

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933.

Första kammaren.

Nr 22.

Lördagen den 18 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 13 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 197, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 198, angående anslag till instrumentell utrustning för de geologisk-mineralogiska och geografiska institutionerna vid universitetet i Lund.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 202, angående anställande av sekreterare åt ärkebiskopen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 203, angående läroverksadjunkten A. B. E. Roséns tjänstårsberäkning; och nr 206, angående fortsatta åtgärder till lindrande av arbetslösheten inom stenindustrin.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 207, angående pension åt föreståndarinnan för fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala Ida Norrby.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 208, angående anslag för byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet herr *Gabrielssons* motion, nr 286, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtanden nr 16—18.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 7, angående regleringen för budgetåret 1933/1934 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19—29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30.

Anslag till Svenska stadsförbundet.

I två likalydande motioner, väckta den ena, nr 63, inom första kammaren av herr *E. Berling* m. fl. och den andra, nr 94, inom andra kammaren av herr *A. Andersson* i Falkenberg m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte såsom bidrag till Svenska stadsförbundet, för uppehållande av dess finansråds verksamhet under år 1933, å riksstaten för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 2,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att herrar *Berlings* m. fl. och *Anderssons* i Falkenberg m. fl. motioner, I: 63 och II: 94, icke måtte vinna riksdagens bifall.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Wallés* och *Bergström* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av herrar *Berlings* m. fl. och *Anderssons* i Falkenberg m. fl. berörda motioner, I: 63 och II: 94, såsom bidrag till Svenska stadsförbundet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 2,000 kronor.

Herr Bergström: Då jag är tämligen övertygad om att det är lönlöst att få kammaren med mig, skall jag inte ingå på någon längre utläggning om detta anslag. Jag ber bara att få hänvisa till reservanternas förslag till utlåtande och inskränker mig för övrigt till att yrka bifall till reservationen.

Herr Berling: Herr talman! Jag kan inte annat än livligt beklaga, att statsutskottet ställt sig avvisande, då det gäller att understödja en verksamhet, som från alla håll fått de bästa vitsord. Redan organisationsnämnden har uttalat, att finansrådets verksamhet är i högsta grad gagnelig. Det är endast statsfinansiella skäl, som varit avgörande för utskottet, och det är skäl, som vi i dessa tider måste respektera, men frågan är, om man icke här har gått ett steg för långt. Om det gällde att understödja svenska stadsförbundets verksamhet i allmänhet, kunde man mycket väl förstå regeringen och utskottet, ty det är nog riktigast, att stadsförbundet för sin allmänna verksamhet nödgas stå på egna ben. Men här gäller det en gren av dess verksamhet, som icke endast är av betydelse för förbundet självt utan även för det

Anslag till Svenska stadsförbundet. (Forts.)

allmänna, och jag är övertygad om, att vilken finansminister, som än sitter, så skall han nödgas erkänna, att finansrådet i sin verksamhet varit till nytta, även då det gällt för regeringen att taga ståndpunkt till de frågor, som finansrådet haft att yttra sig över.

De 2,000 kronor, som det här gäller, ha givetvis ingen större betydelse för stadsförbundets finansråds verksamhet. Det kan utan tvivel undvara dessa pengar, men det är den officiella karaktär, som finansrådet fått genom detta statsanslag, som gör det önskvärt, att anslaget även för framtiden kommer att utgå. För övrigt skulle man kunna säga, att om inte finansrådet hade funnits till, om regeringen icke hade kunnat remittera låneframställningar till finansrådet för yttrande, hade man säkerligen fått använda sig av andra vägar för att komma till rätta med frågorna och grundligt utreda desamma. Frågan är nu, om detta för statens vidkommande ställt sig billigare än att lämna ett ringa anslag till finansrådet.

Jag tror, herr talman, att man handlar oklokt, om man helt tager bort detta anslag. Jag är övertygad om, att finansrådet även för framtiden kommer att motsvara det förtroende, som från alla håll visats detsamma. Jag vädjar till kammaren att bifalla motionen, vilket betyder detsamma som bifall till den av herrar Waller och Bergström avgivna reservationen, till vilken jag, herr talman, yrkar bifall.

Häri instämde herrar *Waller, Öhman, Ehrnberg, Bjurström, Fredrik Ström* och *Ostergren*.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! Jag delar de föregående talarnas uppfattning om den nyttiga verksamhet, som bedrives av svenska stadsförbundet, och den betydelse den har och kommer att ha för reglering av frågor, som gälla förhållandet mellan primärkommunerna och staten. Men granskningsnämnden har slagit ned på detta anslag, liksom på så många andra, och ansett, att man borde kunna göra en besparing. Det finnes en annan organisation, som kunde ha samma rätt att begära anslag och som också under de senare åren likställts med svenska stadsförbundet, nämligen landskommunernas förbund, och även detta har fått finna sig i att få sitt anslag struket.

Nu säga reservanterna och den föregående ärade talaren, att det här skulle finnas ett särskilt skäl genom det arbete, som finansrådet inom stadsförbundet utför. Jag föreställer mig, att även om anslaget icke beviljas, så kommer denna verksamhet att fortgå, vilket också antydde av herr Berling, då han sade, att anslaget icke har någon synnerlig betydelse för finansrådets verksamhet. Det skulle vara önskligt, att statens finanser medgäve, att man kunde lämna bidrag såväl till svenska stadsförbundet som till landskommunernas förbund, men då förhållandena äro sådana att vi behöva spara, så måste vi böja oss för vad finansministern i detta fall föreslagit, och jag kan icke tänka mig annat än att han också har gjort undersökning om, huruvida strykningen av anslaget i annan form skulle framtinga några ökade statsutgifter. Då finansministern funnit, att det går för sig att i år göra en besparing genom att stryka detta anslag, kan jag icke se, varför icke riksdagen skulle ha alla skäl att följa regeringen i detta fall.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Bergström: Herr talman! Med anledning av herr Svenssons i Kompermåla yttrande ber jag att få säga några få ord.

Herr Svensson påpekade, att det finnes en annan organisation, som vore berättigad att erhålla lika stort anslag som svenska stadsförbundet, nämligen

Anslag till Svenska stadsförbundet. (Forts.)

landskommunernas förbund, men det är den skillnaden mellan dessa tvenne förbund, att landskommunernas förbund icke har något finansråd. Det sysslar icke liksom svenska stadsförbundet med kommunala låneärenden. Svenska stadsförbundets finansråd är så att säga en direkt medhjälpare åt staten och verkställer utredningar efter remiss från finansdepartementet i dessa, såsom mer än en gång påpekats från regeringshåll, synnerligen svåra ärenden. Om vi se litet på vad som försiggick år 1918, då detta ärende första gången förelåg i riksdagen, kan man säga, såsom reservanterna påpekat, att staten gjort en överenskommelse med svenska stadsförbundet. Den dåvarande finansministern sade, att det erbjudande som svenska stadsförbundet gjort borde antagas. Finansrådet arbetar till tre fjärdedelar för statens räkning. Detta anser jag vara ett av de viktigaste skälen, varför riksdagen nu icke bör gå ifrån den överenskommelse, som statsmakterna otvivelaktigt gjort med svenska stadsförbundet.

Herr talman, jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

I detta anförande instämde herr *Björkman*.

Herr *Svensson, Martin*: Herr talman! Ja, jag är icke i tillfälle att lämna någon redogörelse för, huruvida landskommunernas förbund och svenska stadsförbundet arbeta under alldeles lika förhållanden, när det gäller låneärenden, som kommunerna komma in med till finansdepartementet. Men då det även inom landskommunerna ofta förekommer, att de måste göra framställningar om lån, har departementet att pröva även dessa framställningar, och då det kan gå för sig att utan ett särskilt finansråd på detta område göra en sakkunnig och ingående prövning av de inkomna framställningarna, så borde det också gå för sig när det gäller stadskommunernas framställningar om lån.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Berling* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7 punkten 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 31—36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 37.

Lades till handlingarna.

Punkterna 38 och 39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om fastställande av vissa bestämmelser avseende ändringar i eller tillägg till gällande lagstiftning rörande sjöfarten, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd.

*Om vissa
ändringar i
lagen om ar-
betarskydd.*

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom andra kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 51 av herr *Hermansson* m. fl. och nr 80 av herr *Karlsson* i Grängesberg m. fl.

I motionen II: 51 hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av nu gällande lag om arbetarskydd, att första paragrafen i nämnda lag erhöles följande lydelse:

§ 1.

Denna lag — — — sätt användes.

Från lagens — — — eller icke.

Å arbete inom jordbruket eller till detsamma hörande binäring, vilken icke bedrivs såsom självständigt företag, skola bestämmelserna i 5 § i) — 1) samt de särskilda bestämmelserna rörande minderårigas och kvinnors användande till arbete icke äga tillämpning.

I motionen II: 80 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta vidtaga den ändringen i lagen om arbetarskydd, att sista stycket i paragraf 1 utginge och att lagen alltså skulle äga tillämpning även beträffande jordbruket, samt att paragraf 5 punkt m skulle erhålla följande lydelse: Åt arbetare, som från årets början varit anställd hos samma arbetsgivare eller företag, skall å tid mellan den 15 maj och den 16 därpå följande september beredas semesterledighet under minst 15 dagar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet intagit 1 § och 5 § m) i lagen den 12 juni 1912 om arbetarskydd, så lydande:

1 §.

Denna lag äger tillämpning å varje rörelse, industriell eller icke, vari arbetare användes till arbete för arbetsgivares räkning, så ock å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, vari arbetare på sådant sätt användes.

Från lagens tillämpning undantagas dock

a) arbete, som utföres i arbetarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande,

Om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

- b) arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj, samt
 c) arbete, som utföres av sjöfolk och är att hänföra till skeppstjänst, evad arbetet utföres ombord eller icke.

Beträffande arbete inom jordbruket skall denna lag äga tillämpning allenast i vad den åsyftar att förekomma olycksfall vid användande av maskinella hjälpmedel eller sådana ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck, som genom explosion kunna förorsaka olycksfall.

5 § m).

Åt arbetare, som utan avsevärt uppehåll användes till arbete året runt och varit anställd hos arbetsgivaren eller företaget någon längre tid, bör, i allmänhet under den varmare årstiden, beredas semesterledighet under minst fyra söckendagar, vilken ledighet i regel bör vara sammanhängande och förlagd i omedelbar anslutning till sön- eller helgdag.

Utskottet hade därjämte erinrat om att de i motionen II: 51 nämnda lagrummen i 5 § arbetarskyddslagen innehölle bestämmelser om raster, nattvila och veckovila.

Utskottet hade sedermera på återopade grunder hemställt,

A) 1) att riksdagen i anledning av motionen II: 51 måtte för sin del antaga följande

L a g

om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.

Häri genom förordnas, att i 1 § i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Denna lag — — — sätt användes.

Från lagens — — — eller icke.

Å arbete inom jordbruket eller till detsamma hörande binäring, vilken icke bedrivs såsom självständigt företag, skola bestämmelserna i 5 § i) — 1) samt de särskilda bestämmelserna rörande minderårigas och kvinnors användande till arbete icke äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

2) att motionen II: 80, såvitt den avsåg ändring i 1 § lagen om arbetarskydd, måtte anses besvarad genom vad under 1) anförts; samt

B) att motionen II: 80, i vad den avsåg ändring i 5 § punkt m) i samma lag, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande punkten A hade reservationer avgivits av, utom annan,

1) herr *K. G. Westman*, som på anförda skäl hemställt, att riksdagen ville, i anledning av motionerna, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående tolkningen av uttrycket »maskinella hjälpmedel» i sista stycket av 1 § i lagen om arbetarskydd och, därest utredningen därtill gäve anledning, vidtaga åtgärder för att vidga arbetarskyddslagens tillämpningsområde i fråga om jordbruket i syfte att, i den mån det vore praktiskt möjligt, bereda ökat skydd för jordbrukets arbetare vid användning av den maskinella utrustning, som förekomme inom jordbruket;

Om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

2) herrar *Magnusson* i Skövde, *Wallerius*, *P. Sandström*, *Frändén* och *Larsson* i Brålanda, vilka av angivna orsaker hemställt, att motionerna II: 51 och II: 80 måtte av riksdagen avslås.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten A.

Herr Sandström: Herr talman! I detta ärende har jag jämte några andra ledamöter av utskottet avgivit en reservation, av vilken framgår, att reservanterna icke funnit några verkliga skäl föreligga för ett bifall till de i ärendet väckta motionerna. Vi ha ansett, att förhållandena icke för närvarande äro sådana, att den utvidgning av ifrågavarande lag, som här i motionerna ifrågasättes, är av behovet påkallad, och med åberopande av de skäl som reservanterna anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Magnusson i Skövde med flera avgivna reservationen.

Herr Norman: Herr talman! Utskottets utlåtande gäller två olika motioner med hemställan om ändring i lagen om arbetarskydd. Båda motionerna syfta till en utvidgning av lagens tillämpningsområde att omfatta jämväl jordbruket, den ena med vissa begränsningar rörande arbetstiden och bestämmelserna om kvinnors och barns användande i arbete och den andra utan sådana begränsningar. I den senare motionen yrkas också utsträckning av semesterledigheten för arbetare till minst 15 dagar. Detta sista yrkande har av utskottet enhälligt avstyrkts. Någon diskussion i detta spörsmål kommer troligen icke att äga rum i denna kammare, men jag vill dock avgiva en principiell deklARATION i frågan.

Kravet på utsträckning av arbetarsemestern är enligt min mening både rättmätigt och ur folkhälsans och människovärdets synpunkt välgrundat. När arbetarskyddslagen reviderades år 1931, yrkade den socialdemokratiska riksdagsgruppen, att semestertidens längd skulle bestämmas till minst en vecka. Detta krav ansågo vi vara vad som då var möjligt att uppnå, men riksdagens majoritet var, såsom vi alla veta, av en annan mening. Då mina partivänner i utskottet i år icke uttalat någon särmening i fråga om arbetarsemester, innebär detta på intet vis att vi ändrat mening, vilket jag för övrigt väl knappast behöver säga. Vi ha haft klart för oss att vad som ej var möjligt att uppnå år 1931 icke är möjligt att ernå år 1933 i denna detalj. Jag är personligen fullt medveten om, att lagstiftningsåtgärder på detta område komma så att säga i efterhand. De verkliga avgörandena ske ute i levande livet, på arbetsplatserna och vid förhandlingsbordet parterna emellan. De starkaste fackorganisationerna kunna av egen kraft tillkämpa sig fördelar, som sedan lagfästas genom beslut här i riksdagen. Men med denna grundsyn på hithörande spörsmål är jag nog förmäten att tro, att vårt arbete här icke är utan betydelse. Förmåner som stadfästas i lag bli bestående, och genom lagstiftningen tillförsäkras de fackligt svagare arbetargrupperna förmåner, som de av egen kraft kanske ej på lång tid kunna ernå.

Medvetna om att lagstiftningen rörande arbetarsemester med den nuvarande maktfördelningen i riksdagen icke kan komma längre än vad som nu stadgas i femte paragrafen, ha vi inriktat vårt utskottsarbete på det andra krav som framställt, nämligen en utvidgning av lagens tillämpningsområde. Vad som inte var möjligt att i detta fall ernå vare sig vid 1931 eller 1932 års riksdagar har nu skett. Här föreligger ett positivt yrkande från utskottet sida på den punkten. Jag tror mig kunna konstatera, att detta glädjande resultat icke

Om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

enbart beror på den maktförskjutning som höstens val medförde. Utskottets utlåtande med därtill fogade reservationer visa, att en verklig åsiktsändring skett. Den borgerliga enhetsfronten är splittrad, och högern ensam försvarar de gamla positionerna, men att döma av högerreservationen är även detta parti eller i varje fall dess delegation i andra lagutskottet snart benägen att också retirera. Det fattas endast insikt om, att ökat skydd mot olycksfall skall vinnas genom en lagändring och dess tillämpning i det praktiska livet. Jag är nästan övertygad om, att den insikten så småningom skall förvärfvas även av de ärade utskottskamrater, som nu stå som reservanter. För mig är det självklart, att det ingalunda på jordbrukets område skall rent principiellt på grund av förhållandena på detta näringsområde vara omöjligt att uppnå bättre resultat, bättre skydd, genom en ökad inspektion och framför allt genom en konsulterande verksamhet från de statsorgans sida, som ha denna angelägenhet om hand.

Visserligen äro arbetsförhållandena mycket olika inom jordbruk och industri, men arbetarskyddslagen är ju till hela sin läggning allmängiltig. Den avser att skydda arbetare mot olycksfall och ohälsa, oberoende av inom vilken verksamhetsgren arbetarna äro sysselsatta. Denna allmängiltiga karaktär fick lagen, då 1912 års lagstiftning kom till stånd. Vid förarbetena till denna lagstiftning ansågo de sakkunniga, som förberedde denna fråga, att det var helt naturligt och självklart, att lagens tillämpningsområde skulle utsträckas att omfatta även jordbruket, men det blev då icke fallet. Jag tror, att det var särskilt kommerskollegium, som medverkade till att dock en del av jordbrukets arbetsplatser inordnades under lagens bestämmelser. Kommerskollegium yrkade, att jordbruksmaskiner skulle falla under yrkesinspektionen. Departementschefen avsåg med sin ändring av detta uttryck att giva lagen ett något vidgat tillämpningsområde. Han använde formuleringen »maskinella hjälpmedel» och tillade därtill en grupp av mera yrkesfarliga anordningar, ångpannor, kokare under tryck o. s. v. I den praktiska tillämpningen tyckes det dock ha blivit så, att just detta uttryck maskinella hjälpmedel fått en mycket snäv tillämpning, så att man praktiskt sett till denna grupp fört endast motordrivna maskiner.

Nu har det under de senare åren gjort sig gällande en önskan, att det skulle givas möjlighet att få en vidgad tillämpning av detta uttryck, och här kommer nu efter mig en talesman från utskottet att närmare motivera den ståndpunkten. Det är ett stort steg framåt, det vill jag erkänna, som ligger i det yrkande, som herr Westman här gjort och fogat till utskottets utlåtande. Men varför då icke på en gång taga steget fullt ut, när vissa områden inom jordbruket redan med lagens nuvarande lydelse och bestämmelser äro underordnade yrkesinspektionen? När herr Westman syftar till att, om det är möjligt, utvidga tillämpningsområdet ytterligare, kan jag för min del icke förstå, att det skall vara ett så mycket längre steg till att tillämpa vad som från början var meningen och vad som är meningen med denna lag, nämligen att den till sin karaktär skall vara allmängiltig. Det yrkande, som utskottet gör i anslutning till en av motionerna, syftar till att uppnå denna allmängiltighet med beaktande av att arbetsförhållandena inom jordbruk och industri dock äro till sin natur så olikartade, att vissa olikheter äro berättigade i en lagstiftning sådan som den förevarande. På grund härav ha vi ansett det vara skäligt och lämpligt, att de bestämmelser, som finnas i arbetarskyddslagen rörande arbetstidens anordnande, raster, söndagsvila och dylikt, skola allt fortfarande vara undantagna från tillämplighet på jordbruket och likaledes bestämmelserna om kvinnors och barns användande i arbete. Men med detta erkännande av den faktiska olikheten, som råder mellan arbetsförhållandena inom jordbruk och in-

Om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

dustri, synes det mig vara riktigt att utvidga lagens tillämpningsområde i det avseende utskottet föreslår, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Westman: Herr talman! Jag har begärt ordet för att inbjuda kamraren att beträda den gyllene medelväg, som är anvisad i den reservation, som jag har fogat till utskottets utlåtande. Det glädde mig att höra, att den föregående ärade talaren erkände, att det förslag, som innehålles i min reservation, är ett betydande steg till förbättring ur de synpunkter, som han förfäktade. Det är väl i själva verket så, att det oss emellan på intet vis föreligger några olikheter uti graden av intresset för att skydda lantarbetarna. Det är oss emellan endast fråga om de praktiska möjligheterna att förverkliga detta intresse.

Det är alldeles riktigt, som det står i utskottets utlåtande, att olycksfallsrisken för arbetare i jordbruket är större än i vissa andra yrkesgrupper. Men om man ser efter under vilka omständigheter dessa olycksfallsrisker uppstå, om man undersöker deras orsaker, så skall man finna, att i ett mycket stort antal fall orsakerna äro sådana, att de inte kunna undanröjas ens genom den mest noggranna yrkesinspektion, som skulle kunna tänkas bli anordnad. Det är ju så, att jordbruksarbetet får utföras under växlande förhållanden i fria luften på en mängd olika och tillfälliga arbetsplatser, och det förekommer också, att skador tillfogas arbetare av djur under omständigheter, som man inte kan förutse. Genom att utsträcka arbetarskyddslagen till jordbruket, kan man således inte ernå, att de olycksfallsrisker, som uppkomma under sådana omständigheter, som jag nyss berörde, bli borteliminerade. Vidare skulle man lägga under lagen en hel del förhållanden, som inte kunna anses vara likartade med dem, som råda inom industrien. En utvidgning av lagen på det sätt, som utskottet föreslår, skulle medföra bl. a. att jordbruksnäringens hus skulle underkastas inspektion för att utröna om de äro hälsovådliga eller inte. Men det är alldeles klart, att man icke kan lägga samma synpunkter på husen i jordbruksnäringen som man lägger på fabriksbyggnaderna. De användas ju inte alls i samma omfattning och spela ej samma roll som arbetsplats för en arbetare som de hus göra, vari han arbetar inom industrien. Ytterligare innebär utskottets ståndpunkt, att man också skulle utsträcka inspektionen till att avse inte endast de maskinella anordningarna utan även enklare redskap, som användas i jordbruksarbetet, t. ex. stegar. Det kan inte vara möjligt, att man utsträcker inspektionen på det sättet. Det kommer naturligtvis praktiskt sett att vara omöjligt för en inspektion att tillse, att dessa redskap befinna sig i ett sådant skick, som inspektionsmyndigheten kan önska. Det måste alltid vara så, att i fråga om dessa enklare redskap arbetarens egen omtanke får spela en avgörande roll.

Jag kan för min del inte alls gå med på att man giver lagen en så vidsträckt omfattning, som föreslås av utskottet, och jag ber också att få säga, att utskottets framstöt här kommer på en mycket olämplig punkt i yrkesinspektionens historiska utveckling. Riksdagen har nämligen för tre år sedan begärt av Kungl. Maj:t åtgärder för att göra yrkesinspektionen mera effektiv inom det område, som den nu har, och socialstyrelsen har ju avgivit ett förslag i den riktningen. Medan man således inom intresserade kretsar arbetar på att göra yrkesinspektionen verksam och effektiv på det område, som den nu avser, kommer utskottet helt plötsligt och bryter sönder detta arbete genom att helt oväntat vidga ramen för yrkesinspektionens verksamhet. Det förefaller mig som om den riktiga utvecklingsvägen skulle vara, att man först löser frågan om att göra inspektionen mera effektiv inom det område, där den

Om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
nu är satt att verka, innan man anförtror densamma nya och mycket krävande uppgifter.

Under sådana omständigheter har jag inte funnit, att man för närvarande bör taga ett längre steg än det, som innehålles i min reservation. Däri hemställer jag om en utredning — och om förslag, som därav kunna föranledas — rörande en vidgning av tolkningen av uttrycket »maskinella hjälpmedel», som det står i lagen. Det sades vid lagens tillkomst, att man skulle tolka detta begrepp »maskinella hjälpmedel», som äro underkastade inspektion, så, att det skulle vara maskinella hjälpmedel motsvarande dem, som användas inom industrien. Sedermera har emellertid jordbrukets maskinella utrustning blivit utvecklade på ett sätt, som man knappast kunde förutse vid lagens tillkomst. Nya typer av maskiner ha tillkommit. Det kan därför inte anses vara ur vägen, att man moderniserar lagen på denna punkt och gör en undersökning därom, huruvida man inte bör tolka detta uttryck »maskinella hjälpmedel» på ett sätt, som är mera avpassat efter de nuvarande förhållandena, efter de nuvarande maskiner, som användas inom jordbruket. Det är innebörden av min reservation, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

I herr Westmans yttrande instämde herrar *Elof Andersson, Löfvander, von Heland, August Johansson, Per Gustafsson, Julin* och *Tjällgren*.

Herr Larsson, Sam: Herr talman! Jag har inte deltagit i detta ärendes behandling inom andra lagutskottet. Om jag det hade gjort, så hade jag icke kunnat ansluta mig till vad som blivit utskottsmajoritetens beslut. Majoriteten hade i så fall förvandlats till minoritet, och enbart denna upplysning är måhända tillräcklig för att grumla den glädje, som herr Norman uttalade över en mera vittgående åsiktsförändring, som skulle ha inträtt, sedan denna fråga tidigare handlades inom riksdagen. Nu vill jag säga, att anledningen till att jag icke skulle ha kunnat biträda utskottets förslag i detta ärende ingalunda är någon bristande förståelse för den betydelse, som ligger i ett ökat skydd för arbetarna även inom jordbruket, utan allenast den omständigheten, som emellertid i detta läge synes mig vara fullkomligt avgörande, att såsom jordbrukets ställning nu är det icke kan vara berättigat att pålagga denna näring några ökade bördor. Såsom kammarens ledamöter säkerligen erinra sig, så fördes det vid 1931 års riksdag utförliga debatter i denna fråga. Då framlades på min föredragning av Kungl. Maj:t ett förslag till reviderad arbetarskyddslag, och en av huvudfrågorna, som diskuterades vid detta förslags framläggande, var just frågan om lagens utsträckning på det sätt, som nu föreslås, nämligen till att omfatta även jordbruket. Jag anförde då till statsrådsprotokollet en ganska utförlig motivering för den ståndpunkten, att det med hänsyn till jordbrukets dåvarande betryck icke kunde anses tillrådligt att vid den tidpunkten förorda en sådan utsträckning, som hade ifrågasatts från en del håll. Om det resonemanget var riktigt — och riksdagen anslöt sig ju också till den ståndpunkten — år 1931, så gäller det givetvis med fördubblad styrka år 1933, och det synes mig, som om enbart hänsynen till dessa ekonomiska förhållanden skulle vara av alldeles avgörande betydelse för att inte nu gå så långt som andra lagutskottet med lottens hjälp förordat.

Däremot vill jag säga, att det förefaller mig, som om inga berättigade erinringar från de synpunkter, som för mig i det här avseendet äro avgörande, vore att anföra mot ett bifall till den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande av utskottets ärade ordförande. Den mera tekniska utredning, som

Om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

han förordar, om vad som skall förstås med »maskinella hjälpmedel», är av en sådan betydelse, att det förefaller mig, som om man väl skulle kunna göra den och verkställa den på det vis, som hans reservation innebär, för att sedermera i den mån det visar sig praktiskt möjligt bereda ökat skydd åt jordbrukets arbetare. Jag skall för min del, herr förste vice talman, be att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Westman.

Herr **Carlsson, Olof**: Herr talman! Frågan om arbetarskyddslagens tillämpning för jordbruket har som bekant varit föremål för behandling tidigare. Den har varit föremål för riksdagens prövning utan att det lett till något resultat. Men det är nu första gången, som utskottet har gått in för en framställning i denna fråga. Man måste alltså säga, att det dock rör sig något, ty det förhållandet har väl dock sin betydelse, att utskottet nu har gått in för att denna lag bör tillämpas även på jordbruksområdet. Vi veta, att man under de senare åren såväl på industriens område som på en del andra håll fått uppleva en rationalisering och en mekanisering av driften över huvud, som är alldeles oerhörd. Det har på olika områden medfört en i alldeles oerhörd hög grad ökad olycksfallsfrekvens. Det var framför allt under högkonjunkturen rent av oroväckande, när man såg siffrorna där. Det kostar människoliv, och det kostar pengar. I känsla härav och i anslutning till den gällande skyddslagstiftningen har man överallt i vårt land bildat sammanlutningar mellan teknici och arbetare för att söka förekomma skada och ohälsa i arbetet. Det är en mycket stor uppgift att söka förekomma olycksfall och ohälsa, och det är en uppgift, där alla goda krafter böra mötas.

Beträffande jordbruket ligga ju förhållandena annorlunda till. Jag är väl medveten om detta, men även här har under senare år en omfattande mekanisering av driften ägt rum. Det är som bekant så, att dessa maskiner, som äro handdrivna eller som betjänas med dragare, falla utanför skyddslagens bestämmelser. Om vi se på sid. 12 i utskottets utlåtande, så finna vi där en redovisning av inträffade olycksfall under en 5-årsperiod. Om då herrarna vilja vara vänliga och se efter, så skola ni finna, att det är ett oerhörd stort antal olycksfall, som inträffat just inom jordbruket. Av sista avdelningen i kolumnen framgår, att antalet förlorade arbetsdagar per olycksfall med ett par undantag är det största, som redovisas i tabellen. Vad innebär det? Jo, att de skador, som drabba jordbruksarbetarna, äro svåra och medföra lång sjuktid. Det är någonting, som dessa siffror utvisa och som man icke lär kunna jäva. Därför anser jag det vara en bjudande plikt att i skyddsavseende likställa jordbruksarbetarna med industriens arbetare.

Den nu gällande olycksfallsförsäkringslagen omfattar arbetare i olika ställningar. Vad man vill ernå genom arbetarskyddslagen är att förebygga skador och olycksfall. Det är inte bortkastade pengar om man genom skyddsanordningar på lämpligt sätt söker förekomma olycksfall.

Man säger, att saken ligger helt annorlunda till inom jordbruket. Arbetena där äro av den art, att inspektion och bestämmelser äro ganska verkningslösa. Ja, det skälet kan anföras på många områden, men bara det, att det finnes en bestämmelse om skydd, har en befruktande inverkan, och det är ju varje människas skyldighet, som står i arbetsgivareställning, i företagareställning, att på lämpligt sätt söka medverka till detta, och jag är av den bestämda uppfattningen, att bara det, att man vet en skyddsanordning finnas till, har en stor betydelse.

Det har från visst håll erinrats om att den föreslagna utvidningen skulle medföra oerhörda kostnader. Jag tror inte det. Socialstyrelsen har på sin tid varit inne på det kapitlet, och som bekant ha redan nu inspektörerna skyl-

Om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
dighet att i vissa fall öva tillsyn, nämligen där man har maskiner av den art, som faller under skyddslagstiftningen. Jag skulle för min del inte tro, att det är så öoverkomliga kostnader, utan de stå nog mycket väl i samklang med vad lagen där kan giva. Jag anser, herr talman, att detta är inte bara en rättfärdighetsgärning gentemot jordbrukets arbetare, utan en gärning, som står i gott förhållande till den praktiska nyttan och nödvändigheten att skydda jordbrukets arbetare. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson, Johan August: Herr talman! Vi reser vanter skulle inte ha tvekat om vi hade trott, att man kunde åstadkomma den allra minsta nytta genom lagens utsträckande, men jag för min del är fast övertygad om att olycksfallen inte komma att minskas inom jordbruket genom ett antagande av denna lag. Jag tror, att skälen till att jordbruket undantogs från lagen voro ganska bärande, och de äro lika bärande än i dag som de voro förut, ty det har inte inträffat något sedan dess.

Här har herr Westman i en reservation föreslagit, att vi skulle gå varandra till möte på detta område. Ja, men jag har min mening alldeles klar i detta fall. De motordrivna maskinerna äro under lagen. Nu är det ju så, att den elektriska kraften tages i anspråk mer och mer inom jordbruket, och därvidlag äro nog skyddsåtgärder behöfliga, men i övrigt äro de olycksfall, som ofta inträffa vid jordbruket, av den beskaffenhet, att det inte finnes någon möjlighet att kunna åstadkomma skyddsåtgärder, som kunna skydda arbetarna från olycksfall, t. ex. sådana, som inträffa vid körning med hästar. Finnes det någon, som tror, att man genom några slags skyddsanordningar skulle kunna förebygga sådana olycksfall, som uppstå därigenom att hästar skena, eller därigenom att de häftigt rycka till så att körsvennen faller i marken och fördärvas? Finnes det något förnuft i att tro, att några skyddsåtgärder skulle innebära möjlighet att hindra de flesta olycksfall vid jordbruket att inträffa? Jag tror det inte.

Jag är vidare övertygad om att det skulle upptagas ganska illa på landsbygden om vi komme med inspektörer, som skulle gå omkring och undersöka stegar och falluckor. Det skulle bli ovilja på landsbygden, om man på så sätt utvidgade denna inspektion. Jag vill nu inte säga, att icke på större gårdar det kunde finnas en hel del att utöva inspektion på. Om inspektören kommer dit, så är han välkommen att undervisa om hur man skall sköta sina maskiner. Men att generellt utsträcka inspektionen överallt till att omfatta även vanliga redskap i ladugårdar och lador — en sådan åtgärd anser jag för min del vara av den beskaffenhet, att den skulle väcka stor ovilja på landsbygden.

Jag vill särskilt stryka under vad herr Sam Larsson sade för en stund sedan, att jordbrukets betryckta läge är sådant, att man inte bör onödigtvis pålägga jordbruket några ökade utgifter. För mig står alldeles klart att om man skriver i tid och otid till Kungl. Maj:t om sådana obetydliga saker, så blir följden, att Kungl. Maj:t inte hinner verkställa all utredning. Nödiga utredningsarbeten bli alltså försenade i stor utsträckning, om man vid alla möjliga tillfällen, både lämpliga och olämpliga, betungar Kungl. Maj:t med begäran om utredning och skrivelser. Jag vill för min del inte i detta fall vara med att besvära Kungl. Maj:t med någon skrivelse, utan ställer mig helt på högerreservanternas ståndpunkt i denna fråga.

Jag ber alltså att få yrka bifall till den reservation, som fogats vid utlåtandet och som underskrivits av herrar Magnusson i Skövde m. fl.

Om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

Herr Strömberg: Herr talman! Jag kan inte underlåta att säga några ord i denna debatt, då jag såsom befattningshavare vid yrkesinspektionen har någon erfarenhet på detta område.

Jag ber då först att få säga, att man knappast kan lägga ekonomiska synpunkter på frågan, åtminstone inte i den utsträckning som herr Sam Larsson nyss gjorde. Jag erinrar mig, att när denna fråga om lagens utsträckning även till jordbruket 1912 var uppe, mobiliserades ett mycket starkt lantmannaintresse emot Kungl. Maj:ts förslag, och man varnade på det allvarligaste för de ekonomiska konsekvenser, som skulle uppstå genom lagens tillämpning på jordbruket. Erfarenheten under dessa tjugu år har visat att de farhågorna voro väsentligen överdrivna. Den verksamhet, som yrkesinspektionen utövar beträffande tillsyn när det gäller jordbruket, består ju huvudsakligen av råd och anvisningar för att förebygga olycksfall. Sedan den första stöten för ett tjugotal år sedan tagits, då det gällde jordbrukarnas maskiner, och de skyddsanordningar, som erfordrades, ha inspektionens representanter i regel mottagit mycket välvilligt, och de ekonomiska offer, som krävs för att tillmötesgå lagens krav i detta avseende, ha varit ytterst minimala. Naturligtvis uppstår på vissa områden, såsom när det gäller besiktning av ångpannor och dylikt, en kostnad för ägaren, det kan inte bestridas. Men när det gäller skydd för axelledningar, remmar, sågklingor och sådant, kunna dessa utföras så billigt, att det inte med skäl kan talas om att de äro betungande i ekonomiskt hänseende.

Jag kan däremot mycket väl förstå, att man kan ha olika uppfattningar om det rent praktiska i att ytterligare utsträcka lagens tillämpning inom jordbruket. Dessa betänkligheter mot att vidga tillämpningsområdet grunda sig enligt min mening därpå, att så länge yrkesinspektionens krafter äro så begränsade som för närvarande är fallet, skulle en vidare utsträckning av lagen bli rätt illusorisk. Gent emot herr Westman skulle jag vilja säga, att hans uppfattning inte är riktig, då han menar, att lagen med de maskinella hjälpmedel, varom där talas, endast avser motordrivna maskiner. Jag erinrar mig visserligen, att 1912 då lagen reviderades betänkligheterna från lantmannahåll i riksdagen voro mycket stora och man varnade för att taga in under lagen alla hästvandringar och dylikt, enär detta skulle bli allt för betungande, att dåvarande departementschefen lugnade andra kammaren med försäkringen, att lagen inte avser detta. Men då det i lagen talas om användande av maskinella hjälpmedel, så förstås med detta uttryck allt vad maskiner heter. En annan sak är att när det gäller att övervaka lagen, yrkesinspektionen på grund av sina begränsade arbetskrafter tvingats att stanna för endast motordrivna maskiner och försöka koncentrera sin uppmärksamhet på dessa, därför att sådana givetvis äro de mest riskabla. Förvisso äro alla maskiner underkastade lagen i den mån lagen i övrigt äger tillämpning, och därför har också socialstyrelsen, som är yrkesinspektionens chefsmyndighet, utfärdat anvisningar och råd inte endast för motordrivna maskiner utan även för en hel del maskiner, som äro handdrivna eller drivna med hästvandring. Lagen är således klar i det avseendet, och jag undrar därför, om det skulle tjäna någonting till att skriva till Kungl. Maj:it och begära en utredning i detta avseende. Önskar man, att det i lagen skall klart utsägas att varenda maskin skall vara underkastad lagens bestämmelser, får man ju räkna litet med konsekvenserna härav, och yrkesinspektionens arbetskrafter måste då ökas rätt väsentligt.

Jag får till sist säga, att nog bör det väl ha någon betydelse, vad yrkesinspektionens chefsmyndighet har för uppfattning i en fråga sådan som denna. Socialstyrelsen har gång efter annan uttalat, att lagen bör utsträckas i allt väsentligt även till jordbruket, och jag erinrar om, att skaparen av den arbe-

Om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

tarskyddslag, som vi nu ha, nämligen numera avlidne byråchefen Fürst var varmt intresserad av att alla skulle vara likställda med avseende å denna lag. Jag tror således, att ur denna synpunkt mycket goda skäl tala för utskottets förslag, och jag ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr Hansson, Sigfrid: Jag skall be att få säga några ord särskilt med anledning av vad herrar Sam Larsson och Larsson i Brålanda framhållit. Det underströks av dem mycket starkt, att den omständigheten, att jordbruket nu befinner sig i ett betryckt läge, borde förbjuda, att man nu, såsom uttrycket föll, ålägger detsamma ökade bördor. Jag är ense med dem om, att man bör iakttaga all möjlig försiktighet, men jag kan inte riktigt förstå resonemanget i detta sammanhang, ty här gäller det att försöka åstadkomma en ordning, som skulle förhindra olycksfall i arbete, och jag tänker mig, att om det låter sig göra, så åstadkommer man därmed också den effekten, att en ganska betydande ekonomisk börda, som nu påvilar en del av jordbrukarbefolkningen, skulle komma att lättas. Jag vågar nämligen gå ut ifrån att de herrar, som föra detta resonemang, vilja räkna in jordbruksarbetarna i jordbrukarbefolkningen och att det följaktligen kan vara ett mycket stort intresse att se till att den börda, som trycker denna del av jordbrukarbefolkningen, blir lättad.

Om man ser på den tabell, som herr Olof Carlsson redan hänvisat till, finner man, att det är en ganska väsentlig börda, som påvilar jordbruksarbetarna till följd av den stora olycksfallsrisken. Under 1929 till exempel uppgick antalet förlorade arbetsdagar per olycksfall till 154, medan till exempel inom metallindustrin motsvarande siffra var endast 52. Det är självklart, att en sådan risk, som det här är fråga om, måste innebära betydande ekonomiska offer för dem, som ha att räkna med densamma.

De ökade bördor, som skulle komma i fråga för jordbruksarbetsgivarnas vidkommande, äro ju närmast, att man skulle vidtaga vissa skyddsåtgärder. Men då jag föreställer mig, att skyddsåtgärder i fråga om maskinella anordningar, som äro dyrast, redan i stor utsträckning vidtagits på grund av att lagen gäller de maskinella hjälpmedlen, skulle närmast återstå andra enklare skyddsåtgärder. Jag kan inte tänka mig, att dessa skulle draga några så särskilt stora kostnader. Kostnaderna skulle väl framför allt komma att ligga på inspektionen, som skulle behöva utvidgas, men de kostnaderna drabba ju inte direkt jordbruksarbetsgivarna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Nerman: Herr talman! Då det speciella krav, som framställt i motion nr 80 i andra kammaren här inte tagits med, ber jag utan någon annan motivering än en hänvisning till motionen att få yrka bifall till denna motion.

Herr Westman: Med anledning av det anförande, som hölls av herr Olof Carlsson, vari han erinrade om att för varje olycksfall antalet förlorade arbetsdagar i jordbruket är relativt stort i förhållande till vad som är fallet i vissa andra yrken, ber jag få säga, att man kan inte anföra den omständigheten som ett argument i detta sammanhang, såvitt man inte visar, att det beklagliga förhållande, som herr Olof Carlsson talat om, orsakats av sådana anledningar, som skulle kunna undanröjas genom en yrkesinspektion. Men är det så, att denna höga siffra beror på skador av djur, såsom när en tjur stängt eller en häst sparkat sin skötare, så kan man inte förebygga sådant genom en yrkesinspektion, och då kan man inte åberopa den saken i denna debatt. Nu är det beklagligtvis så, att jag i brist på detaljerad statistik inte kan anföra några siffror, som visa, av vilka orsaker det höga antalet förlorade ar-

Om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

betsdagar verkligen beror, och jag kan således inte gå närmare in på saken. Jag kan bara säga, att argumentet i den korta form, vari det framförts av herr Olof Carlsson, inte är bärkraftigt.

Jag ber vidare att i anledning av anförandet av herr Strömberg få erinra, att jag inte gjort mig skyldig till den missuppfattning, som den ärade talaren trodde, att jag gjort mig skyldig till, när han sade, att jag påstått, att enligt lagens bud betyder uttrycket »maskinella hjälpmedel» endast motor-drivna maskiner. Jag känner mycket väl till det anförande, som dåvarande finansministern baron Adelswärd höll i andra kammaren och som blivit avgörande för tillämpningen av lagen. I det anförandet yttrade han, såsom jag sade i mitt första anförande, att maskinella hjälpmedel skulle tolkas såsom maskiner, motsvarande dem, som användas inom industrien.

Nu är det ju så, som herr Strömberg framhöll, att vid tillämpningen av lagen har yrkesinspektionen inskränkt sig till motordrivna maskiner och vad därmed sammanhänger, och av den framställning den ärade talaren gav kunde man draga den slutsatsen, att min reservation med dess yrkande är onödig. Lagen medger enligt den ärade talarens tolkning inspektion av maskiner i den största omfattning, som behöves. Emellertid medgav herr Strömberg i sitt anförande, att faktiskt inspekteras maskiner i mycket begränsad omfattning, såsom jag just yttrade. Om herr Strömberg läser min reservation, skall den ärade talaren däri finna den begäran, att om utredningen därtill ger anledning skall Kungl. Maj:t vidtaga åtgärder för att vidga arbetarskyddslagens tillämpningsområde i erforderlig grad. I uttrycket »vidtaga åtgärder» ligger inte att Kungl. Maj:t enbart skulle gå in för en lagändring, ty det uttrycket kan omfatta åtgärder överhuvud taget, vilka avse att bereda yrkesinspektionen tillfälle att inspektera de maskiner, varom vi nu tala, i vidgad omfattning mot vad som nu är förhållandet.

Således kan jag inte av herr Strömbergs anförande finna styrkt, att yrkandet i min reservation inte skulle komma att ha några verkningar utan tvärtom.

Jag skall vidare be att få taga fasta på att den ärade talaren sade, att en utsträckning av lagens tillämpningsområde på sätt begäres i utskottets yrkande, skulle vara illusorisk för närvarande, enär yrkesinspektionens arbetskrafter icke äro tillräckliga. Det är en uppfattning, som fullständigt överensstämmer med vad jag påpekade i mitt första anförande, då jag framhöll, att den angelägnaste uppgift, som nu föreligger, är att tillse, att yrkesinspektionen blir så organiserad, att den blir effektiv inom de områden, som redan äro lagda under dess verksamhet. Det bör man göra innan man utvidgar tillämpningsområdet. Då herr Strömberg framhöll, att en utvidgning redan nu på sätt utskottet föreslår, skulle bli illusorisk, ligger naturligtvis däri ett stöd för den ståndpunkt, jag företräder.

Jag ber att få yrka bifall till min reservation.

Herr Henriksson: Herr talman! Ända sedan 1912 då den arbetarskyddslagstiftning kom till stånd, som även gäller maskinella anordningar på jordbruksområdet, ha olycksfallen ökat, och från en del håll göres det gällande, att detta beror på bristande skyddsåtgärder. Nu är det så, att ända sedan början av innevarande århundrade hava, kan man säga, lantbrukets maskinella anordningar funnits i ungefär likadan utsträckning och varit av samma sort som den dag i dag är och som vi för närvarande ha, men inte förr än 1912 fanns det några bestämmelser, att skydd skulle anbringas på en enda maskin. Men på den tiden hände det ändå mycket sällan några olyckor vid användande av maskinella anordningar. Vid den tiden voro ju husbondens råd och

Om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

varningar som en skriven lag, och det fanns ingen arbetare, som inte rättade sig därefter. Alla utan undantag funno sig i dessa bestämmelser. Det var helt enkelt därför som olyckor — så gott som rent av höllo sig borta. Men i våra dagar har detta i stor utsträckning ändrat sig. Det finns nu en hel massa folk som inte skulle taga emot vare sig råd eller varning. Det finns till och med sådana, som, om man tillsade dem något som kunde innebära ett råd eller en varning, skulle känna sig kränkta och skulle anse, att deras frihet inte vore tillräcklig; de skulle helt enkelt inte finna sig i ett sådant tillvägagångssätt. Det är detta, som gjort, att olyckorna i så hög grad ökats, och jag skall längre fram som exempel härpå omtala ett par händelser från den tid jag varit lantbrukare.

Nu säga herrarna, att detta är bara småsaker och att denna utvidgning är ingenting att fästa sig vid. Ja, om jag är riktigt underrättad, skulle det rent av komma att gälla varenda småsak vid lantbruket, till och med sådana, som inte inspektörerna förstå sig på. Jag fick under föregående år ett meddelande från en olycksfallsförsäkringsförening, varmed följde ett fotografi av en person, som nedfallit från höskullen, och jag uppmanades, att ögonblickligen sätta upp räcke kring höskullsluckan. När jag sett på detta, överlämnade jag alltsammans till den person, jag har anställd för att sköta djuren, och när han sett på det hela, sade han till mig: »Det är en massa egendomliga tillvägagångssätt nu för tiden. Jag har flera gånger om dagen gått upp på denna höskulle under tjugutvå år utan att det varit tillstymmelse till missöde.» Han hoppades, att jag inte skulle gå med på sådana tokigheter ty det bleve för honom ett mycket hårdare arbete att kasta allt fodret över detta räcke, och arbetet bleve mycket försenat. Var och en förstår väl, att jag som arbetsgivare inte skulle vilja för långvarig och trogen tjänst ge honom ett hårdare arbete! Jag gör allt för att lindra det i stället. Jag tror inte uppgifterna äro riktiga om dessa fall från höskullar. Jag kan mycket väl förstå, att en person som liknöjd och utan att begagna händerna som stöd, springer upp för en stege eller en trappa, kan falla baklänges och att då ett sådant missöde kan inträffa som det olycksfallsförsäkringsföreningen uppgav. Det kan gå ändå snabbare, om man under vintertiden fått snö eller is under skorna. Men vilket skydd skall en yrkesinspektion kunna komma med för sådana, som inte vilja begagna sina händer? Om en utredning blir verkställd, en verklig utredning, skulle vi nog få klarhet i, att dessa fall skett från stegen men inte från höskullen, fast det låter ju litet trevligare att sätta i blanketten, att fallet skett från höskullen. Hur en person skulle kunna falla genom luckan begriper jag inte, om han inte har svaghetsanlag eller får svindel eller sinnesförvirring. En sådan person är ju alldeles olämplig för ett sådant arbete och bör aldrig släppas dit. En person med någorlunda normal beräkning skjuter ju alltid fodret framför sig emot hålet, och det skall först falla ned. Om han det oaktat faller ned, skulle han ändå komma ovanpå fodret, och detta skulle i de flesta fall omöjliggöra en så svår olycka.

Ja, det kunde vara många skäl att anföra, men jag skall övergå till att nämna att under den långa tid, som jag varit lantbrukare, har jag under 19 år varit ägare till en egendom, där det funnits rätt många maskinella anordningar. Jag hade sågar av olika slag, kvarnar av olika slag, turbinanläggning, motorer, lokomobil och stenkross. Jag kom således att lyda under denna fina anordning, skyddslagstiftningen, och fick också besök av trevliga herrar från inspektionen. Jag införde med detsamma skyddsanordningar efter föreskrift, och som väl var hände aldrig någon olycka på grund av bristande skydd, men det hände många av andra orsaker. Det var på grund av bristande eftertanke och på grund av klåfingrighet som dessa olyckor inträffade. Jag skall bara

Om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

omnämna ett par stycken som bevis för att herrarna inte skola tro, att man kan skydda sig för allting. Maskinisten skulle vid ett tillfälle ställa in lokomobilen. Såsom herrarna förstå, måste den stå vågrätt, och den lyftes vid detta tillfälle med en domkraft för att man skulle kunna lägga en bräda under densamma. Då den var tillräckligt högt lyftad, släppte den person, som skötteveven, denna men hade naturligtvis inte lagt spärrhaken på. Han var inte så kvick som veven, utan den slog sönder tre fingrar på honom, och det var både dyrt och besvärligt att få detta ordnat. Vid ett annat tillfälle hade jag en karl, som langade ved till den, som skötte sågklingan. Då arbetet är slut och klingan är frånslagen, så går klingan, som herrarna veta, ändå med god fart. Den här ynglingen på 19—20 år fick för sig, att han skulle taga en pinne och sätta emot för att stanna klingan. Han blev varnad, ja, rent av förbjuden, av sågmästaren att göra så men gjorde det ändå. Klingan slog stickan åt sidan, och han fick in handen med den påföljd, att han fick ett mycket svårt sår på grund av sin klåfingrighet. Hade klingan haft vanlig fart, så hade han varit invalid för hela livet och förlorat handen.

Jag har många sådana exempel, som äro grundade i verkligheten, där varningar utdelats och skyddsanordningar funnits men olyckor ändå skett, ty folk letar alltid upp ett hål att sticka fingrarna i och så är en bit borta. Då först blir deras försiktighet riktigt normal. Jag tror inte, att man kan med yrkesinspektion — den må nu vara aldrig så skicklig — klara undan sådana människor från olycksfall, ty skola olyckor kunna undvikas, så måste folk själva vara rädda för följderna av deras klåfingrighet och hava tankarna med sig. Då först blir man kvitt dessa olycksfall. Annars får man sätta skydd för inmatningshälet också och förbjuda alla maskiner.

Då jag anser det vara riktigast att gå på rent avslag, förenar jag mig, herr talman, med de herrar, som yrkat bifall till den av herr Magnusson i Skövde m. fl. avgivna reservationen.

Herr Strömberg: Herr talman! Den siste ärade talaren har en förmåga att på ett enkelt och lustigt sätt förenkla problemet, men jag undrar om Sveriges lantmän verkligen stå bakom herr Henriksson, då han tar på detta allvarliga problem på ett så lättvindigt sätt, De otaliga olyckor, som faktiskt så gott som varje dag äga rum inom jordbruket, äro inte sådana att man skämtar bort dem, och det är lagstiftningens skyldighet att göra vad på den ankommer för att råda bot på det onda. Herr Henriksson sökte göra gällande, att det 1912 inte fanns några olycksfall, och då var arbetsgivarens råd så tungt vägande, sade han, att arbetarna aktade sig för att vara oförsiktiga. Men är inte detta att förenkla saken i alltför hög grad? Vad var orsaken till att vår statistik inte visade större antal olyckor år 1912? Jo, det var helt enkelt därför, att jordbrukarna inte hade någon skyldighet att anmäla olycksfall i arbete före denna tidpunkt. Det var den ena orsaken. Den andra orsaken var den, att sedan 1912 har maskintekniken utvecklats i så oerhörd grad, att nya problem, som inte funnos för 20, 30 år sen, kommit till. Jordbrukets behov av tekniska hjälpmedel i våra dagar är så stort, att precis samma problem som inom industrien uppstått på dess område. Det är bara en konsekvens alltså, att lagstiftningen ser till, att förhållandena bli lika i fråga om skyddsåtgärderna. Därmed tror jag mig ha svarat herr Henriksson alldeles tillräckligt.

Herr Westman påminde nu om att hans yrkande också går ut på en hemställan till Kungl. Maj:t om åtgärder för att få en effektivare tillämpning av lagen om arbetarskydd, och den tankegången kan jag helt och fullt ansluta mig till. Men jag måste å andra sidan säga, att en sådan framställning är

Om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
 rätt så onödig, alldenstund riksdagen skrev till Kungl. Maj:t 1930, vilket herr Westman själv erinrade om, och begärde en effektivisering av yrkesinspektionen. Då riksdagen alltså redan skrivit och begärt en utredning, så vet jag inte vad det skall tjäna till att ännu en gång göra en sådan hänvändelse till Kungl. Maj:t.

Herr **Henriksson**: Herr talman! Jag förstår inte hur jag kunnat bli så missförstådd av den föregående talaren. Jag har talat allvarligt, och jag har givit allvarliga varningar också. Ni kunna ju vända er till de personer, som skött sådana här saker, så kanske ni få en annan uppfattning. Och när ni äro ute i landet, så är det bäst att använda ett sådant resonemang, som gör intryck på folket. På det sättet skulle man slippa ifrån de många olyckorna.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende på den nu föredragna punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla den av herr K. G. Westman vid punkten avgivna reservationen; 3:o) att den av herr Magnusson i Skövde m. fl. vid punkten avgivna reservationen skulle godkännas; samt 4:o) att kammaren skulle bifalla motionen II: 80 i nu ifrågasvarande del.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner i enlighet med berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Westman* begärde votering, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr förste vice talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr K. G. Westmans vid punkten avgivna reservation.

Herr *Larsson, Johan August*, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av den av herr Magnusson i Skövde m. fl. avgivna reservationen, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående andra lagutskottets utlåtande nr 15 punkten A antager bifall till den av herr K. G. Westman vid punkten avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av den av herr Magnusson i Skövde m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som

Om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den av herr K. G. Westman vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkten B.

Såsom förut anförts hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att motionen II: 80, i vad den avsåge ändring i 5 § punkt m) i lagen om arbetarskydd icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Nerman**: Jag ber att med samma motivering som nyss få yrka bifall till motion nr 80 i andra kammaren, i den mån den berör den nu föredragna punkten.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten annat yrkande ej förekommit, än att kammaren skulle bifalla motionen II: 80 i nu ifrågavarande del.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 16, i anledning av väckt motion om upphävande av den konungahusets medlemmar medgivna rätten till tull- och skattefrihet.

I en inom första kammaren av herr *Nerman* väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 10, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta åtgärder för att upphäva följande stycken i skattelagstiftningen:

Kommunalskattelagen 54 § (Från skattskyldighet frikallas):

b. medlem av konungahuset: för av staten anvisat anslag samt för inkomst av kapital.

Kungl. Maj:ts förordning om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt 7 § (Från skattskyldighet frikallas):

a. medlem av konungahuset: för av staten anvisat anslag samt för inkomst av kapital.

Om upphävande av konungahusets tull- och skattefrihet.

Om upphävande av konungahusets tull- och skattefrihet. (Forts.)

Kungl. Maj:ts förordning om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt 12 §
1 mom. c:

Medlem av konungahuset är frikallad från utgörande av skatt för förmögenhet.

Tulltaxeförordning 5 § (Tullfrihet åtnjutes för):

a. varor som inkomma för Konungens eller medlems av det kungliga huset räkning.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på återopade grunder hemställt, att motionen I: 10 av herr Nerman, om upphävande av den konungahusets medlemmar medgivna rätten till tull- och skattefrihet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Nerman: Herr talman, mina herrar! Min motion gäller två saker, som jag tycker skulle kunna röra herrarnas hjärtan en smula: demokratiens jämlikhetsideal och sparsamhet med statens medel.

Skattefrihet och tullfrihet äro naturligtvis ett idealiskt tillstånd, som man i och för sig inte kan ha något emot. D. v. s. om systemet fullföljes från samhällstoppen, där det har börjats, och till »rikets övriga invånare». Tyvärr har emellertid den vackra principen aldrig kommit längre än till kungahuset och dess hov. Vad detta privilegiesystem för en liten grupp än må vara, någon demokrati är det inte. Och Sverige skall ju räknas till de finaste demokratierna i vår tid.

Det är visserligen inte opportunt att bråka mot bestående reaktionära, odemokratiska institutioner i våra dagar, det råder inga vartider för demokratien. Den får smyga bakgator för att inte bli igenkänd och anhållen. Den rådes att huka sig och vara tacksam för att få behålla vad den har. Men jag gör ändå ett sådant här litet försök till framstöt, för att komma till hjälp åt denna demokrati, — den må vara borgerlig demokrati — som jag skulle vilja se lite mera djärv, lite mindre tandlös, skulle vilja se försvara sig. Den kungliga skatte- och tullfriheten är ingen demokratisk företeelse. Att, som jag här yrkar, få bort den vore en vinst för demokratien. Ganska anspråkslös, men en vinst i alla fall.

Även om vi nu här för tillfället, i detta ögonblick, i denna debatt, gå ut ifrån den nuvarande demokratiskt och förnuftslenligt oförsvarliga formen för statsledning, systemet med ärftligt statsöverhuvud, så är det ingalunda riktigt, att en viss statens ämbetsman med rikets högsta lön — och här på köpet stor privat förmögenhet — skall vara helt fri från vanliga medborgerliga skyldigheter att genom skatt och tull bidra till den gemensamma hushållningen. Men det är verkligen, som om vi fortfarande levde i Söderhavsvildarnas kultur, när det gäller vissa saker. Kungligheten är på något vis tabu, kungligheten är visst ett högre väsen. Galaprakt och Veckojournalmentalitet ha tvingat på svenska folket, ja, inklusive herrarna, som ju annars äro jämställda med Kungl. Maj:t grundlagsenligt, ja, i vissa fall ha större befogenhet, en undersåtlig syn, som kröker ryggen och dövar förnuftet. Vid hovets privilegier är det dödssynd att röra. Och ändå — äro de kungliga något annat än människor som vi andra? Ha de annan fysiologi, ha de annan matsmältning än vi, något som inte kan bringas i överensstämmelse med skattelagar och tulltaxor? Man vill inte se — beroende på någon hämning kan man kanske inte se — att dessa privilegier, som jag i min motion har föreslagit till indragning, äro en faktisk utgiftspunkt bland tusentals andra i statsbudgeten, en ganska stor besparingskälla, en besparingskälla som ligger i öppen dag för den till förnuftet oförevillade och som bara inte utnyttjas av ren undersåt-

Om upphävande av konungahusets tull- och skattefrihet. (Forts.)
lighet och av finkänslighet på fel ställe. Vördnaden för den medeltida eller nära nog medeltida institutionen tycks sitta djupare än respekten för folket, för friheten, jämlikheten och broderskapet, för att använda den vackra frasen från den borgerliga franska revolutionen.

På köpet ha de av mig påtalade bestämmelserna inte alls grundlags karaktär och helgd. Motsvarande förhållanden funnos säkert, då 1809 års kuppmän — för de voro kuppmän — skrevo de nya grundlagarna, men de måtte ha ansett dessa privilegier ofefogade att ha grundlags helgd. Det är alltså inte ens ur den synpunkten något större helgerån att ta bort dem.

Detta om den demokratiska synpunkten. Så kommer jag till den ekonomiska. Det är säkert inte små skatte- och tullbelopp som här lämnas i fred. Hur mycket vet jag inte. Det veta väl inte heller skattemyndigheterna, som ju eljest äro mycket måna om att komma in i räkenskaperna hos oss vanliga medborgare och krama ut mesta möjliga. Men att det är jämförelsevis betydande belopp, det råder inget tvivel om. Det gäller ju både förmögenhet, anslag från staten, d. v. s. lön, och inkomst av kapital. Utskottet har varit angeläget att påpeka, att det gäller inte mer. Det står i betänkandet: »I övrigt äro medlemmar av konungahuset i fråga om skattskyldighet likställda med andra fysiska personer.» Det låter mycket vackert: »I övrigt.» Det vill säga att vederbörande betala fastighetsskatt för de slott de eventuellt inte bebo fritt, därför att de äro statens — det gäller alltså inte så många —, de betala skatt för de böcker de skriva eller de tavlor de måla, men det är inte den största posten i deras inkomster. Och eljest är allt fritt. Där tycker jag att utskottet är lite krystat. Vederbörandes privilegier gälla också frihet från all tull, denna börda som så trycker hela folket, betydligt mer än de direkta skatterna. Och vad tullen beträffar gäller det här i praktiken också hundratals personer, som bildligt talat äta vid kungens taffel, hela hovhushållningen. Den konsumerar nog inte lite kläder — Thorsson yttrade en gång, att den levde huvudsakligen för att byta kläder — och den lever nog inte precis på statarmatsedel.

En annan synpunkt skulle jag också vilja anlägga här, en synpunkt som inte speciellt är min men som borde vara kammarens i övrigt. Ha herrarna hört en paroll: »Köp svenska varor! Handla svenskt! Giv svenska arbetare arbete!» Jag tycker mig ha hört den ibland. Statsmakterna äro väl klart svensksinnade? Nog är andra statsmakten nationell, man tors väl inte anta annat? Och bör inte första statsmakten, kungligheten, också vara den första i fråga om nationellt sinnelag? Bör inte kungligheten gå i spetsen också här? Men kan man säga, kan någon på allvar påstå, att tullfriheten stimulerar hovet så särdeles i den riktningen, till att köpa svenska varor, att gynna svenskt arbete, att hjälpa svenska arbetare till arbete? Knappast. Hur mycket som svensk produktion, svenskt arbete, förlorar på att kungahuset av sitt tullfrihetsprivilegium frestas att köpa billigare utländska varor, det vet jag inte. Hovveckopressen som eljest berättar alla intimiteter från hovet, har inte meddelat något om detta, förmodar jag. Själv kommer jag i beröring med den pressen bara då jag rakar mig ute någon gång eller sitter i väntrummet hos en tandläkare. Men jag skulle tro, att det är för penibla saker att röra vid i hovpressen.

Kanske vill man säga, att kunglighetens här påtalade frihet sammanhänger med de kungligas bundenhet vid tjänsten, att de inte få söka statstjänst. Det är nog ingen större olägenhet. De frestas väl knappast att söka annan statstjänst, då de redan ha den bäst avlönade statstjänsten i riket. I varje annan statstjänst skulle de få betala både skatter av alla slag och tull. I det utskott, som enhälligt har avstyrkt min motion, finnas ett par andra höga statsämbets-

Om upphävande av konungahusets tull- och skattefrihet. (Forts.)
 män. De ha liksom utskottet i övrigt funnit allt bra som det är. Men jag måste säga, att jag ser principiellt ingen skillnad på ämbetsmannen kungen och ämbetsmännen generaldirektörerna Wohlin och Örne. Skall den ene ha privilegier, varför skola då inte de andra ha det?

Jag missunnar personligen ingen hans säkra kaka och inte heller familjen Bernadotte. Men någon rättvisa bör det finnas. Det är ju bara bra, att kungen och kronprinsen frivilligt ha behållit prutningen på sitt apanage även i år, även om lönereduceringen — 5.4, respektive 6 procent på så stora löner — är blygsam i jämförelse med vad övriga medborgare få bära i dessa år. Men det förefaller mig därför heller inte opassande, att i rådande fruktansvärda nöd-tider kungahuset på sätt jag föreslår här i min motion beredes tillfälle att genom en aning billigare levnadssätt visa ytterligare samkänsla med »sitt» svältande folk. I det här fallet är det inga revolutionära åtgärder som föreslås. Jag håller för tillfället varken på med att störta kungligheten eller eljest göra revolution. Jag begär för tillfället inte ens utredning om republikens införande. Jag framlägger ett praktiskt besparingsförslag i en demokratiskt — relativt demokratiskt — vald folkförsamling år 1933 efter Kristi födelse.

Jag går ut ifrån, att tiderna äro svåra, men minst svåra för herrarna i samhällstoppen, på allvar däremot mycket svåra för de många hundratusen små i samhället, som inte mättas — det ber jag få säga — av karameller vid prinsessebesök. Det tråkiga är emellertid, att då det gäller de stora, då är man alltid frikostig och flott här i riksdagen, då det går fort och ofta utan debatt, men då det gäller dem som leva under knappare förhållanden, en gammal arbetares, en gammal vaktmästares pension och dylikt, då slår man vakt kraftigt och vältaligt om statens pung. Här inför kunglighetens fascinerande majestät förlamas varje sparsamhetstanke. Här är heligt rum. Och alla partier stå där lika imponerande, alla utom det lilla parti, som jag har äran och i detta fall den stora glädjen att tillhöra. Högern, fosterlandets speciella riddare, de frisinade av olika namn, barnen eller barnbarnen eller kanske litet mera av anno 1789, bondeförbundarna, sparsamhetens alldeles speciella advokater, socialdemokraterna, det principiellt republikanska partiet. Men här ha herrarna av frisinet och bondförnuftet — detta sagt med allt allvar och utan ironi — i den mån det finns — ett utmärkt tillfälle att använda båda till sparsamhet, här har socialdemokratien ett utmärkt tillfälle att visa sin demokratiska och republikanska inställning på ett demokratiskt parlamentariskt sätt.

Och ändå — inte en reservant! Man vill inte ens tala om saken. Utskottet söker komma ifrån det obehagliga i att peta på kunglighetens privilegier genom att hänvisa till Kungl. Maj:t. Där skall det göras, om det skall göras. Går verkligen kammaren enhälligt in för denna odemokratiska institution, för denna orättvisa, för detta slöseri med statens medel, som ligger i bevarandet av kunglighetens skatte- och tullfrihet och som ett enhälligt utskott har slagit vakt om? Det skall bli intressant att se. Det bör bli av intresse för det svenska väljarfolket, som nu för tiden inte har det särdeles trevligt i skatte- och tullhänseende. För att få den saken klar skall jag tillåta mig att senare begära votering.

Herr talman, jag yrkar bifall till min motion.

Häri instämde herrar *Branting, Fredrik Ström* och *Nils Andersson*.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Herr Nerman efterlyste de frisinades ställning i denna fråga, och jag skall be att i korthet få ange min. Enligt min uppfattning inta konungen och tronföljaren liksom deras gemåler en särställning, och jag vill inte yttra mig om den. Men att vilken kvist som helst på den kungliga familjens vitt omfattande träd skall vara befriad från skatt på

Om upphävande av konungahusets tull- och skattefrihet. (Forts.)
förmögenhet och inkomst av kapital och ha rätt att tullfritt införa varor i landet, det finner jag i likhet med herr Nerman vara såväl omotiverat som ock ur principiella synpunkter synnerligen olämpligt.

I detta anförande instämde herrar *Sandén, Wilhelm Björck* och *Lindhagen*.

Herr **Nilsson, Johan**, i Kristianstad: Herr talman! Sedan den ärade motionären här haft tillfälle att frossa i att ge uttryck åt sin mening på detta område, skall jag be att få fatta mig mycket kort och inte uppta tiden för länge med detta ärende.

Jag vill erinra om att utskottet påpekat, att det kungliga huset ingalunda är fritt från all beskattning utan att den kommunala fastighets- och inkomstskatten skall erläggas. Jag vill därtill peka på det förhållandet, att även arvsskatt skall betalas av det kungliga husets medlemmar, och det är ju en rätt betydande avbränning vid sådana tillfällen då den kommer i fråga. Vad sedan beträffar anslaget under första huvudtiteln, som ju kommer kungliga huset till godo, torde var och en ha reda på, att detta ingalunda kan utnyttjas av enskilda medlemmar, utan det är hela institutionen som skall bekostas av dessa medel. Och jag är alldeles säker på, att om man skulle göra noggranna undersökningar, så skulle man finna, att det kanske ibland inte blir så mycket mer än en generaldirektörslön åt hans majestät konungen själv. Med den kännedom vi ha om hans levnadsregler, tror jag inte vi kunna säga, att han har läggning åt att frossa på något sätt. Han kan inte ligga mer än i en säng, och vad beträffar hans personliga förbrukning av det materiella goda, så tror jag inte man har den uppfattningen, att han slår några rekord. Av den anledningen behöver man nog inte ha några särskilda bekymmer. Jag är heller inte förvissad om, att om vi skulle få det styrelsesätt, som herr Nerman drömmer om, det på något sätt skulle förbilliga underhållet av den toppinstitution vi väl även under sådana förhållanden skulle komma att få.

Utskottet har sagt ifrån, att det inte utan vidare går att göra ändring i dessa bestämmelser, som äro avvägda med hänsyn till övriga förmåner. Utskottet anser, att om en allmän uppfattning skulle fordra det, så måste naturligtvis en grundlig utredning göras, så att man får några utgångspunkter. Man kan ju inte besluta att ta bort vissa förmåner utan att ge någon kompensation och utan att ha reda på, om därmed skulle skipas rimlig rättvisa.

Jag ber med dessa ord, herr talman, och med hänvisning till vad utskottet yttrat i detta ärende att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Bärg**: Jag skulle, herr talman, inte ha begärt ordet, om inte herr Nerman fått åtskilliga instämmanden även från mina partivänner.

Jag vill då först ha sagt, att jag tvivlar på att den knalleffekt, som denna motion avser att vara för väljarfolket, kan bli så betydande, att det kan vara skäl att gå ut med den som ett nummer i valrörelsen, vilket herr Nerman tycktes sätta stort värde på och som jag förstår, att de instämmande partivännerna också gillade. Jag erinrar mig, hur en skämtare i andra kammaren för åtskilliga år sedan sade, att om man ville ha ett riktigt slagnummer, som dugde att gå fram med för att ta folk i valrörelsen, så skulle man väcka förslag om att dra in kronprinsessans nålpenngar. Så billig köpenskap är det numera inte skäl att ge sig ut bland valmännen med, det vill jag säga såväl herr Nerman som de ärade instämmandena.

Utskottet har inte tagit någon principiell ståndpunkt till denna fråga. För min del kan jag inte anse, att de påtalade privilegierna utgöra en lämplig form för löneförmån för kungligheter. Det finns också flera ämbets- och tjänste-

Om upphävande av konungahusets tull- och skattefrihet. (Forts.)
män i Svea rike, som ha förmåner utöver den direkta penninglönen, det återfinner man på många håll. Förresten äro de kungliga personerna inte de enda som åtnjuta tullfrihet, utan det är flera i detta land, som göra detsamma. Hela detta spörsmål kan man väl kosta på en undersökning för att se, om förmånerna kunna anses skäligen eller om de i annat fall böra ersättas med något annat. Men inom utskottet har man ansett, att frågan inte är av den extraordinära beskaffenhet, att man behöver skriva till Kungl. Maj:t för att fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på den saken. 1928 var, då kommunalskattefrågorna behandlades, denna fråga uppe i det s. k. kommunalskatteutskottet, och i en reservation, som även jag hade undertecknat, anförde vi såsom vår uppfattning, att man borde vidtaga ändring i fråga om konungahusets här påtalade förmån, då det gäller frihet från kommunalskatt. Därvid hade jag tillfälle att angiva min syn på saken, men att, utan att något sådant förslag föreligger, betrakta denna fråga som så orimligt stor, som herr Nerman ville göra den till, det ha vi inte orkat med i bevillningsutskottet. Jag skulle hoppas, att denna fråga utan någon särskild åtgärd kommer att uppmärksammas och göras till föremål för utredning. Utskottet har sett på saken såsom en fråga av mycket rimliga dimensioner, säkerligen ganska betydelselösa, när det gäller de kommunala finanserna och statens finanser. Jag tycker, att det är ganska försvarligt, att man icke velat engagera sig i ett försök att göra ett stort nummer av rent ingenting bara för att åstadkomma en effekt utåt. Detta har i viss mån varit skälet till att jag har kunnat ansluta mig till utskottets hemställan i den form som här föreligger.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Ström, Fredrik: När jag nu kommer att följa motionären, så är det ingalunda därför att jag betraktar denna fråga såsom någon valfråga — jag är övertygad om att det icke alls är någon valfråga — utan därför att jag anser, att när nu på riksdagens bord ligger ett förslag, som är rättvist och praktiskt och som stämmer med den allmänna inriktning i riksdagen, som har gått in för besparingsåtgärder i en nödtid, så är det, synes det mig, en plikt för oss alla att även, när det gäller en sådan angelägenhet som denna, visa, att vi mena allvar med våra besparingsåtgärder. Det kan sägas, att det icke gäller någon större summa, men principiellt sett måste vi finna det synnerligen egendomligt, att den ämbetsman, som dock har den högsta lönen i riket och även i andra avseenden är väl tillgodosedd, ej i likhet med den fattigaste statare eller torpare skall vara skyldig att betala skatt för den inkomst, han har, och tull för vad han importerar. Jag kan ej finna annat än att en opinion är på sin plats även i denna fråga, då det gäller en besparing. Och jag kan icke finna, att icke utskottet mycket väl hade kunnat understryka denna besparingsvilja, som otvivelaktigt är tillfinnandes hos det mycket stora flertalet inom vårt folk, bortsett från om vi äro republikaner eller rojalister. Den nu föreliggande frågan har icke med denna sak att göra. Här gäller det en rättvis avvägning av en förmån och tillgodoseende av en jämlikhet, som bör vara gällande icke bara för den fattige utan även för den rike.

Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr Lindhagen: Jag söker alltid stå på den ståndpunkten, att rätt skall vara rätt. Anslaget till konungahuset utgör icke alls en lön för en ämbetsbefattning. Att civillistan är så stor, beror därpå, att även grundlagen förutsätter, att Konungen skall hålla hov till svenska folkets ära, nytta och uppbyggelse. Och för detta ändamål, och för att landet skall kunna repre-

Om upphävande av konungahusets tull- och skattefrihet. (Forts.)
 sentationsvis göra sig gällande med prakt både utåt och inåt, är den tilltag-
 gen på detta sätt. Så vill folket ha det, så vill riksdagen ha det. Försök av
 mig att få denna grundlag upphävd eller civillistan minskad genom kunglig-
 hetens befrielse åtminstone från den onödiggaste representationsskyldigheten
 ha misslyckats. Jag har stått ensam därom. Icke ens de, som vilja ned-
 sätta eller beskatta civillistan, ha stött dylika försök av mig, därför att de
 tycka — ja, jag vet icke vad de tycka, men *jag* tycker som jag sagt.

Herr **Nerman**: Bara en liten kort replik. Utskottets ärade ordförande gick
 litet grand speciellt in på kungens sängförhållanden. Det är mig alldeles
 främmande att tala om dem. Jag har talat om systemet, inte om kungen
 som person.

Och när herr Bärög säger, att jag skulle gjort ett stort nummer av ingen-
 ting, och att det inte är en så orimligt stor fråga, så vill jag svara, att det
 har jag aldrig sagt att den är. Jag påpekade, att detta var en punkt bland
 tusen, där man kan göra besparingar, och jag gör denna fråga inte alls större
 än den är. Herr Bärög ville inte ogärna själv ha en utredning i ärendet. Var-
 för inte då antyda det i en reservation? Det kostar inte mycket. Jag tyc-
 ker inte, man behöver skriva till Kungl. Maj:t i den här saken, ty den här
 saken är klar ändå och utredd i våra hjärnor, i den mån vi använda dem i
 besparingssyfte.

Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen
 yttrade, att därunder yrkats dels att vad utskottet i det under behandling
 varande betänkandet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Nerman*, att
 kammaren skulle bifalla den i ämnet väckta motionen med den ändring, att
 orden »besluta åtgärder för att upphäva» utbyttes mot »besluta upphäva».

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda
 yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hem-
 ställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nerman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter gi-
 ven varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande
 lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 16,
 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Nermans under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositio-
 nen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt,
 att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de leda-
 möter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som
 ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns där-
 vid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 17, i anledning av väckta motioner angående revision av skattelagstift-
 ningen;

nr 18 i anledning av väckt motion om införande av en ny fastighetsbeskattning;

nr 19, i anledning av väckt motion om viss ändring av bestämmelserna rörande tiden för val av taxeringsnämnd; samt

nr 20, i anledning av väckt motion om beredande av rätt för ägare av jordbruks- och skogsfastighet att vid taxering till kommunal inkomstskatt åtnjuta avdrag för skuldränta.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Om stämpel-
avgift på
motbok.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 21, i anledning av väckt motion om införande av stämpelavgift på av rusdrycksförsäljningsbolag utfärdad motbok.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 178, hade herr *Andersson* i Rasjön m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta sådant tillägg till förordningen angående stämpelavgiften den 19 november 1914, att av rusdrycksförsäljningsbolag utfärdad motbok för inköp av spritdrycker skulle förses med stämpel av fem kronor.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på anförda skäl hemställt, att motionen II: 178 av herr *Andersson* i Rasjön m. fl. om införande av stämpelavgift på av rusdrycksförsäljningsbolag utfärdad motbok, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrar *Bergman* och *Olsson* i Ramsta, vilka anfört:

»Då denna motion med avseende å syftet är likartad med flera andra motioner, som vid årets riksdag väckts angående ökad spirituosaskatt, hava vi ansett, att med prövningen av motionen borde anstå, till dess riksdagen vid en senare tidpunkt bättre än nu kan överblicka vad det statsfinansiella läget kräver och att sålunda motionen behandlas vid uppgörande av inkomstberäkningen för nästkommande budgetår, varvid lämpligaste tillfälle synes erbjuda sig att taga olika föreslagna former för eventuell ytterligare spritbeskattning i övervägande.»

Herr **Bergman**: Då riksdagen såväl detta år som i fjol i avseende på spirituosaskatten ställt sig på den ståndpunkten, att den önskar uppskov med avgörandet till närmare riksdagens slut, då man bättre kan överblicka statsverkets behov, så ha reservanterna i denna punkt hänvisat till riksdagens sålunda förut intagna ståndpunkt, och jag ber på de skäl, som äro anförda i den av mig och herr *Olsson* i Ramsta avgivna reservationen, att få yrka återremiss av detta ärende.

Herr **Nilsson, Johan**, i Kristianstad: Det torde väl inte finnas någon anledning för att man skulle gå med på detta yrkande. Utskottet har ju anfört, för den händelse riksdagen möjligen skulle vara benägen att ytterligare skärpa skatten på spritdrycker, att en möjlighet härtill finnes genom att lämna frågan om beskattningen för det kommande budgetåret öppen. Vi ha haft denna fråga före en gång förut vid denna riksdag, men då fattades beslut endast för nu löpande budgetår. Den beskattningsform, som här motionsvis föreslagits, har visserligen diskuterats inom utskottet, men jag tror icke det finns någon utsikt till att den skall finna något större antal anhängare, utan den uppfattningen är nog allmänt utbredd, att det icke finns någon anledning att krångla till frågan genom att leta upp nya system för beskattning av de

Om stämpelavgift på motbok. (Forts.)

alkoholhaltiga dryckerna. Med den utgångspunkten finns ju inte heller någon anledning att gömma på ärendet, utan vi få väl se till att vi kunna expediera frågorna undan för undan under riksdagens lopp. Det är ju så, att om man hopar en massa ärenden till riksdagens slut, riktas det ofta klander mot utskottet för att de ej sökt avverka arbetet i de frågor, där man har en klar ställning och icke har anledning till uppskov. Jag kan ej se, att man bör vänta, därför att man i vissa, nästan i majoriteten av frågorna, vill ha uppskov. Jag tror icke, det är ett system, som man skall uppmuntra, utan när man har en bestämd uppfattning i en fråga, kan man också gå till avgörande. Jag hoppas, att kammaren här har den inställningen, och att vi sålunda kunna gå att fatta beslut.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Bergman**: Gent emot den föregående ärade talaren vill jag endast säga, att reservanterna ju icke begära, att man skall bifalla herr Anderssons m. fl:s motion, utan det yrkas endast ett uppskjutande till samma tidpunkt, då man skall pröva frågan om utskänkings- och omsättningskatt på spritdrycker. Att man skulle på något sätt förlänga riksdagen, såsom bevillningsutskottets ärade ordförande tycktes mena, genom att på detta sätt uppskjuta ärendet är en alldeles orimlig förmodan, ty frågan om spirituosaskatt skall i alla fall före, och vi ha då ansett, att även den nu föreliggande motionens form för en eventuellt ökad skatt bör kunna vid samma tillfälle tagas upp till bedömande. Man förlorar alltså ingen tid genom att uppskjuta saken.

Jag tycker, att alla förnuftiga grunder tala för att man behandlar dessa saker i ett sammanhang, och jag vidhåller således yrkandet om återremiss. Det är väl icke stor sannolikhet för att kammarens majoritet vill gå emot utskottsmajoriteten, men jag anser i alla fall, att jag bör vidhålla yrkandet, då det i själva verket synes mig ha de bästa skälen för sig.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande betänkandet hemställt samt vidare därpå att betänkandet skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av ett parti sockrat kakaopulver, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till reseersättningar åt lantbruksingenjörer och deras biträden anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 290,000 kronor.

Ang. reseersättningar åt lantbruksingenjörer m. fl.

Ang. reseersättningar åt lantbruksingenjörer m. fl. (Forts.)

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört:

»Utskottets utlåtande under punkt 81 här nedan angående rese- och traktamentsersättningar till lantmäteripersonal, som sysselsättes med lantmåteri-förrättningar, innefattar, att dessa ersättningar fortfarande skola liksom be-träffande lantbruksingenjörer och deras biträden bestridas av statsmedel. Det för ändamålet erforderliga anslagsbeloppet beräknas emellertid där med ut-gångspunkt från att Kungl. Maj:t kommer att vidtaga åtgärder för en ned-sättning av utgående traktamentsersättningar enligt vad som gäller i fråga om motsvarande personal vid domänverket.

I den av 1930 års statsrevisorer avgivna berättelsen, som återgives under förenämnda punkt 81 här nedan, ifrågasattes, om icke motsvarande föreskrif-ter borde gälla för statens lantbruksingenjörer och deras biträden. För egen del anser utskottet, att vidkommande denna personal bör genomföras en mot-svarande nedsättning i traktamentsersättningarna, vilken utskottet här nedan föreslår beträffande lantmäteripersonal, som sysselsättes med lantmåteriför-rättningar. Utskottet utgår sålunda från att Kungl. Maj:t kommer att vid-taga åtgärder i sådant syfte. Enligt vad vissa överslagsberäkningar givit vid handen torde genom den ifrågasatta nedsättningen i traktamentsersätt-ningarna sådan besparing kunna vinnas, att någon höjning av förevarande anslag på sätt Kungl. Maj:t föreslagit icke synes bliva erforderlig.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet, att riksdagen må i så måtto bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning att riksdagen må till reseersättningar åt lantbruksingenjörer och deras biträden anvisa för bud-getåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 250,000 kronor.»

Herr statsrådet **Sköld**: Herr andre vice talman! Under denna punkt har jordbruksutskottet förutsatt, att Kungl. Maj:t skulle utfärda ett sådant be-sparingsreglemente för lantbruksingenjörerna, att lantbruksingenjörernas trak-tamentsersättning fastställdes enligt samma grunder som de, vilka gälla för domänverkets personal enligt ett besparingsreglemente av 1925. I detta sam-manhang ber jag med talmannens tillstånd att också få något beröra samma sak, i vad gäller lantmätarnas traktamentsersättning. Utskottet har nämligen på en punkt längre fram ifrågasatt en liknande ordning för lantmätarna.

Som jag redan antytt, bestämdes i ett besparingsreglemente av år 1925 vissa lägre ersättningar för domänpersonalen, än vad som framgår av allmänna resereglementet. Under det att t. ex. en jägmästare är placerad i klass II C, där traktamentet för helt dygn utgör 19 kronor, skall enligt besparingsregle-mentet traktamentsbeloppet utgöra 11 kronor, alltså en sänkning av 8 kronor per dygn. 1930 skrevo riksdagens revisorer och fäste Kungl. Maj:ts upp-märksamhet på att liknande besparingsreglemente borde kunna utfärdas även för lantbruksingenjörer och lantmätare, och revisorerna förmenade, att samma grunder borde kunna gälla som för domänverkets personal. Denna skrivelse från statsrevisorerna ledde till att den föregående regeringen under nästför-flutna sommar utfärdade besparingsreglemente för lantbruksingenjörer och lantmätare. Efter prövning av de omständigheter, som föreligga, kom rege-ringen till den uppfattningen, att man icke kunde sänka traktamentsersätt-ningen lika mycket för lantbruksingenjörer och lantmätare som man hade gjort för domänpersonalen. Och jag vill för min del anförda, att det finns fullgoda skäl för den ståndpunkt, Kungl. Maj:t den gången intog. Vi få ju ändå komma ihåg, att när det gäller skogsstatens personal, har denna personal att vidtaga resor i kronans skogar. Det är på förhand klart vilka skogar det är, som stå under denna personals uppsikt. Från år till år äro resorna av samma slag. Personalen kan inrätta sig för mera bestående förhållanden, den kan

Ang. reseersättningar åt lantbruksingenjörer m. fl. (Forts.)

träffa avtal om nattlogi och kosthåll och sådana saker, därför att det är inom ett visst bestämt område och lika, kan man säga, från år till år. Annorlunda förhåller det sig med lantbruksingenjörerna och lantmäterna. Vidare bör hållas i minne, att det är icke lantmäterna eller lantbruksingenjörerna själva, som bestämma var resorna skola företagas och i vilken ordning de skola företagas, utan det föreskrives ju i ena fallet av länsstyrelsen och i andra fallet av överlantmätaren, d. v. s. i grund och botten bestämmes det av allmänheten, som hos dessa myndigheter påfordrar resorna. Det finns alltså ingen möjlighet för dessa tjänstemän att förlägga sina resor på samma sätt planmässigt och på förhand ordna så för sig, som skogsstatens personal kan göra. Därför är det enligt min mening egentligen ej rimligt, som jordbruksutskottet här förutsätter, att besparingsreglementet för lantbruksingenjörer och lantmätare skall innehålla samma grunder, som gälla för skogsstatspersonalen.

Den nuvarande regeringen har för ett par månader sedan vidtagit åtgärder för att undersöka i vilka fall det är möjligt att beträffande statstjänstemännen genomföra besparingsreglementen. En utredning har verkställts. Det finns redan nu preliminärt förslag till sådant besparingsreglemente, men i intet fall har det varit möjligt att beträffande t. ex. tjänstemännen i traktamentsklassen II C vidtaga en så långt gående nedprutning som skett i fråga om skogsstatspersonalen. Jag vill dessutom tillägga, att när det för någon tid sedan bestämdes traktamentsersättningar för stiftsjägmästarna, som dock tillhöra den grupp av befattningshavare, som ligger närmast skogsstatens personal, kom man icke där längre i nedprutning än till 13 kronor per dygn.

Jag har velat anföra detta till kammarens protokoll och uttala den meningen, att det förefaller icke möjligt för Kungl. Maj:t att tillmötesgå den önskan, som från utskottet uttalats rörande nedpressning av traktamentsersättningen till lanbruksingenjörer och lantmätare, och därav följer, att det sannolikt ej finns möjlighet att göra den inbesparing på detta anslag, som från utskottets sida ifrågasatts.

Herr Sederholm: Såsom statsrådet nyss anförde, sammanhänger den nu föredragna punkten mycket intimt med en punkt av väsentligt större ekonomisk räckvidd, nämligen frågan om lantmåteripersonalens traktamentsersättningar. Jag vill också i likhet med herr statsrådet låta mitt anförande beröra båda dessa punkter och då kanske mest den senare, om lantmåteripersonalen, därför att den är av den största ekonomiska betydelsen.

Det var av Kungl. Maj:t föreslaget, att traktamentsersättningen för lantmåteripersonalen skulle överflyttas på sakägarna. Mot denna överflyttning restes genom motioner liksom inom utskottet och inom riksdagens kamrar en mycket stark opinion. Det har visat sig vara synnerligen odiöst att införa denna anordning, och jag tror ej heller, att det från statsrådets sida varit den synpunkten, som härvidlag varit bestämmande, att det skulle innebära en lämpligare anordning än den nuvarande, utan det har varit av statsfinansiella skäl som denna förändring blivit föreslagen. När då utskottet vill komma från denna sak och denna anordning, som av Kungl. Maj:t föreslagits, kan utskottet ju ej undgå att söka finna en form för att bibehålla den nuvarande anordningen, att dessa kostnader skola bäras av statsverket, och då har det med hänsyn till det statsfinansiella läget varit för utskottet en tvingande nödvändighet att söka finna en form, som möjliggör detta utan att höja statsanslaget alltför mycket, med andra ord man måste därvidlag vara så sparsam som möjligt i avseende på utmätandet av dessa bidrag.

Det är ju sant, att jämförelsen med skogsstatspersonalen i flera avseenden är haltande. Det finns vissa förmåner, som skogsstatspersonalen har med

Ang. reseersättningar åt lantbruksingenjörer m. fl. (Forts.)

avseende på sitt vivre under resor och som ej komma lantmätarna till godo, men å andra sidan ha ju lantmätarna ofta nog sina förrättningar icke så långt borta, de bli ofta bjudna av förrättningshavarna på kost och logi och ha i övrigt andra förmåner, som sammanhånga med den speciella anordningen av deras arbete, vilket gör, att de kunna lättare leva på mindre dagtraktamenten än det nuvarande, och detta torde kompensera andra fördelar, som skogsstats-tjänstemännen ha.

Om vi nu gå in för en sådan reform med avseende på lantmätarna, så är det ju en naturlig konsekvens, att lantbruksingenjörerna sättas i samma klass. Det kommer naturligtvis att innebära en viss minskning av lantmätarnas inkomster, men vi mena, att det icke är värre, än att kåren kan tåla vid denna minskning, och under nuvarande förhållanden mena vi, att vi måste stanna vid detta förslag, som för övrigt väl ansluter sig till vad statsrevisorerna och statsutskottet tidigare uttalat.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Sköld**: Jag skall ej här taga upp frågan, huruvida traktamentsersättningen vid lantmåteriförrättningarna skall betalas av staten eller sakägarna. Till den saken ber jag att få återkomma vid den punkt, där denna fråga i sin helhet behandlas, men jag vill säga så mycket här, att naturligtvis är det berömvärt av utskottet, att när utskottet ej ansett sig i fråga om en besparingsåtgärd kunna följa Kungl. Maj:t, utskottet har försökt utfinna en annan väg, på vilken man kan spara. Men frågan är ju här: Kan man spara på den vägen?

Vad jag skulle vilja understryka är, att denna fråga har av Kungl. Maj:t prövats under juni 1932, och vid den prövningen har den föregående regeringen kommit till det resultatet, att man ej kan komma längre ned än till 15 kronor. Finns det då större sannolikhet, att man ens efter riksdagens uttalande skall komma längre i denna fråga?

Det är därför jag här velat uttala, att det synes icke möjligt att ernå den besparing på anslaget, som utskottet har förutsatt.

Herr Nilsson, **August**: Herr talman! Jag har liksom utskottets övriga ledamöter biträtt det förslag, som här föreligger, att på det sättet åstadkomma en besparing för statsverket, att man sätter ned traktamentsersättningarna. Och jag kan tillägga, att jag funnit det så mycket lättare att tillgripa den utvägen, som tjänstemännen alltid förtjäna på sina resor, hur mycket man än söker bestrida detta faktum.

I likhet med utskottets vice ordförande har jag jämväl funnit det vara så mycket lämpligare att sätta ned traktamentena särskilt för lantmätarna, som dessa ha denna utomordentliga förmån, att det åligger jordbrukarna eller sakägarna att bestå lantmätarna logi och kost med allt vad därtill hör, och detta ersättes efter ortens pris, således med några få kronor. Lantmätarna leva därigenom mycket billigt, och därutöver åtnjuta de i dagtraktamentsersättning de höga belopp, som äro fastställda. Till helt nyligen var traktamentet uppe i 19 kronor och är nu 15 kronor. De göra sig således på sina resor och sin vistelse utanför stationsorten en ganska betydande extra inkomst. Det må vara, att den synpunkt, som herr statsrådet framförde, har visst fog för sig, men det kan nog framställas andra synpunkter också, som peka i motsatt riktning. Om jag inte minns fel, äro t. ex. reviren för jägmästarna betydligt större till sin omfattning än distrikten för lantmätarna och lantbruksingenjörerna. Och ju mindre distrikten äro, desto lättare blir det naturligtvis för vederbörande tjänstemän att arrangera och ställa billigt för sig under sina resor.

Ang. reseersättningar åt lantbruksingenjörer m. fl. (Forts.)

Herr statsrådet betonade särskilt, att den föregående regeringen i juni månad i fjol hade prövat denna sak och funnit, att man för lantmätarna — såväl som för lantbruksingenjörerna, förmodar jag — inte kunde nedsätta traktamentet längre än från 19 kronor till 15 kronor. Ja, men i så fall tycker jag det är egendomligt, att utskottets förslag har biträts även av den föregående regeringens jordbruksminister. Herr Bo von Stockenström var närvarande i utskottet och hade ingen opposition att resa mot utskottsförslaget, och det var dock han, som i första hand prövade denna sak i juni månad förra året, när han tillhörde regeringen.

Jag förstår naturligtvis, att en departementschef inte har det trevligt i ett sådant predikament som detta, då det är fråga om att för de underordnade tjänstemännen vidtagna åtgärder, som naturligtvis äro i högsta grad misshagliga för vederbörande tjänstemän, men jag tror, att departementschefen gör oss och landet en tjänst, om han försöker att följa utskottets uppmaning och ser till, att traktamenten nedsätts. Min övertygelse är, att det kan utan våda ske.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 3—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till driftkostnader för den till Offers gård i Boteå socken av Västernorrlands län förlagda fasta försöksgården för jordbruket anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 21,000 kronor.

*Anslag till
Offers försöks-
gård.*

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 270, av herr *Strindlund*, vari hemställts, att riksdagen behagade för budgetåret 1933/1934 anvisa ett förslagsanslag av 20,000 kronor till anskaffande av lämplig skogsmark att tilläggas Offers försöksgård i Boteå socken av Västernorrlands län att förvaltas i förening med denna egendom.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt,

- a) att riksdagen måtte till driftkostnader för den till Offers gård i Boteå socken av Västernorrlands län förlagda fasta försöksgården för jordbruket anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 21,000 kronor;
- b) att motionen II: 270 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid punkten b) hade reservation avgivits av herr *Tjällgren*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka den av herr *Strindlund* väckta motionen II: 270.

Herr Tjällgren: Herr talman! I en motion nr 270 i andra kammaren har herr *Strindlund* hemställt, att riksdagen för budgetåret 1933/1934 ville anvisa ett förslagsanslag av 20,000 kronor till anskaffande av lämplig skogsmark att tilläggas Offers försöksgård i Boteå socken av Västernorrlands län.

Ett av de skäl, som av motionären anförts för denna motion, vill jag här nämna. Motionären anser, att det mött svårigheter att under vintermånaderna finna användning för de vid försöksgården erforderliga hästarna, och för att tillgodose gårdens behov av virke är man också under angivna förhållan-

Anslag till Offers försöksgård. (Forts.)

den hänvisad till andra utvägar än dem, som vanligen tillämpas vid andra jordbruk i orten. »Verksamheten på försöksgården», säger motionären, »kan under sådana omständigheter näppeligen rätt fylla den uppgift, som med densamma varit avsedd, och lämna ett fullödigt uttryck för, vad jordbruket under normala förhållanden kan frambringa i dessa trakter.» I detta motionärens uttalande vill jag på det livligaste instämma. Emellertid torde det nu knappast vara lönt att här framställa något yrkande om bifall till motionen, varför jag heller icke skall göra detta. Som frågan nu ligger, torde man väl i alla fall våga det påståendet, att densamma förts ett, om ock litet steg framåt, ty utskottet säger ju här, att det »anser denna fråga vara ett spörsmål, som det i första hand torde böra ankomma på styrelsen för centralanstalten för jordbruksförsök att utreda och att om omständigheterna skulle giva därtill anledning, göra framställning till Kungl. Maj:t», och »med denna uppfattning finner sig utskottet icke böra tillstyrka någon åtgärd i det av motionären avsedda syftet».

På grund av det läge, vari frågan befinner sig, skall jag som sagt inte göra något yrkande om bifall till motionen, men då jag ser, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet är närvarande i kammaren, kan jag inte underlåta att begagna tillfället att till honom rikta en vördsam hemställan, att han måtte följa denna frågan med uppmärksamhet och, om därtill skulle ges anledning, föreslå, att det skall inköpas skogsmark, såsom i motionen har hemställts.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 9—19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

*Anslag till
lantbruks-
akademiens
trädgårdsskola.*

I förslaget till riksstat för budgetåret 1933/1934 hade Kungl. Maj:t upptagit ordinarie anslaget till lantbruksakademiens trädgårdsskola med oförändrat belopp 10,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 132, av herr *Björck, John*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådan omläggning av undervisningen vid lantbruksakademiens trädgårdsskola vid Experimentalfältet, att möjlighet bereddes för trädgårdselever att få utbilda sig för mera affärsmässig trädgårdssodling än som med nu gällande bestämmelser för undervisningen vore möjligt.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt.

1) att riksdagen måtte i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra ordinarie anslaget till lantbruksakademiens trädgårdsskola med oförändrat belopp, 10,000 kronor;

2) att motionen I: 132 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Björck, John: Herr talman! Under denna punkt avger utskottet utlåtande över min motion angående viss omläggning av undervisningen vid lantbruksakademiens trädgårdsskola vid Experimentalfältet. Jag får ju va-

Anslag till lantbruksakademiens trädgårdsskola. (Forts.)

ra utskottet tacksam för den förståelse det visat motionen, men jag skulle varit ännu tacksammare, om dess utlåtande hade blivit litet mera positivt och utmynnat i ett tillstyrkande av motionen.

Utlåtandet är, som sagt, rätt välvilligt. Jag skall be att få citera vad utskottet här säger: »Med hänsyn till den utveckling trädgårdsskötseln numera tagit, delar utskottet motionärens mening om angelägenheten av att vid trädgårdsundervisningen den praktiskt handelsekonomiska sidan av trädgårdsskötseln mer än hittills kommer till sin rätt.» Det är just vad jag har sagt, och jag är glad över att utskottet är enigt med mig i den punkten.

Men sedan motiverar utskottet sitt ställningstagande med att vi fått ett högre trädgårdsinstitut vid Alnarp, och utskottet anser, att där beretts utrymme just för de ämnen, som jag i motionen påpekar. Jag ber emellertid få fästa uppmärksamheten på, att utbildningen vid denna skola huvudsakligen är lagd så, att det skall vara en skola för trädgårdskonsulenter, s. k. läns-trädgårdsmästare samt lärare vid våra trädgårdsskolor. Detta säges också tydligt ifrån av de sakkunniga, som uttalat sig just om denna skola såväl som om den högre lantbruksskolan vid Alnarp — deras yttrande återges i Kungl. Maj:ts proposition nr 143 av år 1931: »För att betyg om genomgången kurs skall medföra kompetens som konsulent eller lärare i trädgårdsodling, måste undervisningen läggas efter delvis andra linjer än den för utbildning av praktiska trädgårdsodlare.» Här ha ju de sakkunniga sagt ifrån, att man måste lägga utbildningen på annat sätt. Skolan är ju egentligen en överbyggnad på de nuvarande tvååriga trädgårdsskolor, som vi ha vid Experimentalfältet i Stockholm, vid Adelsnäs och vid Söderåker i Norrland. Likaså säger föreningen Sveriges trädgårdskonsulenter, som yttrat sig i denna fråga, »att den anser det vara en onödig belastning för dem, som ämna ägna sig åt praktisk trädgårdsodling, att offra 50 timmar på ritning och 260 timmar på trädgårdsanläggning». Dessa båda saker sysslar en handelsträdgårdsmästare mycket litet med. Det är ju grenar av trädgårdsskötseln, som komma på trädgårdskonsulenter, trädgårdsanläggare och trädgårdsarkitekter.

Av dessa uttalanden framgår, anser jag, att den läroanstalt det här gäller, nämligen den högre trädgårdsskolan eller trädgårdsinstitutet vid Alnarp, inte fyller det behov, som jag påpekat, utan att vi behöva en mera handelsbetoad trädgårdsskola här i landet. Den nuvarande föreståndaren för Experimentalfältets trädgårdsskola kommer inom kort på grund av uppnådd pensionsålder att avgå. Direktör Gustaf Lind, en om vårt lands trädgårdsodling mycket förtjänt man, är synnerligen intresserad av att denna omläggning kommer till stånd. Han har själv i ett föredrag för trädgårdsodlare framhållit, vilka riktlinjer han anser vara nödvändiga för skolan i fråga. Nu kommer han, som sagt, att avgå, och då givetvis en ny föreståndare kommer att tillsättas vid skolan, skulle det vara mycket lämpligt att i samband därmed företaga denna omläggning.

Emellertid tar jag fasta på vad utskottet här säger. Jag kan, som sagt, inte dela utskottets mening, att det institut, som vi ha, fyller detta behov, men utskottet säger, att det »förutsätter att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer utvecklingen på ifrågakvarande område». Ja, det hoppas även jag, och jag är glad över att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet är här, så att jag kan skicka med honom detta uttalande. Det är verkligen på tiden, att en av de fyra skolorna omorganiseras så som jag här skisserat och i motionen framhållit, och jag vill livligt hoppas, att vi inte skola behöva vänta på den omläggningen lika länge som vi fingo vänta på en högre trädgårdsskola, vilken ju också säkerligen fyller ett stort behov. Det dröjde inte mindre än 26 år, sedan tanken väckts, innan den skolan blev verklighet. Skola vi

Anslag till lantbruksakademiens trädgårdsskola. (Forts.)
 vänta lika länge på en mera handelsbetonad skola, då får jag säga, att statsmakterna måste vara litet mera försiktiga, när det gäller vissa handelspolitiska åtgärder. Jag tänker särskilt på tullfrågorna, herr talman. Det är kanske att gå litet utanför ämnet, men jag tillåter mig i alla fall i detta sammanhang påpeka, att när man i fjol t. ex. fördubblade tullen på färdiga blommor, var detta för våra blomsterodlare ett mycket gott handtag, som de inrättade sig efter. I år stryker man utan vidare denna tull. Dessa häftiga kastningar i ett tullskydd äro givetvis mycket riskabla för vilken näring det än må vara, och man förstår, att det ställer stora krav på näringsidkarnas förmåga att kunna reda sig. De böra vara goda affärsmän, om de skola tåla dylikt. När man inrättat sig och fått skydd för en näring och detta skydd efter ett år helt strykes bort, kan det bli åtskilligt bekymmersamt.

Ja, herr talman, jag förstår, att det här inte lönar sig att komma med något yrkande. Jag har emellertid till protokollet velat anteckna mina synpunkter, och jag hakar mig fast vid det hopp, jag här nämnde, att frågan av vederbörande skall följas med uppmärksamhet och intresse. Jag är glad över att kunna konstatera, att förre jordbruksministern, herr von Stockenström, var intresserad för denna sak. Lantbruksstyrelsen är enig om att en omläggning bör ske. Skolans nuvarande föreståndare, direktör Gustaf Lind, är av samma åsikt. Jordbruksutskottets välvilliga uttalande räknar jag som ett plus, och jag tycker, att mycket pekar på att frågan snart bör kunna lösas.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 21—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Punkterna 28—31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32.

Lades till handlingarna.

Punkterna 33—36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 37 och 38.

Lades till handlingarna.

Punkten 39.

Under punkten 98 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till fraktlindring för kalk anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 475,000 kronor.

I anledning av detta förslag hade inom riksdagen väckts följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 139, av herr *Bodin, Gunnar*, och herr *Roos*, likalydande med II: 288, av herr *Svedman* m. fl., vari hemställts, att riksdagen ville godkänna stats-

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)

verkspropositionen, punkt 98, angående lindring av fraktkostnaderna å järnväg för kalk m. m. för jordbrukets behov med den ändring, att fraktlindringen utsträcktes till att gälla även för frakt sjöledes med eller utan kombination med järnvägsfrakt, att utgå i huvudsak efter samma grunder som angäves för frakt å järnväg, varvid sjöfrakten syntes böra beräknas efter Sveriges segelfartygsförenings för närmast föregående år gällande tariff, såvida ej Kungl. Maj:ts funne anledning beträffande beräkningen av sjöfrakten anorlunda förordna, samt med villkor för fraktlindringens åtnjutande, att kalkpriset vid köparens järnvägsstation eller hamnplats, sedan fraktlindringen frändragits, per ton ren kalk (CaO) efter avdrag för svavelsyrad kalk ej överstege ett av statlig myndighet fixerat skäligt pris samt att eventuellt uppstående besparing å kalkfraktlindringsanslaget finge efter kungl. lantbruksstyrelsens förslag användas för utförande av önskvärda kalkningsförsök och för kalkanvändningspropaganda;

2) II: 261 av herr *Andersson* i Lindome m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte till fraktlindring för konstgödsel anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 250,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionerna I: 139 och II: 288 till fraktlindring för kalk anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 475,000 kronor, att utgå enligt nu gällande grunder för sådan fraktlindring;

2) att motionen II: 261 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Johansson* i Uppmälby, *Sederholm*, *Carl E. Eriksson*, *von Stockenström*, *Granath*, *Olsson* i Rödningsberg och *Björk* ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionerna I: 139 och II: 288 till fraktlindring för kalk anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 300,000 kronor;

2) att motionen II: 261 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Sederholm: Tillsammans med ett antal av utskottets övriga ledamöter har jag vid denna punkt avgivit en reservation och påyrkat, att utskottet skulle föreslå ett belopp av 300,000 kronor till fraktlindring i stället för 475,000 kronor. Vi ha gjort det, icke därför att vi anse, att detta anslag för lindring av kalkfrakterna saknar betydelse — i så fall skulle vi givetvis ha yrkat avslag — men vi mena, att under nuvarande statsfinansiella svårigheter måste man söka att göra besparingar i budgeten, där det är möjligt, och det beslut, som kammaren tidigare fattat under punkt 2 och antagligen i analogi med detta kommer att fatta under punkt 81 förutsätter, att vi måste göra besparingar på annat håll för att inte anslagssumman för huvudtiteln skall ökas. Jag menar, att här föreligger verkligen en möjlighet att utan alltför stor skada för jordbruket göra en sådan besparing genom att minska anslaget till fraktlindring för kalk.

Det är ju för närvarande så, att statsbidrag å taxevgifter vid sändning av kalk om minst 5,000 kilograms verklig vikt utgår enligt särskild progressiv skala efter en tillryggalagd väglängd av 120 kilometer. Vid transport i sådan samtrafik, där frakten utgår med en för hela väglängden beräknad transportavgift med tillägg av övergångsavgifter och eventuella banavgifter, må

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)

statsbidraget ökas med vederbörliga övergångsavgifter samt hälften av förekommande banavgifter. Härtill finnas särskilda bestämmelser för det fall, då vid försändning över flera järnvägar frakten icke utgår efter en direkt fraktsats, varjämte vid transport å vare sig en eller flera järnvägar märkes, att icke i något fall större statsbidrag må utgå än att den fraktkostnad, som trafikanten skulle få betala vid fraktens debitering enligt tariff 13, efter avdrag av statsbidraget, utgör minst 50 öre för 100 kilogram. Slutligen föreskrives, att i fråga om transport från station, belägen inom de fyra nordligaste länen, till station inom något av samma län, skall statsbidraget, beräknat på föreskrivet sätt, utgå med så stort belopp, att den fraktkostnad, som trafikanten skulle få betala vid fraktens debitering enligt nyssnämnda tariff, efter avdrag av statsbidraget, icke understiger 50 öre per 100 kg och ej heller överstiger 65 öre per 100 kg, det senare beloppet motsvarande ett avstånd av 180 kilometer.

Det framgår av dessa grunder, att om man endast jämkar på vissa av dessa bestämmelser, kan man, utan att det innebär något sönderbrytande av systemet, dock göra väsentliga besparingar. Det blir visserligen i någon mån en höjning av kalkfrakterna och därmed också av kostnaderna för kalk, men dock av relativt ringa omfattning och ringa betydelse.

Reservanterna ha föreslagit olika vägar. Utskottsreservanterna i fjol voro inne på en annan väg, som Kungl. Maj:t då hade föreslagit och som grundade sig på procenthalten ren kalk i den försända varan. Även den vägen är givetvis framkomlig. I fråga om de olika vägarna skulle jag för min del tro, att den, som även finnes omnämnd såsom ett alternativ — det sista — i reservationen, kanske skulle vara den lämpligaste. Den innebär, att statsbidraget skulle utgå enligt nu gällande grunder med följande ändringar, nämligen att bidrag å taxevgiften utginge först efter en tillryggalagd väglängd av 200 kilometer, att statsbidrag till täckande av banavgifter bortföle — nu utgår det med halva banavgiften — att sådant bidrag utginge till gäldande av övergångsavgifter, så snart det sammanlagda beloppet av taxevgift och övergångsavgifter överstege 69 öre per 100 kg samt att i fråga om transport i de fyra nordligaste länen trafikantens bidrag icke finge understiga 69 öre per 100 kg, men ej heller överstiga 82 öre per 100 kg, det senare fraktbeloppet motsvarande ett avstånd av 260 kilometer. Detta innebär givetvis en viss förskjutning till trafikanternas nackdel, men dock av relativt ringa betydelse i förhållande till kalkens värde och i varje fall icke av sådan omfattning, att den bör väsentligen leda till minskad användning av kalk.

Med hänsyn till nödvändigheten att göra besparingar i budgeten och därigenom få den att balansera ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. till utskottsutlåtandet avgivna reservationen.

Herr Tjällgren: Herr talman! I anledning av vad jordbruksutskottets ärade vice ordförande nyss anfört skall jag be att få säga ett par ord.

Såsom framgår av den kungl. propositionen liksom av utskottsutlåtandet har riksdagen ända sedan 1908, d. v. s. omkring 25 år, anvisat anslag för lindring av fraktkostnaderna på järnväg för kalk och en del andra jordbruksförbättringsmedel. För innevarande budgetår har anvisats ett anslag av 500,000 kronor. För budgetåret 1933/1934 har Kungl. Maj:t för samma ändamål hemställt om ett anslag av 475,000 kronor — således en minskning av förutvarande anslag med 25,000 kronor. Jag tror, att jag i detta sammanhang inte överdriver, om jag säger, att det är många jordbrukare och framför allt mindre jordbrukare i detta land, särskilt i landets norra delar, som äro tacksamma för vad Kungl. Maj:t i förevarande avseende har föreslagit. Såsom jag nämnde, skulle anslaget i alla fall för nästkommande budgetår minskas med 25,000 kronor. Läg-

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)

ger man nu härtill, att anslaget för lindring av fraktkostnaderna för konstgödsel, vilket för innevarande budgetår är i riksstaten uppfört med 250,000 kronor, i verkligheten utgått med betydligt högre belopp, är det ju klart, att även om riksdagen skulle bifalla utskottets förslag, blir det en högst betydande nedsättning av anslagen för ifrågavarande fraktlindringar, och detta skulle ju i denna för jordbruket synnerligen bekymmersamma tid bli ganska kännbart.

Nu har man här, som sagt, gått in för en minskning i förhållande till det anslag, som utgår för innevarande år, och även jag har i utskottet varit med om denna minskning. Detta beror först och främst på finansiella skäl, och det kan hända, att det är riktigt, att man gör en viss besparing i detta avseende. För min del har jag gärna önskat, att man även för nästkommande budgetår skulle kunnat anslå medel för fraktlindring å konstgödsel, men av de skäl, som jag nyss antydde, är det kanske inte möjligt att nu gå in för det.

Nu finnes vid denna punkt fogad en reservation, till vilken bland andra utskottets ärade vice ordförande, landshövding Sederholm, har anslutit sig och vilken av honom här närmare motiverats. I denna reservation hemställs, att anslaget för fraktlindring å kalk för nästa budgetår skall utgå med allenast 300,000 kronor, en minskning således av det av Kungl. Maj:t äskade beloppet med icke mindre än 175,000 kronor.

Jag måste säga, att om jag också kan förstå, vad som varit motivet för vissa av de personer, som nu stå antecknade som reservanter, kan jag däremot inte riktigt förstå, att utskottets ärade vice ordförande befinner sig bland dessa. Reservanterna tyckas hysa vissa betänkligheter mot de regler, som tillämpas vid bidragens utanordnande o. s. v., liksom de tyckas anse, att anslaget inte helt och hållet skulle komma jordbruket, utan i stället kalkindustrin till godo. Jag vill inte bestrida, att det måhända förekommit vissa oegentligheter i det avseendet. Om så är förhållandet, är ju detta att beklaga, men för min del håller jag för troligt, att det skall vara möjligt för regeringen att vidtaga sådana åtgärder, att vad som i påpekade avseende förekommit inte skall återupprepas.

Det är möjligt, att lantbruksstyrelsens yttrande i ärendet också i någon mån kan ha inverkat på reservanternas ställningstagande. I anledning härav kan det vara skäligen och lämpligt att som motvikt mot lantbruksstyrelsens yttrande här erinra om vad exempelvis Svenska mosskulturföreningen anfört i saken och vari en hel del hushållningssällskap i landet ha instämt.

Jag anser, att det inte är ur vägen, att jag får in i kammarens protokoll vad mosskulturföreningen anfört i detta avseende, och jag tillåter mig, herr talman, att nu läsa upp några rader av vad föreningen anfört. Mosskulturföreningen har sagt, att »den kraftiga reduktion av anslaget till fraktlindring för kalk, som skulle bliva följden av lantbruksstyrelsens förslag, komme att medföra en synnerligen kraftig ökning av kalkningskostnaderna i de kalkfattiga bygderna i vårt land. Procentuellt komme denna ökning att bliva betydligt större än den, som med en motsvarande nedsättning av anslaget för fraktlindring skulle komma att äga rum i fråga om konstgödselingskostnaden. En dylik kraftig ökning av kalkningskostnaden skulle för ett betydande antal, särskilt smärre jordbrukare i nyssnämnda landsdelar, innebära ett mycket hårt slag och sannolikt i flera fall omöjliggöra eljest lönande nyodlingsarbeten eller sådana omläggningar av betesdriften, som både ur skogens och jordbrukets synpunkt måste anses vara önskvärda. Då vårt land i kalken ägde ett synnerligen värdefullt jordförbättringsmedel av svenskt ursprung, som i otaliga fall måste bilda grundvalen för en lönande växtodling och en framgångsrik kreatursskötsel, syntes det föreningen oriktigt att ställa densamma

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)

i sämre ställning i frakthänseende än konstgödselmedlen, av vilka flera voro importerade. Det syntes vara riktigare, att det anslag, som kunde komma att ställas till förfogande för fraktlindring, i största möjliga utsträckning användes för de svenska jordförbättrings- och gödselmedlen och först och främst för fraktlindring för kalken.»

Jag menar sålunda, att detta uttalande är en ganska stark motvikt mot vad lantbruksstyrelsen anfört.

Jag torde för övrigt inte behöva erinra kammarens ledamöter om att den här frågan också har en nära beröring med arbetslöshetsproblemet, och att det ju kan hända, om man nu beskär detta anslag alltför mycket, att man får en hel del arbetslösa just bland de vid kalkbruken anställda arbetarna, som kanske staten får taga hand om på något annat sätt.

Beträffande motionen om fraktlindring för kalk från Gotland vill jag säga, att jag delar motionärernas uppfattning i det fallet och att jag också, såväl inom utskottets avdelning som inom utskottet, försökte förfakta deras åsikt. Det visade sig emellertid inte möjligt att vinna någon resonans för den uppfattningen, och detta, som jag nyss nämnde, främst på grund av finansiella skäl.

Jag tycker i alla fall, att vad som här av departementschefen har anförts i propositionen på sid. 155 är ett sådant sakligt och bärande motiv för hans slutliga yrkande, att kammaren bör kunna gå på utskottets förslag här, som är detsamma som Kungl. Maj:ts förslag. Departementschefen säger nämligen här, att bidrag till lindring av dessa kalkfrakter »hava oavbrutet lämnats under tjugofem år, och produktionen och transportväsendet på området hava i ej ringa grad blivit beroende härav. Ett upphörande med denna bidragsverksamhet skulle därför, särskilt för vissa bygder, vålla ekonomiska och sociala olägenheter av allvarlig art. Med hänsyn härtill samt till det avbräck i jordbrukets kalkförsörjning, som bidragets indragning skulle medföra, vill jag alltså förorda, att anslag till lindring av kalkfrakter uppföres jämväl för nästa budgetår, att användas enligt gällande grunder. Med hänsyn till medelsätgången under det senaste budgetåret torde anslaget böra upptagas med 475,000 kronor.»

Jordbruksutskottet har tillstyrkt den kungl. propositionen, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bodin, Gunnar: Herr talman! Utskottet har icke ansett sig kunna tillstyrka det i vår motion framförda förslaget, att från anslaget till fraktlindring för kalk även skulle få utgå statsbidrag å sjöfrakter. I utlåtandet lämnas dock det erkännandet, att vissa skäl kunna tala för en dylik utsträckning av statsbidraget, men utskottet har fäst sig vid svårigheten att erhålla ett godtagbart fraktrabattsystem och funnit detta utgöra hinder för realisering av vårt förslag. Jag tycker emellertid, att vi föreslagit så pass noggranna och detaljerade bestämmelser för fraktlindringen, att något missbruk ej skulle behöva befaras.

Syftet med vårt förslag är att påverka de för jordbrukskalken prisbildande faktorerna genom att tillföra marknaden ett nytt produktionsområde, som är i stånd att leverera högvärdig produkt till billigt pris.

Att statens fraktlindringsbidrag hittills ej, såsom avsett varit, förbilligat jordbrukskalken i önskad grad framgår därav, att enligt av lantbruksstyrelsen och Sveriges geologiska undersökning till 1932 års riksdag avgiven utredning av ett beräknat årligt behov av 628.000 ton ren kalk numera mindre än en fjärdedel tillföres jorden. Det framgår även av denna utredning, att användningen under de senaste åren är i starkt avtagande, till men för jordbru-

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)

kets avkastning och produktionskostnader samt även för kalkindustrien och i denna sysselsatta arbetare.

Då nu Gotland har praktiskt taget obegränsade tillgångar på ren kalksten med 96—98 procenthalt kolsyrad kalk med ringa eller ingen jordtäckning och alla förutsättningar för billig brytning, och då dessa kalktillgångar äro belägna invid skeppningshamnarna med billig utfrakt till både Östersjö-, Mälar- och Västkust, kunna produktionskostnaderna vid användande av moderna kalkugnar bliva betydligt lägre per ton ren kalk än i Västergötland. Den brända Gotlandskalken innehåller 92—94 % ren kalk mot Västgötakalkens 70 % och kan på grund av öns läge tillföras hela det odlade kustlandet.

På Gotland finnes vid Vallevikens cementfabrik alla de nämnda förutsättningarna för billig kalkproduktion, till och med 5 st. automatiska schaktugnar, byggda för cementtillverkning, vilka lätt kunna göras lämpliga för kalkbränning efter moderna principer med en produktionskapacitet av 75,000 ton välbränd högprocentig kalk per år. Samma anläggning kan även leverera jordbrukskalk i form av finmalet kalkstensmjöl till minimikostnad från sina modernt utrustade malmanläggningar, vilket av centralanstalten för jordbruksförsök vitsordats vara till sin effekt fullt likvärdigt med bränd kalk.

En åtgärd från statens sida enligt vår motion av innebörd, att fraktlindringen utsträckes att gälla även sjöfrakter, skulle komma att medföra en mycket önskvärd minskning av den på Gotland rådande stora arbetslösheten. Särskilt i den trakt av Gotland, där cementindustrien och stenbrotten äro belägna, är arbetslösheten mycket stor på grund av nedläggelser vid fabrikena.

På grund av det anförda ber jag, herr talman, att få yrka, att det anslag till lindring av fraktkostnaderna för kalk m. m. för jordbrukets behov, som av riksdagen beviljas, måtte avse jämväl frakt sjöledes med eller utan kombination med järnvägsfrakt, att på sätt och villkor, som Kungl. Maj:t må bestämman, utgå i huvudsak efter samma grunder som gälla för frakt å järnväg.

Herr Gustafson, Fritiof: Herr talman! Den här frågan gäller ju, huruvida man skall för budgetåret 1933/1934 till fraktlindring gör kalk anvisa ett extra förslagsanslag av 475,000 kronor eller 300,000 kronor.

Det gäller också att i dessa tider, som herr vice ordföranden i utskottet sade, överväga alla möjligheter till besparingar. Vid övervägandet av denna sats' giltighet i det föreliggande fallet har jag kommit till den ståndpunkten, att sparsamheten här inte är riktigt rätt placerad. Det är ju obestridligt, att vi här i landet i tvenne avseenden lida under stora svårigheter. Det gäller dels jordbrukets misär och dels den rådande stora arbetslösheten. Det ifrågavarande bidraget berör i mycket hög grad båda dessa problem.

Det torde icke här vara nödigt att erinra om kalkens betydelse för en ekonomisk jordbruksdrift. Även reservanterna ha varit med om att framhålla betydelsen av en tillräcklig kalkförsörjning. Men man bör kanske stryka under, att det behov av *billig* kalk, som förefinnes inom jordbruket, tillfredsställes lättast därigenom, att frakterna hållas låga för att möjliggöra förflyttningen av kalk ifrån de trakter, där kalk finnes i s. k. fasta klyft, och till sådana bygder, som sakna egna kalkförekomster. Kalk saknas ju i fasta klyft framför allt i de relativt karga landskapen Småland, Bohuslän, Dalsland, Halland, Blekinge och Värmland. Om man tager reda på vart den kalk går, som blir föremål för kalkfraktbidrag, finner man, att den framför allt går just till dessa landskap. Man har vid många tillfällen gjort en ganska stor sak av att det ibland sker onödiga transporter, men enligt min mening har man därvidlag inte kommit med några fullgoda bevis att så sker i nämnvärd utsträckning. Till de trakter, som jag nyss nämnde vara i särskilt stort

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)

behov av kalk, har det transporterats inte mindre än 80 procent, ja, närmare bestämt, 83 procent av all den kalk, som avsättes från Västergötland av dess största kalkbrukssammanslutning. Talet om att man genom kalkfraktsbidrag onödigt gynnar en enda Orts kalkindustri torde vara mycket överdrivet.

I den mån man tager bort eller minskar kalkfraktsbidragen och gör frakterna dyrare, kommer oundvikligen priset på kalk att stiga i kalkköpande områden, ty det är — det bör man lägga märke till — den konkurrens, som framkommer genom de låga frakterna, som håller kalkpriset på den relativt låga nivå, där det nu befinner sig.

Reservanterna ha framhållit, att man skulle kunna åtnöja sig med ett mindre bidrag och i alla fall, såsom herr vice ordföranden i utskottet sade, inte åstadkomma något större ingrepp i fråga om kalkförsörjningen eller i högre grad fördyra kalken. Jag tillåter mig dock emot denna uppfattning inlägga en bestämd gensaga. Det är inte så mycket anslagsbeloppets storlek, som härvidlag är avgörande, utan fastmer det förhållandet att det i motiveeringen till reservanternas yrkande förekommer en hänvisning till ändrade grunder, vilket ju skulle, om dessa ändrade grunder genomfördes, bryta sönder hela det nuvarande systemet för kalkförsörjningen och göra, att helt andra förhållanden skulle inträda i stora delar av landet beträffande kalkförsörjningen.

Inte minst är detta äventyrligt ur arbetslöshetssynpunkt, ty frågan om kalkfraktsbidrag är kanske, i lika hög grad som den är en jordbruksfråga, för närvarande en arbetslöshetsfråga. Om kalkfabrikationen huvudsakligast sker med alunskifferbränning, kan sysselsättas betydligt mera folk än vad som skulle kunna ske, om kalkförsörjningen skulle äga rum ifrån schaktugnsbrännande bruk, vilka till bränsle använda kol. Alldeles oavsett vilken betydelse användningen av skifferbränsle har i fråga om handelsbalansen har man icke minst att beakta det ökade antal arbetstillfällen, som beredes genom bränning med alunskiffer. Arbetsgången torde vara närmare dubbel per ton kalk vid bränning med alunskiffer mot vid bränning med kol; och dock blir den skifferbrända kalken billigast.

Jag tillåter mig framdraga ett litet exempel på vad ett upphörande av den nuvarande kalkindustrien, vilket givetvis i viss mån blir en följd av ett bifall till reservanternas förslag, skulle ha till följd för vissa delar av Västergötland. Det finns där en socken, vars inkomstskattekronor till två tredjedelar härröra från inkomster av kalkindustrien. Där har man redan nu ett högt skattetryck, och ett upphörande med kalkindustrien skulle med all sannolikhet medföra sådana förhållanden för kommunen, att den inte skulle kunna klara sig utan statens hjälp. Man frågar sig då: Vad är det för mening med i dessa tider, då man på andra håll går in för att söka efter arbetstillfällen för de arbetslösa, att rubba bestående förhållanden i fråga om kalkförsörjningen, och göra en mängd arbetare sysslösa, arbetare som nu ha en visserligen mycket knapp men ändock så pass god utkomst, att de kunna klara sig utan bistånd från det allmänna. Det torde vara skäl i att tänka på att det minskade belopp, som man här kan åstadkomma — det gäller en besparing på 175,000 kronor — sannolikt kommer att väga mycket lätt mot det belopp, som kan bli erforderligt att bevilja för avhjälpan av arbetslösheten i de kalkbruksdistrikt, som i särskilt hög grad skulle drabbas av den föreslagna inskränkningen i anslaget och ändrade grunder för dess användande.

Den nedprutning av anslaget till fraktbidrag, Kungl. Maj:t gjort, kan vara motiverad såväl av det svåra budgetära läget som av minskad kalkanvändning, men nedprutning till av reservanterna föreslaget belopp och antagande

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)

av de grunder, varefter anslaget skulle användas enligt i reservanternas motivering skisserat förslag, skulle med all sannolikhet medföra sådana svåra följder, som utskottet i fjol befarade skulle inträffa, om av dåvarande departementschef framlagt förslag antoges. Jordbruksutskottet anförde nämligen i sitt utlåtande nr 84 år 1932 bl. a., att de föreslagna skärpta grunderna komme att beröra de delar av näringslivet, vilka voro avhängiga av att jordbruket kunde tillgodose sitt normala behov av jordbrukskalk, ävensom att varje mera betydande rubbning inom produktion och transportväsen under rådande prisläge lätt kunde medföra ekonomiska och sociala verkningar, som i väsentlig grad skulle motverka den fördel för det allmänna, som en anslagsbesparing i och för sig skulle medföra.

Detta uttalande äger i år minst lika stort berättigande som i fjol, och jag tillåter mig därför vädja till kammaren att följa utskottet i här föreliggande punkt.

Herr Roos: Herr talman! År 1899 skrev riksdagen till Kungl. Maj:t med begäran om åtgärder för sänkande av fraktkostnaderna vid kalktransport. I skrivelsen anfördes, bland annat, att för ett rationellt bruk av åkerjorden — alltså utan att taga i beräkning all den kalk, som behövdes för uppodling av mossar m. m. — årligen erfordrades omkring 600,000 ton kalk, under det att sammanlagda vikten av all den kalk, kalksten och cement, som under år 1897 fraktades å statsbanorna, uppgått allenast till något över 115,000 ton.

Lantbruksstyrelsen, vars yttrande infordrades över riksdagens skrivelse, anförde, att det vore nödvändigt att öka jordens produktionsförmåga, om jordbruket skulle kunna lämna skäligen avkastning. Ett av de säkraste medlen för höjande av denna produktionsförmåga vore att tillföra jorden erforderliga mängder av kalk. Vidkommande frågan, varifrån de kalkfattiga landskapen skulle kunna från andra delar av vårt land erhålla erforderlig mängd kalk, syntes detta kunna ske beträffande de tre nordligaste länen sjöledes från Gotland eller Öland och till övriga län från Dalarna, Örebro län, Västergötland och Skåne.

År 1907 avlätts proposition till riksdagen om anslag för nedbringande av kostnaderna för transport av jordbrukskalk. Det sades i denna proposition, att man uti kalken hade ett det allra viktigaste jordförbättringsmedel och att en underlättad tillgång därtill skulle väsentligt höja den svenska jordens avkastningsförmåga och sålunda befördra ett viktigt statsintresse. Med bifall till propositionen anvisade riksdagen ett anslag för restitution av viss del av fraktkostnaderna vid längre transport å järnväg av kalk, kalkstensmjöl och mangel för jordbrukets behov.

Ifrågavarande anslag torde nog ha ökat användningen av jordbrukskalk men ingalunda i tillräcklig omfattning. Åren 1916—1917 hade kalkförbrukningen stigit till cirka 260,000 ton, men hade år 1931 nedgått till omkring 150,000 ton ren kalk. Samtidigt utgjorde enligt lantbruksstyrelsen och Sveriges geologiska undersökning de svenska åkerjordarnas och ängsmarkernas årsbehov av kalk 628,000 ton. Jordbrukets nödläge och kapitalbrist samt det höga kalkpriset ha säkerligen varit de förnämsta anledningarna till den sjunkande förbrukningen.

Ett medel till höjande av denna är, enligt motionärernas mening, att möjliggöra sjöfrakter, speciellt till övre Norrland, av jordbrukskalk. Som jag nyss yttrade ansåg lantbruksstyrelsen, att kalk till de tre nordligaste provinserna borde kunna komma från öarna i Östersjön. I Danmark, därifrån Sverige hämtat idén om statsbidrag till kalkfrakter, utgår sådant bidrag enligt Regler for Statsbanens Tilskud til Transport af Gødningkalk även för

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)
sjötransporter. Det heter i § 4 av dessa Regler: »Tilskud til Transport paa Jernbaner fördeles med 7 Tiendedele af hele den betalte Fragt, til Transport paa Baad med Halvdelen af hele den betalte Fragt og saaledes at Modtageren i Fragt altid betaler mindst 20 Kr. pr 10,000 Kg.»

Jordbruksutskottet har ställt sig sympatiskt till motionen. Vissa skäl, säger utskottet, kunna onekligen »tala för en utsträckning av statsbidraget att gälla även sjötransporter av kalk», men svårigheten »att vid sådan befraktning, där man är i avsaknad av fasta frakttaxor, erhålla ett godtagbart fraktrabattsystem», har hindrat utskottet att tillstyrka motionen.

Med den formulering av vårt förslag, som herr Bodin nyss givit, synas mig farhågor i detta hänseende icke vidare böra hysas. Därest Kungl. Maj:t får rätt att inom ramen för bestämmelserna om statsbidrag för järnvägstransporter bevilja bidrag även för sjötransporter på de villkor beträffande pris och övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna anledning föreskriva, läser frågan kunna bli ordnad på bästa sätt. Om, till följd av bifall till vårt förslag, jordbrukskalk kommer att säljas billigare än nu i Norrland, blir detta till fördel icke blott för Gotland och Norrland utan även för landet i dess helhet.

Jag yrkar bifall till herr Bodins hemställan, dock med en i någon mån ändrad formulering, eller med andra ord till det yrkandet, att riksdagen må till fraktlindring för kalk anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 300,000 kronor, att utgå enligt nu gällande grunder med den ändringen, att fraktlindringen utsträcker till att gälla även för frakt sjöledes med eller utan kombination med järnvägsfrakt att på sätt och villkor, som Kungl. Maj:t må bestämma, utgå i huvudsak efter samma grunder som gälla för frakt å järnväg.

Herr Bodin, Gunnar: Jag ber att få återtaga det förut gjorda yrkandet och ber i stället få hemställa, att riksdagen må till fraktlindring för kalk anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 475,000 kronor att utgå enligt nu gällande grunder med den ändringen, att fraktlindringen utsträcker till att gälla även för frakt sjöledes med eller utan kombination med järnvägsfrakt att på sätt och villkor, som Kungl. Maj:t må bestämma, utgå i huvudsak efter samma grunder som gälla för frakt å järnväg.

Herr von Stockenström: Herr talman! Då jag biträtt den reservation, som avgivits av, bland andra, utskottets ordförande, herr Johansson i Uppmälby, och utskottets vice ordförande, herr Sederholm, och som går ut på en nedsättning av ifrågavarande anslag från 475,000 kronor till 300,000 kronor, har jag för egen del intagit samma ståndpunkt nu som vid förra årets riksdag.

Jag vill erinra om att Kungl. Maj:t förra året framlade en proposition, som innebar dels en omläggning av de grunder, efter vilka fraktbidrag för kalk skulle utgå, och dels också upprättandet av en särskild kalkbrukslänefond. Denna proposition hade föregåtts av ett ganska omfattande utredningsarbete, som verkstälts av lantbruksstyrelsen och Sveriges geologiska undersökning och som hade föranletts av två vid olika tillfällen avlätna riksdagsskrivelser, vari det påyrkats en närmare undersökning rörande ett rationellt tillvaratagande av landets kalktillgångar. Den av dessa ämbetsverk verkställda utredningen gav vid handen, att de hittills vidtagna åtgärderna eller närmare bestämt den fraktlindring för kalk, som förekommit under de gångna åren, enligt ämbetsverkens mening inte hade främjat ett rationellt tillvaratagande av landets kalktillgångar utan tvärtom, såsom ämbetsverken framhöllo, i vissa fall rent av motarbetat ett sådant utnyttjande. Ämbetsverken framhöllo bl. a.,

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)

att kalk många gånger fraktades långa vägar i onödan, trots det att man hade kalktillgångar på närmare håll, vilka borde kunna utnyttjas och varifrån kalk till angränsande bygder borde kunna erhållas.

Av de förslag till omläggning av grunderna för ifrågakvarande fraktlindring, som framlagts av ämbetsverken, upptog den dåvarande regeringen vissa delar. Jag skall inte nu gå in på några detaljer härvidlag, men vill framhålla, att det var särskilt på tre olika punkter som en omläggning ansågs önskvärd och befogad. Den dåvarande regeringen ansåg sålunda, att det inte var riktigt, att fraktbidragen för kalk skulle utgå oberoende av procenthalten kalk. Det är ju nämligen en ganska stor skillnad mellan den fältugnsbrända kalken och den kalk, som brännes i schaktugnar. Den fältugnsbrända kalken erhåller en ganska mycket lägre kalkhalt än den andra, en skillnad på 15 till 20 procent. Man ansåg därför, att det kunde vara skäligt att dela in kalken i två olika grupper och att gränsen mellan dessa grupper skulle ligga vid 80 procent ren kalk, så att högre fraktbidrag skulle utgå, då det gällde den kalkrika, den högprocentiga kalken, och att ett lägre fraktbidrag skulle utgå, då det gällde den lågprocentiga; allt detta i syfte, att fraktbidrag inte skulle utgå för befraktning av andra ämnen än kalk — sten och oarter, som förekomma.

Denna differentiering var en av de saker, som föreslogs förra året. Vidare föreslogs det, att fraktbidrag inte vidare skulle utgå på banavgifter. Det är nämligen så, att fraktbidrag utgår på den utbetalade frakten, oavsett om det är ett längre eller kortare avstånd som kalken fraktas. På en hel del järnvägar uttagas ganska höga belopp i banavgifter och övergångsavgifter, men då bidraget utgår, oavsett avståndet, på den betalade frakten, kan följden därav bli, att i många fall fraktbidrag utgå även vid transport på ganska kort vägsträcka. I det hänseendet föreslogs förra året, att fraktbidrag inte alls vidare skulle utgå å banavgifterna.

Slutligen föreslogs också en annan sak, nämligen att den lägsta fraktgräns, under vilken bidrag icke skulle få utgå, skulle höjas från 50 till 60 öre per 100 kg. Med tillämpning av här nämnda regler ansåg man, att anslaget skulle kunna begränsas till 250,000 kronor.

Nu har det vid överläggningarna om denna fråga i utskottet även framkommit det förslaget till omläggning av grunderna att man skulle rätt avsevärt höja det avstånd, under vilket bidrag inte skulle få utgå. Det är också en väg, som man kan gå. Reservanterna ha inte närmare velat angiva, vilken eller vilka av de angivna vägarna för omreglering av grunderna för fraktbidragets utgående som kan vara lämpligast, utan reservanterna ha velat överlåta åt Kungl. Maj:t att överväga och pröva den saken och att utfärda närmare bestämmelser därom.

Herr Gustafson i Domö sade nyss, att därest man sänkte dessa kalkfraktsbidrag skulle kalken helt säkert bli dyrare för jordbrukarna. Jag är för min del inte säker på att så kommer att bli fallet. Den verkställda utredningen, som jag nyss erinrade om, har ändå ganska tydligt visat, att fraktbidragen till icke så oväsentlig del ha kommit icke jordbruket utan vissa andra näringar till godo, nämligen dels kalkindustrierna och dels också en mängd järnvägar. Jag är inte alldeles säker på att en minskning av fraktbidraget verkligen kommer att innebära en belastning för jordbruket.

När herr Gustafson i Domö talade om att det kanske skulle komma att uppstå svårigheter för vissa, jag tror han sade, järnvägar och industrier, tyder väl detta också på att anslaget är av den beskaffenheten, att det i varje fall inte enbart kommer jordbruket till godo, och jag vill med anledning av detta yttrande säga, att är det så, att man anser sig böra understödja vissa indu-

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)
 strier, bör det enligt min mening ske i annan ordning och inte på den väg, som här föreslås.

Jag vill slutligen, herr talman, erinra därom, att regeringar — av olika färger för övrigt — vid fyra olika tillfällen ha framlagt förslag om antingen borttagande eller begränsning av fraktbidraget för kalk, och det synes mig, som om man just i det nuvarande statsfinansiella läget hade ännu större anledning än tidigare att här iakttaga försiktighet och sparsamhet. Jag är av den uppfattningen, att det är på vissa andra punkter i nionde huvudtiteln, man kan ha starka skäl att vidtaga en höjning av anslagen. Jag erinrar särskilt om vad som här av ett enhälligt utskott föreslås under punkt 82. Reservervanterna ha alltså ansett, att om man skall väga olika krav emot varandra, man kan ha anledning att höja på ett håll och minska på ett annat, och jag har, herr talman, den uppfattningen, att man på denna punkt kan vidtaga en besparing, utan att det på något vidare kännbart eller obehörigt sätt kan bli till skada eller ohägn för lantbruket, medan jag däremot i fråga om vissa andra anslag anser, att en viss höjning kan vara i hög grad befogad och påkallad.

Jag ber, herr talman, av dessa skäl att få yrka bifall till den avgivna reservationen.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr förste vice talman! Jag ber först att få uttala min tacksamhet till reservanterna för det stora förtroende, som de vilja visa regeringen, då de föreslå, att regeringen skulle få bestämma grunderna för fraktlindringsbidraget. Men den äran förefaller kanske en smula tivelaktig, om man erinrar sig, att då den föregående ärade talaren i fjol såsom jordbruksminister framlade ett förslag i det syftet, det icke ledde till något resultat i riksdagen utan där blev förkastat. Jag föreställer mig, att det skall bli ganska svårt för Kungl. Maj:t att här utfinna någon form, som skulle medgiva, att å ena sidan besparingar skulle kunna göras och att å andra sidan en förhöjning av kalkpriset till skada för jordbrukarna icke skulle uppkomma. Det är självklart, att sparsamhet är nödvändig i dessa tider, och inom regeringen äro vi de första att uppskatta varje ansats, som göres, för att begränsa statsutgifterna, men jag tror, att man trots den svåra tiden måste säga, att man dock bör spara med en viss urskillning. Det finns vissa områden, där staten genom sin sparsamhet direkt kommer att förvärra det nuvarande svåra läget.

I den nu förevarande frågan skola vi först och främst göra klart för oss, att kalkförsörjningen egentligen innebär en jordbrukets grundförbättring. Det ligger i sakens natur, att det under en tid av svåra ekonomiska förhållanden för jordbruket blir åtgärderna för grundförbättring, som i första hand få stå tillbaka, och att om man vill upprätthålla jordens produktivitet genom den grundförbättring, som kalkgödningen medför, det kanske inte är riktigt att vidtaga åtgärder, som fördyra denna kalkförsörjning.

Nu ha visserligen reservanterna här försökt göra gällande, att en sådan fördyring icke uppkommer, men jag kan inte tycka, att argumenteringen är hållbar, ty vad säger man här? Jo, man säger, att de nuvarande bestämmelserna leda till att vissa kalkbruk gynnas på andras bekostnad och att om man ändrar grunderna för bidragen så, att detta inte längre blir fallet, även andra kalkbruk alltså skulle få sälja. Varför kunna dessa kalkbruk inte sälja nu? Naturligtvis därför att de inte kunna erbjuda kalken till samma priser som dessa genom bidraget gynnade kalkbruk. Skall deras konkurrenskraft stärkas, kan det ju inte ske på annat sätt än att kalkpriserna höjas. Jag kan inte se, att även med det resonemang, som herrarna på den sidan föra, konsekven-

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)

sen av reservationen kan bli annat än förhöjda kalkpriser och ökade svårigheter för jordbrukets kalkförsörjning.

Men det finns andra skäl, som också tala för ett bifall till utskottets hemställan. Det är nog riktigt, som den föregående ärade talaren har påpekat, att de fraktlindringsbidrag för kalk, som för närvarande utgå, i viss mån snedvrída produktionen inom landet, och jag måste ju säga, att jag själv har varit en motståndare till dessa anslag och försökte för nio år sedan att medverka till dessa bidrags borttagande. Men vi skola komma ihåg, att det, som för nio år sedan kunde vara motiverat, det är inte tillrådligt i dag. Under en konjunktur, då den privata företagsamheten fungerar som vanligt, kan man vidtaga åtgärder, som leda till att vissa företag nedläggas och andra komma i stället. Men vi befinna oss nu i en ekonomisk kris av den beskaffenheten, att vi alls inte kunna säga, att där ett företag nedlägges, ett annat kommer i stället.

Nu är det ju ett faktum, att om man far för hårt fram med dessa kalkfraktlindringsbidrag från statens sida, följdén blir, att man åstadkommer svårigheter för kalkindustrin i vissa delar av landet och att därav kanske uppkomma driftinställelser och arbetslöshet. Jag menar således, att man i det nuvarande läget får akta sig för att vidtaga åtgärder, som under normala tider kunde anses väl motiverade, ty det är inte skäl i att åstadkomma rubbningar i det sociala läget just nu.

Det är på grund av dessa skäl, herr förste vice talman, som jag anser mig böra rekommendera utskottets förslag till kammarens välvilja.

Herr Pettersson, David: Herr förste vice talman! Detta statsbidrag till kalkfrakterna har i många år varit en stridsfråga i riksdagen, och under de senare åren ha vi i jordbruksutskottet haft rätt mycket besvär och arbete därmed. Detta beror nog på att vi haft på känn, att en stor del av dessa pengar, som staten släppt till, inte kommit lantbrukarna till godo utan gått bort i form av spillvatten till en hel del andra håll. Därför ha också under årens lopp en del justeringar av grunderna för statsbidragets utgående företagits genom borttagande av fraktavgifter och övergångsavgifter och dylikt. Under många år utgick, som vi veta, detta fraktbidrag med 600,000 kronor, förra året sänktes det till 500,000 kronor, och i år har Kungl. Maj:t nedsatt det till 475,000 kronor, allt i form av förslagsanslag. I vilken utsträckning detta förslagsanslag i år kommer att tagas i anspråk vet man icke. Det är ju möjligt, att det inte kommer att överskridas utan kanske snarare tvärtom ej helt blir utnyttjat, på grund av att en hel del lantbrukare i år inte ha råd att kalka sin jord.

I sista stund kom emellertid i utskottet fram det förslag, som reservanterna anslutit sig till och som innebar en nedsättning med 175,000 kronor. Det kom, som sagt, i sista minuten, och vi kunde inte i utskottet på rak arm bedöma, vad det innebar. Reservanterna ha lagt fram sitt förslag till ändrade grunder för statsbidragets utgående utan någon närmare utredning, och äro tydligen inte säkra på att dessa grunder äro hållbara, utan föreslå, att Kungl. Maj:t skall pröva den saken. Jag vill verkligen ifrågasätta, huruvida det är lämpligt att på detta sätt framlägga ett förslag och sedan överlämna saken till Kungl. Maj:t. Den enda motiveringen för förslaget, som angives i reservationen, är det brydsamma läget. Visst är läget brydsamt, och nog kan man betrakta det som en tillräcklig motivering i och för sig, men man måste ändå starkt ifrågasätta, huruvida det är lämpligt att just på denna punkt göra en sådan besparing. Under alla förhållanden tycker jag, att det för mig såsom lantbrukare är ganska otrevligt att, då Kungl. Maj:t i alla fall har velat

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)

ge oss 475,000 kronor, då inte vilja taga emot mer än 300,000 kronor. Hur man än resonerar, måste man väl i alla fall ha klart för sig, att ett minskat bidrag till frakterna givetvis kommer att medföra ökade kostnader och svårigheter för lantbrukarna, när det gäller kalkningen.

För min del framförde jag inom utskottet den tanken, att man borde med detta 475,000-kronorsanslag försöka åstadkomma fraktlindring även för konstgödsel, och jag är övertygad om att man skulle kunna lägga grunderna så, att det skulle kunna gå för sig. Anledningen till en sådan åtgärd är ju, att medan kalken är till nytta endast för en del av lantbrukarna, är den artificiella gödningen behövlig för alla. Det har nog också skett en förskjutning till förmån för den artificiella gödningen på grund av den allt mera använda beteskulturen. För denna är det ju absolut nödvändigt att använda gödningsämnena fosforsyra och kali i ganska stor utsträckning, och det kan ju vara en god och bärande motivering för att man även bör bevilja anslag till fraktbidrag för konstgödning.

Nog vore det emellertid synnerligen önskvärt, att man fick en verkligt rationell lösning på kalkfraktfrågan, så att man kunde få den känslan, att det hela blivit väl avvägt. Den känslan har jag aldrig haft, och jag har den inte i närvarande ögonblick. Jag tror, att det finns mycket att göra på detta område och många synpunkter, som skulle komma fram vid en närmare utredning, bland annat beträffande bidragen till sjöfrakter, som kanske skulle kunna betyda ganska mycket och som enligt min mening åtminstone borde komma under prövning.

Jag har för närvarande intet annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Jag var inte i tillfälle att deltaga i utskottsbehandlingen av detta ärende, men jag vill emellertid meddela, att jag har varit närvarande i avdelningen och där förordat det högre anslaget. Jag är av den uppfattningen nu, som jag alltid varit, att detta statsanslag är ett av de värdefullaste, som tillkomma jordbruket. Det nu föreliggande var ett av de första ärenden, i vars behandling jag hade tillfälle att deltaga, då jag år 1922 kom till riksdagen. Vid det tillfället försökte den dåvarande jordbruksministern, herr Linders, att få detta anslag till fraktlindring för kalk sänkt till halva beloppet, men han fick bakläxa av riksdagen, då den gick in för att bibehålla anslaget till det tidigare beviljade beloppet. Den därpå tillträdande jordbruksministern, den föregående talaren herr Pettersson i Bjälbo, sökte som statsråd sänka fraktbidraget för kalk, och han fick också bakläxa av riksdagen. Samma öde drabbade den förre jordbruksministern, herr von Stockenström, och säkerligen skulle det drabba den nuvarande jordbruksministern också, om han gått ned till samma belopp, som reservanterna föreslagit, ty inte bara jordbrukarna inom riksdagen, utan även övriga ledamöter äro av den uppfattningen, att det är ett synnerligen värdefullt och väl använt anslag.

Nu skulle jag dock vilja rekommendera herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att göra en undersökning om huvuda man inte kunde i någon mån bidraga till lindring av sjöfrakterna för kalk. I Norrlands kustland taga vi vår kalk huvudsakligen sjöledes från Karta & Oaxens Kalkbruk samt från Gotland utan att åtnjuta bidrag, men vi skulle få den billigare, och kanske även staten skulle minska sina utgifter, om man på något sätt kunde bidraga till lindring av sjöfrakterna. Jag har den uppfattningen, att man därigenom också skulle göra kalken ännu billigare än vad den nu är.

Jag vill med detta ha sagt, att jag inte tror det är klokt att i dessa tider,

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)

när jordbruket har så stora svårigheter att kämpa mot, draga in på ett så nyttigt och väl använt anslag som detta, och jag ber med dessa ord, herr talman, få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Gustafson, Fritiof: Herr talman! I anledning av herr von Stockenströms anförande ber jag få säga ytterligare några ord.

Herr von Stockenström nämnde, att han särskilt i ett par avseenden hade allvarliga anmärkningar att göra mot det nu gällande systemet för lämnande av utgående fraktbidrag. Först och främst anmärkte han på det förhållandet, att det utgick lika stort fraktbidrag för en oren kalk som för en renare. I praktiken är det svårt att få ett rättvist och enkelt system för bidrag i förhållande till halten av ren kalk, och på goda skäl avvisades förra året ett av herr von Stockenström såsom departementschef framlagt förslag i nämnda avseende.

Av herr von Stockenström framhölls vidare, att det var egendomligt att av olika regeringar vid olika tillfällen framlagda förslag till andra grunder för kalkfraktsbidrag icke blevo godkända, trots att förslagen grundade sig på av ämbetsverken gjorda undersökningar. Jag förmodar riksdagens avvisande hållning grundar sig därpå, att de åberopade utredningarna och förslagen ej i tillräcklig grad voro grundade på allsidig och noggrann undersökning av alla föreliggande praktiska förhållanden. Mot de i följd framlagda utredningarna kunde med allt skäl riktas anmärkningar i nämnda hänseende.

Beträffande banavgifterna, som av många betraktas såsom oberättigade och oskäligt tyngande, säger kungl. järnvägsstyrelsen i ett utlåtande, avgivet i höstas på begäran av jordbruksdepartementet: »Frakterna i samtrafik skola bestå av dels en *transportavgift*, vilken utgår med samma belopp som fraktavgiften i vederbörande tariff enligt statens järnvägars taxa för sammanlagda avståndet mellan avsändningsstationen och mottagningsstationen, dels *övergångsavgift* med visst belopp (varierande mellan 8—10 öre pr 100 kg i de olika tarifferna) för varje övergång mellan två järnvägar, dels ock (beträffande transporter berörande vissa järnvägar) *banavgift* att utgå med det särskilda belopp per 100 kg för varje ifrågakommande järnväg, som Kungl. Maj:t fastställt. Statens järnvägars taxa, som således användes som grundtaxa för samtrafiken, är uppbyggd enligt en med avståndet fallande skala. Vid fördelning av frakten för en samtrafikssändning blir därför varje i transporten deltagande järnvägs fraktandel mindre än det belopp, järnvägen skulle erhålla, om frakten finge beräknas för varje järnväg för sig enligt dess lokala taxa.» Således är det bl. a. systemet med samtrafikstaxan, som gör, att det ansetts skäligt att medgiva dessa enskilda järnvägar rätt att upptaga banavgifter. Vidare säger kungl. järnvägsstyrelsen: »Dessa banavgifter, vilka utgå å *alla* transporter och icke enbart å transporter av jordbrukskalk, hava tillerkänts vederbörande järnvägar av Kungl. Maj:t efter ingående och noggrann prövning av de respektive järnvägarnas behov av dylika frakttillägg.» Dessutom har man vid beräkandet av fraktbidrag för kalk reducerat den andel i fraktkostnaderna, som belöper sig på banavgiften, till hälften.

Så säger herr von Stockenström vidare, att han inte tror, att kalken skulle bli dyrare, om fraktbidraget sänkes. Jag tror liksom statsrådet, att det är konkurrensen och avvägningen av produktionskostnaderna — varvid man även tagit hänsyn till fraktbidraget — som hålla kalken på den relativt låga prisnivå, där den nu står. Det finns ett tydligt belägg härför i ett uttalande uti en gårdagstidning, vilket rör kalken på Gotland, i vilket det exempelvis heter: »Övriga kalkproducenter, vilka i allmänhet med högre kostnader än i Västergötland framställa en renare och för andra ändamål mera användbar kalk,

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)

oftast med på grund av läget begränsat avsättningsområde, hålla priset på jordbrukskalk i nivå med Västgötakalkens pris per ton ren kalk inom ifrågasvarande avsättningsområden.» Således, man tar ut högsta möjliga pris för industrikalken för att sedan sälja jordbrukskalken till det pris, som Västgötakalken betingar inom avsättningsområdet. Något bättre bevis för riktigheten av uppfattningen att Västgötakalken är i hög grad prisreglerande torde knappast i detta fall behöva ifrågakomma.

Jag vill till slut säga några ord om den motion, som herrar Bodin och Roos ha talat för. Saken ligger väl så till för närvarande, att man inte gärna med stöd av den nu föreliggande utredningen beträffande möjligheterna för kalksändningar från Gotland till fastlandet och eventuella villkor för fraktbidrag därför, redan nu kan gå in för att biträda yrkandet i motionen. Utskottet har ju inte ställt sig direkt avvisande mot tanken i motionen, och man kan tänka sig, att man efter närmare utredningar ett kommande år kan komma till ett positivt resultat. Att nu gå med på motionärernas yrkande anser jag knappast möjligt.

Jag får därför, herr talman, instämma i yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! Kalken har för vårt jordbruk så pass stor betydelse, att det knappast kan vara någon tvekan om vilket beslut riksdagen bör fatta i dag. Kalken är ju som alla veta, i och för sig ett grundförbättringsmedel och det har dessutom alltid givit dåliga resultat att kasta ut såväl konstgödning som naturgödsel på kalkfattig jord. Det är i många fall fullständigt bortkastade pengar.

Jag får säga, att besvikelsen skulle bli mycket stor främst bland småbrukarna, om riksdagen skulle bevilja endast det anslag, som reservanterna föreslå.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Eriksson, Carl: Herr talman! Jag skall inte nämnvärt förlänga debatten. Jag har blivit uppkallad av de påpekanden, som gjorts från flera talare, om den mängd propositioner i denna fråga, som jordbruksministrar från skilda läger framlagt, men som alltid mött motstånd från riksdagens sida. Det visar enligt mitt förmenande endast, att jordbruksministrar, tillhörande olika politiska partier — även den nuvarande departementschefen — varit medvetna om och erkänt, att förhållandena inte voro riktigt bra, som de voro, och därför ha de framlagt sina förslag.

Mitt personliga ställningstagande i frågan är följande. Vi ha här i landet en hel del kalkfyndigheter, vilka nu inte kunna göra sig gällande på grund av den fraktlindring för kalk, som riksdagen beviljat under tidigare år, ty priset på Västgötakalken blir i alla fall lägre. Det förefaller mig med tanke på att riksdagen i fjol uttalade sig för upprättande av en kalkbrukslänefond, som om det ur statsfinansiell synpunkt vore lämpligare, om riksdagen möjliggjorde ett bearbetande av de kalkfyndigheter, som finnas här och var i landets olika delar. Därmed skapade man givetvis nya arbetstillfällen för arbetslösa i de trakter, där fyndigheterna äro belägna. Det förefaller mig, herr talman, att om man skall gå in för att spara, bör man göra det på en punkt, där det råder mycket delade meningar, och det kan man med fog säga, att det gör i denna punkt. Jag tror för min personliga del, att det skulle vara till glädje, om riksdagen någon gång skulle kunna komma ifrån dessa debatter, ty det har, såsom tidigare under debatten anförts, alltid varit ett tvistefrö,

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)

då man kommit fram till frågan om beredande av statshjälp till kalkbruksnäringen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande avgivna reservationen.

Herr Sederholm: Herr talman! Då herr statsrådet framförde sin tacksamhet för det förtroende, som reservanterna visat Kungl. Maj:t genom att åt Kungl. Maj:t överlämna utredningen och utarbetandet av de förslag och grunder, som kunde vinna tillämpning, därest reservationen vunno riksdagens bifall, knöt statsrådet en viss reservation vid denna tacksägelse och menade, att det från reservanternas sida sättes i fråga, att man skulle kunna genomföra denna plan, utan att det skulle medföra någon fördyring av kalken. Det senare har åtminstone inte jag ifrågasatt, utan jag säger endast, att den fördyring, som här skulle komma i fråga, inte är av den avgörande betydelse, icke skulle kunna så menligt inverka på jordbruket, som här satts i fråga. Att däremot göra en besparing genom att disponera 300,000 kronor i stället för 475,000 kronor för detta ändamål och på samma gång förutsätta, att man skulle få lika billig kalk, är ju ett trolleri, som jag tror, att inte ens herr statsrådet vill gå in för. Jag förstår, att om han så missuppfattat vårt uppdrag, han verkligen reserverat sig.

Emellertid vill jag säga, att kalkningen, såsom här sagts, är en grundförbättring, en förbättring av jorden på lång sikt, och det är väl ändå rätt rimligt och naturligt, att jordbrukarna med det stora ekonomiska betryck, som för närvarande vilar på dem, ställa sig mer avvaktande och betänksamma med avseende å kalkningen och anse, att den i alla fall kan anstå något. En minskning av kalkningen kommer sålunda inte att vara av en så omedelbar verkan som t. ex. en minskning av konstgödsling eller andra sådana medel för jordens förbättring, som har en mer omedelbar verkan. Enligt min mening talar detta alldeles bestämt för att man mycket väl här kan gå in för ett undanskjutande i någon mån av kalkningen. Det är nog ändå inte troligt, att den arbetslöshet, som eventuellt skulle framkallas genom att kalkbrukens verksamhet något minskades på grund av minskningen i bidrag till kalkfrakterna, skulle representera sådana värden, att den inte lika väl skulle kunna gottgöras och bättre kunna gottgöras genom andra arbeten eller med understöd till de arbetslösa kalkarbetarna. Emellertid är hela denna fråga om arbetslösheten efter min mening i hög grad överdriven och har säkerligen inte alls den betydelse i detta avseende, som man har räknat med.

Av den förda diskussionen kan jag inte bli övertygad om att här föreliggande några verkligt tungt vägande skäl för att i dessa tider bevilja det högre anslaget, utan vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till vår reservation.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen yttrade, att i avseende på den under behandling varande punkten förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; 3:o), av herr *Bodin, Gunnar*, att riksdagen skulle till fraktlindring för kalk anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 475,000 kronor att utgå enligt nu gällande grunder med den ändringen, att fraktlindringen utsträcktes till att gälla även för frakt sjöledes med eller utan kombination med järnvägsfrakt att på sätt och villkor, som Kungl. Maj:t finge bestämma, utgå i huvudsak efter samma grunder som gällde för frakt å järn-

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)
väg; samt 4:o), av herr *Roos*, lika med herr *Gunnar Bodin*, dock att anslagsbeloppet skulle upptagas till 300,000 kronor.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sederholm* begärde votering, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Herr *Roos* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till herr *Gunnar Bodins* yrkande, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående jordbruksutskottets utlåtande nr 1 punkten 39 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Gunnar Bodins* yrkande i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr förste vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Anslag till fraktlindring för kalk. (Forts.)

Då emellertid herr *Sederholm* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 28.

Punkten 40.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till åtgärder för bekämpande av växtsjukdomar anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 15,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 134 av herr *Johansson, Johan Bernhard*, och II: 264 av herr *Linnér*, vari hemställts, att vid beviljandet av anslag till bekämpande av växtsjukdomar måtte förklaras, att anslaget finge användas jämväl för utrotande av berberisbusken.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten anført:

»Utskottet har icke något att erinra mot att anslaget i fråga, som i nuvarande års riksstat upptagits till 20,000 kronor, för nästa budgetår uppföres med det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet 15,000 kronor.

Vidkommande motionerna erinras däri, att i avvaktan på förändrad lagstiftning beträffande berberisbuskens utrotande något anslag för ändamålet icke av Kungl. Maj:t föreslagits för budgetåret 1933/1934. Motionerna avse att med anlitande av förslagsanslaget till bekämpande av växtsjukdomar möjliggöra ett fullföljande av påbörjade och i vissa fall redan långt framskridna åtgärder för berberisbuskens utrotande. För egen del har utskottet icke något att erinra mot ett sådant tillmötesgående av motionerna, att Kungl. Maj:t medgives rätt att, i den mån anslag för dylikt ändamål efter prövning i varje särskilt fall kan finnas böra utgå, bereda erforderliga medel från anslaget till bekämpande av växtsjukdomar.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet, att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt i anledning av motionerna I: 134 och II: 264 till åtgärder för bekämpande av växtsjukdomar anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 15,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att taga i anspråk förevarande anslag jämväl för vissa åtgärder till berberisbuskens utrotande.»

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Denna punkt har i statsutskottets utlåtande fått ett visst samband med punkt 42 i samma utlåtande, som gäller berberisbuskens utrotande. För sistnämnda ändamål har Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen icke äskat något anslag för kommande budgetår utan ansett, att den lilla reservation, som förefinnes å 4,800 kronor, skulle vara tillräcklig för ändamålet. Statsrådet har därjämte uttalat, att han förberedde en ny lagstiftning i ämnet och att någon proposition därom icke hann avlätas till årets riksdag samt att man därför skulle kunna reda sig med den reservation, som fanns på anslaget.

Nu har emellertid Kungl. Maj:t redan framlagt en proposition om ny lagstiftning i detta ärende. Det skulle sålunda kunna vara berättigat att bevilja ett något större anslag även för detta ändamål, nämligen för berberisbuskens utrotande. Att det behövs medel för ändamålet framgår för övrigt av de mo-

*Anslag till
bekämpande
av växtsjuk-
domar.*

Anslag till bekämpande av växtsjukdomar. (Forts.)

tioner, som äro avlämnade i ärendet av tvenne motionärer, som yrkat, att medel till berberisbuskens utrotande skulle av Kungl. Maj:t få ställas till förfogande av anslaget i den nu föredragna punkten rörande bekämpande av växtsjukdomar, medan en annan motionär, herr Heiding i andra kammaren, yrkat att ett belopp av 50,000 kronor skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för berberisbuskens utrotande.

Sedan flera år ha vi i riksdagen beviljat medel till detta ändamål, och det är väl allmänt känt, vilken skada som svartrosten åstadkommer på grödan, framför allt på sädesodlingen. I sydöstra delarna av landet åstadkom den en oerhörd skada under sistlidna sommar. För att bekämpa den är det nödvändigt att utrota berberisbusken, på vilken den skadliga svartrosten utvecklas under vegetationstiden. Vetet stod sistlidna sommar så vackert särskilt i södra Kalmar län, och man väntade en mycket rik skörd. När sedan tröskningen verkställdes, visade det sig, att skörden kunde vara nedsatt ungefär till hälften och att den spannmål, som erhöles, var av mindervärdig beskaffenhet. Det är ju ej blott i vårt land, som svartrosten har gjort skada, utan även i andra länder. Vi känna väl till, vad man i Danmark offrat för bekämpande av denna växtsjukdom. Därför verkade det något beklämmande i min hemprovins, när man märkte, att statsrådet icke äskade någonting för ändamålet.

Nu har emellertid hemställts i motionen, att på denna punkt skulle ställas medel till förfogande av Kungl. Maj:t, och utskottet har hemställt därom, men, såvitt jag kan utläsa av utlåtandet, har utskottet begränsat anslaget att avse endast igångsatta eller således redan påbörjade åtgärder för ändamålet. I vissa delar av landet, där svartrostens härjningar varit svåra, har man emellertid vidtagit åtgärder för att sätta i gång arbeten för utrotande av berberisbusken. Där skulle man alltså inte kunna komma i åtnjutande av bidrag, om man gör en så sträng tolkning av utlåtandet.

Jag tillåter mig därför föreslå en viss ändring i utskottets utlåtande. Jag hänsyftar då först på ett uttalande, som utskottet gör av följande lydelse: »Motionerna avse att med anlåtande av förslagsanslaget till bekämpande av växtsjukdomar möjliggöra ett fullföljande av påbörjade och i vissa fall redan långt framskridna åtgärder för berberisbuskens utrotande. För egen del har utskottet icke något att erinra mot ett sådant tillmötesgående av motionerna, att Kungl. Maj:t medgives rätt att, i den mån anslag för dylikt ändamål efter prövning i varje särskilt fall kan finnas böra utgå, bereda erforderliga medel från anslaget till bekämpande av växtsjukdomar.» Jag får hemställa om ett par små förändringar i detta utskottets utlåtande, nämligen att vad utskottet här säger, »ett sådant tillmötesgående av motionerna», måtte utgå och att man alltså inte skulle vara bunden av endast bifall till motionerna i detta avseende. Jag får sålunda hemställa, att sista meningen i utskottets motivering avfattas sålunda: För egen del har utskottet icke något att erinra mot att Kungl. Maj:t medgives rätt att, i den mån anslag för dylikt ändamål efter prövning i varje särskilt fall såväl beträffande redan igångsatta liksom ännu ej påbörjade åtgärder kan finnas böra utgå, bereda erforderliga medel från anslaget till bekämpande av växtsjukdomar.

Genom en sådan utvidgning skulle man inte vara bunden utan även kunna för icke ännu igångsatta åtgärder låta medel stå till förfogande. Om det ändå skulle sägas, att anslaget är otillräckligt, är det ju ett förslagsanslag, och det kanske kan finnas en möjlighet för Kungl. Maj:t att under kommande år liksom tidigare ur andra anslag på denna huvudtitel finna medel för ändamålet. Det har ju tidigare anvisats medel från anslaget för extra utgifter på nionde huvudtiteln och likaså från anslaget till befrämjande i allmänhet

Anslag till bekämpande av växtsjukdomar. (Forts.)
av jordbruk och lantmannanäringar. Det torde alltså inte vara omöjligt för herr statsrådet, som jag finner här närvarande, att kunna utfinna någon möjlighet även i detta avseende, och jag hoppas, att statsrådet skulle finna det både påkallat och möjligt att tillgodose här ifrågavarande ändamål.

Jag har talat med jordbruksutskottets vice ordförande i denna kammare, och han har för sin del ingenting att erinra emot en sådan förändring av utskottets motivering, varom jag nu har hemställt, och till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr **Sederholm**: Jag vill endast bekräfta vad den föregående ärade talaren sagt, att den förändring i motiveringen, som han här har föreslagit, icke från min sida möter någon gensaga. Det är ju i varje fall ingen ändring i klämnen, utan denna är oförändrad. Den utvidgning av motiveringen, som här föreslås, är ju inte annat än i full överensstämmelse med den anda, som under hela utskottets behandling av förslaget framkommit.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets förslag med den ändring i motiveringen, som nu av herr andre vice talmannen yrkats.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten endast yrkats, av herr *andre vice talmannen*, att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan samt beträffande motiveringen godkänna utskottets uttalanden med den ändring, att sista meningen däri avfattades sålunda: »För egen del har utskottet icke något att erinra mot att Kungl. Maj:t medgives rätt att, i den mån anslag för dylikt ändamål efter prövning i varje särskilt fall såväl beträffande redan igångsatta liksom ännu ej påbörjade åtgärder kan befinnas böra utgå, bereda erforderliga medel från anslaget till bekämpande av växtsjukdomar.»

Sedermåra gjordes propositioner, först på godkännande av vad utskottet yttrat och hemställt samt vidare enligt herr andre vice talmannens yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 41.

Lades till handlingarna.

Punkten 42.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 43.

Lades till handlingarna.

Punkten 44.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 45.

Lades till handlingarna.

Punkten 46.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 47 och 48.

Lades till handlingarna.

Punkterna 49—54.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. statens
avdiktningss-
anslag.*

Punkten 55.

Under punkten 123 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen

1) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt ändring rörande villkoren för erhållande av statsbidrag från statens avdiktningssanslag;

2) medgiva, att Kungl. Maj:t finge under budgetåret 1933/1934 bevilja statsbidrag från statens avdiktningssanslag å tillhoppa högst 2,500,000 kronor;

3) anvisa för budgetåret 1933/1934 under titel statens avdiktningssanslag ett extra förslagsanslag av 2,500,000 kronor.

I en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 271, av herr *Lundén*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1933/1934 för statens avdiktningssanslag anslå ett belopp av 3,800,000 kronor och att bidrag därav finge utgå med hälften av kostnaden för arbetets fullgörande.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionen II: 271

1) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt ändring rörande villkoren för erhållande av statsbidrag från statens avdiktningssanslag;

2) medgiva, att Kungl. Maj:t finge under budgetåret 1933/1934 bevilja statsbidrag från statens avdiktningssanslag å tillhoppa högst 2,500,000 kronor;

3) anvisa för budgetåret 1933/1934 under titel statens avdiktningssanslag ett extra förslagsanslag av 2,500,000 kronor.

Herr Sederholm: Jag har givetvis intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Utskottets utlåtande har i denna punkt fått följande formulering: »I betraktande av att, såsom departementschefen under förevarande punkt erinrat, Kungl. Maj:t under utgifter för kapitalökning föreslagit uppförande i riksstaten jämväl av ett särskilt anslag å icke mindre än 4,000,000 kronor till understödjande av sådana torrläggingsföretag, som äro ägnade att motverka arbetslösheten, anser sig utskottet icke böra förorda att statens avdiktningssanslag för nästa budgetår bestämmes till högre belopp än Kungl. Maj:t föreslagit.» Jag vet, att det möjligen lagts in i detta ett direktiv eller kanske till och med ett bindande uttalande för den behandling, som med avseende å detta anslag å 4 miljoner kronor skall ske inom det särskilda utskottet, nämligen att det skulle vara ett utalande, som skulle förplikta till ett antagande helt eller delvis av den kungl. propositionen. Jag vill för min del förklara, att efter min och — efter vad jag tror — de flestas eller allas mening kan en sådan tolkning inte få anläggas på utlåtandet, utan det särskilda utskottet står vid behandlingen av denna fråga fullt fritt och obundet, även om det givetvis kommer att taga i betraktande de önskemål, som i motionen blivit framförda.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 56—62.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 63.

Lades till handlingarna.

Punkterna 64—80.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 81.

Under punkten 161 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till reseersättningar vid lantmäteriväsendet anvisa för budgetåret 1933/1934 såsom särskilda extra förslagsanslag

a) till reseersättningar åt befattningshavare vid lantmäteristyrelsen och vid lantmäterikontoren i länen 20,000 kronor;

b) till reseersättningar åt lantmäteripersonal, som sysselsattes med lantmäteriförrättningar, 300,000 kronor eller tillhoppa 320,000 kronor.

Kungl. Maj:ts föreliggande förslag innebar bland annat, att i resereglementet för lantmätare skulle införas den föreskrift, att enligt reglementet utgående traktamentsersättningar skulle gäldas av vederbörande sakägare.

Med anledning av detta förslag hade inom riksdagen väckts följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 18 av herrar *Frändén* och *Halvarsson*, likalydande med II: 83 av herr *Nilsson* i Antnäs m. fl., vari hemställdes dels att riksdagen ville avslå föreliggande proposition i vad det gällde överflyttande på jordägarna av de ersättningar för traktamenten, vilka för närvarande gäldades av statsmedel; dels att riksdagen i stället ville uti riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra ett extra förslagsanslag om 800,000 kronor till reseersättningar åt lantmäteripersonal, som sysselsattes med lantmäteriförrättningar, att utgå enligt för närvarande gällande bestämmelser;

2) I: 43 av herr *Johansson, Johan Bernhard*, m. fl., likalydande med II: 279 av herr *Jönsson* i Boa m. fl., vari hemställdes, att Kungl. Maj:ts förslag om att traktamentsersättningar för lantmäteriförrättningar skulle överflyttas på sakägarna icke måtte vinna bifall, samt att till rese- och traktamentsersättning åt lantmäteripersonal, som sysselsattes med lantmäteriförrättningar, måtte beviljas ett extra förslagsanslag av 800,000 kronor;

3) I: 133 av herr *Johansson, Johan*, m. fl., likalydande med II: 277 av herr *Johanson* i Hallagården, vari vidkommande anslaget till reseersättningar åt lantmäteripersonal, som sysselsattes med lantmäteriförrättningar, hemställdes, a) att traktamentsersättning till lantmäteripersonal, som sysselsattes med lantmäteriförrättningar, alltjämt måtte bestridas av statsmedel;

b) att det i statsverkspropositionen nionde huvudtiteln punkten 161 uppförda anslaget till reseersättningar åt lantmäteripersonal, som sysselsattes med lantmäteriförrättningar, å 300,000 kronor måtte höjas med 300,000 kronor till 600,000 kronor;

4) II: 105 av herr *Werner* i Höjen m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta höja det av Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln punkt 161 äskade extra förslagsanslaget till reseersättningar åt lantmäteripersonal, som sysselsattes med lantmäteriförrättningar, från 300,000 kronor till 800,000 kronor för att möjliggöra, att traktamentsersättning fortfarande finge utgå av statsmedel.

Ang. reseersättningar vid lantmäteriväsendet.

Ang. reseersättningar vid lantmäteriväsendet. (Forts.)

Utskottet hade i den nu ifrågakvarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning till reseersättningar åt befattningshavare vid lantmäteristyrelsen och vid lantmäterikontoren i länen anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 20,000 kronor;

2) med avslag å Kungl. Maj:ts förslag vidkommande reseersättningar åt lantmäteripersonal, som sysselsattes med lantmäteriförrättningar, i vad avsåge överflyttande på vederbörande sakägare av de traktamentsersättningar, som nu bestredes av statsmedel, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i övrigt och motionerna I: 18 och II: 83, I: 43 och II: 279, I: 133 och II: 277, de båda sistnämnda i vad avsåge anslaget till reseersättningar till lantmäteripersonal, som sysselsattes med lantmäteriförrättningar, samt II: 105, till reseersättningar åt lantmäteripersonal, som sysselsattes med lantmäteriförrättningar, anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 600,000 kronor.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr förste vice talman! Under denna punkt hade Kungl. Maj:t föreslagit, att traktamentsersättning vid lantmäteriförrättningar skulle överflyttas från statsverket till sakägarna. Härigenom skulle ske en inbesparing av netto 400,000 kronor. Denna besparingsåtgärd har utskottet inte ansett lämplig utan avstyrkt förslaget. De motiv, som från utskottets sida anförts, äro för det första, att en sådan överflyttning skulle komma att verka särskilt betungande för jordbrukarna och för det andra, att statsmakterna en gång ha åtagit sig dessa kostnader samtidigt med att en viss förhöjning av taxan skedde.

För min egen del kan jag inte riktigt finna, att utskottets skäl äro bärande. Det är ju dock inte så, att denna kostnad är någon direkt kostnad för jordbruket utan en kostnad för jordägarna i allmänhet, och det är ju inte alla jordägare som äro jordbrukare. Dessutom skall man komma ihåg, att en lantmäteriförrättning vid en jorddelning inte är någonting, som endast fyller ett självändamål. Den sker alltid i samband med försäljning av mark och ingår sålunda såsom ett led i en jordförsäljning, vid vilken köpeskillingen betalas. I jämförelse med köpeskillingarna är det ju alldeles självklart, att de traktamentsersättningar, om vilka här är fråga, äro synnerligen obetydliga. När det dessutom i Kungl. Maj:ts förslag ingick, att sådana jordägare, för vilka ifrågakvarande kostnader kunde anses vara betungande, skulle erhålla i detta fall liksom för övrigt bidrag med 50 procent av kostnaden av statsmedel, har jag mycket svårt att se, att man kan säga, att detta skulle bli någonting för den enskilde jordägaren särskilt betungande. Det bleve ju praktiskt taget endast en börda för sådana jordägare, för vilka det efter en utredning framginge, att avgifterna i fråga icke vore betungande. För de enskilda jordägarna skulle avgifterna betyda föga, men för staten i nuvarande statsfinansiella läge kan man väl inte annat än anse, att 400,000 kronor äro en ganska betydande siffra.

Vad beträffar det andra av utskottets skäl, nämligen att statsmakterna ha åtagit sig denna kostnad i samband med en reglering av arvodena för mer än 10 år sedan, kan detta visserligen vara sant; men man måste väl ändå säga, att denna tid med dess statsfinansiella svårigheter mer än väl kan motivera, att man vidtager en sådan justering, som Kungl. Maj:t har föreslagit.

Nu har det ju under debatten här i dag framgått, att utskottet sökt en viss kompensation för den besparing, som utskottet icke velat göra, däri att utskottet förordar en sänkning av traktamentsersättningarna till lantmätare. Om

Ang. reseersättningar vid lantmåteriväsendet. (Forts.)

den saken har jag redan i dag talat, och jag finner fortfarande, att det knappast kan vara rättvist och att det troligen icke blir möjligt att på denna punkt tillmötesgå de önskemål, som från utskottets sida ha uttalats. För min del måste jag därför beklaga, att inte utskottet kunnat följa Kungl. Maj:t i fråga om den betydande besparing, som det här gäller.

Herr Sederholm: Vid behandlingen av andra punkten i detta utlåtande debatterades ju denna fråga, då den ganska intimt sammanhänger med frågan om lantbruksingenjörernas traktamenten, och det framfördes skäl, som talade för och emot den av utskottet föreslagna lösningen av den fråga, som nu behandlas, nämligen frågan om lantmätarnas traktamentsersättning. Jag vill inte trötta kammaren med att här upprepa dessa skäl, ty jag föreställer mig, att de som tagit ståndpunkt i fråga om 2:a punkten nog inse, att ståndpunktstagandet till 81 punkten bör ske i konsekvens med detta.

Jag inskränker mig därför, herr talman, till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 82—94.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckt motion om åtgärder till bekämpande av nötkreaturstuberkulosen.

I en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 17, av herr *von Heland* m. fl., hade — efter det i motionen omnämnts vad tillkallade sakkunniga i vissa angivna frågor föreslagit rörande ytterligare åtgärder för bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur — hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära åtgärders vidtagande för ett snabbt realiserande av vad de sakkunniga föreslagit i de i motionen berörda frågorna.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionen I: 17 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr von Heland: Herr talman! Trots att ett enigt utskott avstyrker min motion och inte en gång min partikamrat från Norrland reserverat sig, anser jag den nu behandlade frågan så viktig, icke minst för Norrlandslänen, att jag inte kan underlåta att taga upp den till debatt i kammaren för att härigenom, om möjligt, få frågan att falla så pass mycket framåt, att statsmakterna inse det lämpliga i att påskynda dess avgörande.

Först vill jag något beröra utskottsutlåtandet. Å sidan 3 omnämnas visserligen, att lantbruksstyrelsen ansett de sakkunnigas förslag tarva grundlig omarbetning och att styrelsen hört hushållningssällskapens förvaltningsutskott men ej att praktiskt taget alla dessa tillstyrkt förslaget och ansett dess genomförande i hög grad nödvändigt. Man kan verkligen fråga sig: varför har inte detta viktiga sakförhållande införts i utlåtandet? Lantbruksstyrelsens hänvisning till att en lagstiftning till förebyggande av tuberkulosens spridning bör åtföljas av en likartad beträffande kastning och smittosam juverinflammation verkar på mig som ett försök att stjälpå tuberkulosåtgärderna. De andra båda sjukdomarnas smittovägar äro nämligen ej vetenskap-

Om bekämpande av nötkreaturstuberkulosen.

Om bekämpande av nötkreaturstuberkulosen. (Forts.)

ligt klarlagda, så att ett lagstiftningingripande där kan genomföras, men klarlagd är däremot tuberkulosen och dess betydelse, vilket borde rättfärdiga en särslagstiftning.

Beträffande sidan 4 i utskottsbetänkandet och där omnämnt förslag att förhindra tuberkulösa djurs utförsel till Norrland så är det oriktigt att underskatta faran därav. Sedan Ostkustbanan öppnades, har jag hört veterinärerna berätta, att speciellt till Västernorrlands län transporter av misstänkta tuberkulösa djur från Uppland och angränsande landskap ökats. De framgångar man uppgett sig ha ernått efter vanligt tillvägagångssätt mer än neutraliseras säkerligen härigenom.

Beträffande frågan om åtgärder för utrotande av tuberkulosen inom Gotland och de fyra nordliga länen säger utskottet, att det kan ifrågasättas, om den tuberkulindiagnostiska metoden är tillförlitlig för ett tvångsförfarande. Detta är ett underligt påstående men säkert inspirerat av lantbruksstyrelsen. Denna styrelse anser dock metoden bra lämpa sig i hela landet i övrigt för att skilja sjuka från friska och tillråder gladeligen en enskild djurägare att göra sig av med ett reagerande djur, även om det innebär en ekonomisk uppoffring. Men nu påstår lantbruksstyrelsen, att för staten går det inte att ta en sådan risk. Det tycker jag är synnerligen inkonsekvent, om det nu är lantbruksstyrelsen som går igen i utskottsutlåtandet. Om man nu inte tror på andra svenska fackmän än den i lanbruksstyrelsen sakkunnige, så kan man ju hänvisa till Danmark, där i en nyligen antagen lag just det tvångsförfarande, som de sakkunniga rekommenderat, blivit anbefallt, delvis på statens bekostnad, till genomförande i distrikt där tuberkulosen är föga utbredd.

Utskottets bekymmer för att djurägarna skola bli avogt stämde emot tvångsnedslaktning av tuberkulösa djur äro säkerligen konstruerade, det vågar jag tro. De flesta djurägare i dessa trakter gå säkert självmant så långt de kunna för att bli kvitt tuberkulösa djur redan nu. Att de skulle känna sig avogt stämde därför att staten hjälper dem med inlösen av sådana djur, skulle väl vara bra underligt. Intet belägg härför finnes heller från befolkningen själv, enligt vad jag har hört.

Beträffande till slut hänvisningen till att ny epizootiförordning är under utarbetande och tuberkulosen däri är upptagen, så är ju detta riktigt. Men de sakerna äro utredda av olika sakkunniga, och när man nu sammankopplar dem, är det tydligen bara för att få skäl till att komma ifrån realprövning av det stora och viktiga spørsmålet om kreaturstuberkulosens bekämpande i annan takt än den som lantbruksstyrelsen fasthåller vid.

Ja, som jag här förut påpekat misstänker jag, att det är lantbruksstyrelsens föredragande i tuberkulosärenden, som inspirerat utskottets ställningstagande till frågan. För frågans framtida behandling vill jag dock rekommendera, att man ej för ensidigt hör endast denna person. Ty om jag fått en klar bild av läget, har denne representant beträffande denna fråga ytterst litet medhåll för sin åsikt ifrån veterinärkåren. Denna sakkunniga kårs inställning till kampen emot ladugårdstuberkulosen kan man exempelvis få reda på genom att studera diskussionen i detta ämne vid Svenska veterinärläkareföreningens årsmöte.

Härutöver skulle jag vilja framhålla en del andra synpunkter till stöd för motionen. En vidgad kamp mot kreaturstuberkulosen är av synnerligen stor betydelse ur ekonomisk synpunkt på grund av de förluster, som denna sjukdom orsakar. Huvudförlusterna i sjukdomen, som hänföra sig till direkta dödsfall, tvångsnedslaktning och indirekta förluster genom nedsatt mjölkproduktion och nedsatt medellivslängd, äro kanske i vårt land lika stora som i Danmark, det påstås ju det åtminstone, och där angivas dessa förluster till

Om bekämpande av nötkreaturstuberkulosen. (Forts.)

52 miljoner kronor årligen. Anser man verkligen, att vårt lantbruk med nuvarande låga mjölkpris, delvis beroende på överproduktion, har råd till en dylik åderlåtning?

Kanske ändå viktigare är frågans folkhygieniska betydelse. En av våra mest kunniga män på den humana interna medicinens område, ledamoten av denna kammare professor Holmgren, varnar bland annat för bovin smittoörföring på människor, och eftersom inte professor Holmgren är här må det tillåtas mig att citera ett uttalande av honom. Jag hade hoppats att han själv skulle deltaga i denna debatt. Han säger: Den bovina typen, vilken förorsakar kreaturstuberkulosen, är för människa vida mindre smittofarlig än typus humanus. Den har endast sällan påvisats hos vuxna men är däremot en ganska vanlig orsak till tuberkulosen hos barn och anträffas där enligt Alfred Petterssons undersökningar i omkring 15 % av samtliga fall. Vid körteltuberkulosen torde siffrorna vara betydligt högre.

Professor Holmgren säger vidare: Till slut hava vi även att tänka på boskapstuberkulosen. Förtärandet av födoämnen, som härstamma från tuberkulösa nötkreatur, särskilt okokt mjölk, har man ansett vara ett av de praktiskt betydelsefullaste sätt, på vilka tuberkulosen förvärvas. I och med den uppfattning av typus bovinus relativt låga virulens för människan, som på senare år på många håll gjort sig gällande torde denna fara i allmänhet nu anses mindre. Att den emellertid finnes och särskilt för barn är värd beaktande, har i det föregående påpekats. Så långt professor Holmgren.

Vid veterinärföreningens årsmöte 1926 framhölls bland annat, att iakttagelserna gåvo vid handen, hur den bovina tuberkulosen ökas, och att den utvidgning av kampen, som ligger i att en eller annan besättning per år inträder bland de kämpade mot tuberkulosen, ej uppväger sjukdomsökningen. Detta enligt veterinärerna. Om man således överhuvud taget skulle tänka på att fortsätta den statliga tuberkuloskampen med de kostnader den för med sig, så kan den väl ej få fortgå efter de linjer den nu följer, utan den måste väl för att få ett positivt resultat omläggas och utvidgas.

Det torde väl också till sist vara klart, att tuberkuloskampen aldrig kan bedrivas enbart med upplysning. Vi kunna inte bara säga till djurägaren: »Ni skall deltaga i kampen mot tuberkulosen, ty annars uppstå både nationalekonomiska och enskilda förluster.» Det går med en och annan djurägare. Men den stora massan får man inte med enbart genom upplysning. Den måste er-hålla fördelar av sitt deltagande i kampen.

Med stöd av vad jag här således framhållit och för att få frågan att om möjligt falla framåt, vill jag, trots att jag förstår att yrkandet icke kommer att bifallas, dock, herr talman, yrka bifall till motionen.

Herr Sederholm: Vad den siste ärade talaren anförde med avseende å tuberkulosens ekonomiska betydelse såsom en i hög grad menligt inverkan faktor inom vår ladugårdsskötsel och vår folkhygien, är ju så allmänt känt och av ingen bestritt, att jag ej behöver här taga upp det till behandling, allra helst som jag nog tror, att vi i den saken äro fullt ense. Frågan är, om det är lämpligt att riksdagen nu skriver som motionärerna hemställt, när de begärt att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära åtgärders vidtagande för ett snabbt realiserande av vad de sakkunniga föreslagit i de i motionen berörda frågorna. Det är ju den frågan, som utskottet haft att bedöma, huruvida det kan anses vara lämpligt och påkallat att under nuvarande situation göra en sådan framställning.

Det gäller då först frågan om införande av spärrgränsen emot Norrland, Dalarna och Gotland, och där har utskottet ansett inte blott på grund av vad

Om bekämpande av nötkreaturstuberkulosen. (Forts.)

den sakkunnige inom lantbruksstyrelsen anført utan även med stöd av upplysningar på annat håll och även av uppfattningen hos alla utskottets egna medlemmar, att då arbetet med framgång upptagits efter samma linjer som inom de övriga delarna av landet och förbindelsen i alla fall var så pass ringa, var det åtminstone inte klart, att man skulle gå in för genomförandet av denna spärrgräns. Från den synpunkten kan man inte heller från utskottets sida förorda, att riksdagen skall speciellt och direkt taga position för en sådan åtgärd, vilket det skulle innebära, ifall vi hemställde om genomförandet av vad de sakkunniga i detta hänseende föreslagit. Detta skulle ju innebära ett ställningstagande för behovet och nödvändigheten av en sådan spärrgräns införande, och då det på sina håll rått tvekan, bör väl i varje fall vägrandet av dessa olika meningar ske hos Kungl. Maj:t och förslag framläggas från Kungl. Maj:ts sida.

Detsamma gäller ju beträffande tvångsförfarandet med avseende å tuberkulosens bekämpande i dessa trakter med tuberkulinet som diagnostiskt medel. Det är konstaterat, att tuberkulinet icke är i alla fall rättvisande. Det visar esomoftast fel; djur som icke ha tuberkulos kunna visa reaktion för tuberkulin och tvärtom. Då ha vi här inom de södra delarna av landet gått fram efter den linjen, att man vill söka på allt sätt verka för att jordbrukarna skola använda tuberkulinet med den betydelse och det värde, det kan ha, men att däremot på grund av ett bevisligen i många fall vilseledande diagnostiskt medel gå in för ett tvångsförfarande, varigenom djurägarna nödsakas att döda djur, som kanske sedermera vid obduktion visa sig ha varit fria från tuberkulos, bleve ägnat att väcka ovilja och motstånd hos befolkningen. Vi hade åtminstone inom utskottet den uppfattningen, att man icke vågade gå in på att förorda något sådant. Det kan tänkas, att Kungl. Maj:t vill göra detta efter moget övervägande — det tror jag visserligen knappast — men då bör i varje fall även i denna fråga initiativet komma från Kungl. Maj:ts sida.

Vad slutligen angår det förslag till epizootilag, som föreligger, så har det ju utarbetats av andra sakkunniga och grundar sig på bedömanden och förutsättningar, som i viss mån skilja sig från de sakkunnigas, som motionären här närmast åberopat och anslutit sig till, men även tuberkulosfrågan är behandlad i detta förslag till epizootilag. Är det då inte lämpligt och riktigt, att tuberkulosens bekämpande och åtgärderna i det fallet böra granskas och prövas av Kungl. Maj:t och att de olika sakkunnigas bedömande av vilka åtgärder som kunna vara lämpliga göras till föremål för Kungl. Maj:ts prövning, innan frågan förelägges riksdagen? Det har väl ändå inte förflutit så orimligt lång tid, att man härvidlag skall behöva skriva till Kungl. Maj:t i saken och allra minst att man skall skriva med den positiva inställning, som motionären förordat, så att man just skall gå in för de åtgärder, som de av honom åberopade sakkunniga föreslagit.

Med åberopande av vad jag sålunda anført ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr förste vice talman! För att om möjligt medverka till att den pågående debatten inte skall bli allt för lång tillåter jag mig att här meddela, att det är min avsikt att så snart arbetet med utarbetande av propositioner för årets riksdag tagit slut upptaga till prövning inom jordbruksdepartementet såväl medicinalstyrelsens förslag till epizootilag som också nötkreaturstuberkulossakkunnigas betänkande och ett föreliggande förslag till ny slakthuslag och att om möjligt bedriva arbetet så, att förslag kan föreläggas nästa års riksdag.

Om bekämpande av nötkreaturstuberkulosen. (Forts.)

Herr von Heland: Herr förste vice talman! Jag ber först att få tacka herr statsrådet för den upplysning, vi nu fått, vilken naturligtvis gläder mig som motionär i detta ärende.

Utskottets ärade vice ordförande sade, att utskottet hade fått taga ställning till huruvida den nuvarande tidpunkten var den lämpliga för detta ärendes avgörande. Ja, jag anser för min del, att just den nuvarande tidpunkten är den lämpliga, och detta av flera skäl, ty dels får man väl misstänka, att ju längre statsmakterna dröja med mera ingripande åtgärder för nötkreaturstuberkulosens bekämpande, desto dyrbarare kan det bli, om tuberkulosen hinner att sprida sig i de län, som nu äro relativt fria, och dessutom undrar jag, om inte just den nuvarande tidpunkten är särskilt lämplig för utgallring av tuberkulösa djur. Dels stå ju djuren synnerligen lågt i pris, och dels skulle jag vilja peka på den synpunkten, att många ju anse, att det skulle vara lämpligt, om man genom utgallring av mindervärdiga djur skulle kunna få en produktionsminskning på mjölken till stånd. Jag vill beklaga, om det skulle dröja allt för länge med dessa åtgärders vidtagande, ty jag kan exempelvis nämna, att danskarna på detta område redan gått före oss, och detta inte bara med hänsyn till att slå ut tuberkulösa djur, utan man har numera också gått in för att slå ut mindervärdiga djur för att få till stånd en produktionsminskning. Jag har här en avskrift av en skrivelse från vår beskickning i Köpenhamn till utrikesdepartementet i oktober, där man skriver om dessa danskarnas åtgärder. Jag ber om överseende, om jag läser upp denna skrivelse, men jag tycker att den pekar just på lämpligheten av dylika åtgärders vidtagande, och jag skall läsa den mycket fort, så att det skall inte alls ta lång tid.

Där står: På »Landbrugsraadets» möte den 27 nästlidne september fördes förhandlingar om lämpligaste sättet att från kreatursbesätningarna utränga gamla kor av dålig kvalitet, vilka medföra förlust för ägarna och trycka ned priserna. Förhandlingarna ledde till nedsättandet av ett utskott, som tillsammans med »De samvirkende Andels-Kreatureksportföreningar», »De samvirkede Andels-Svineslagterier» och de privata slakterierna skulle söka finna en lösning på frågan, och »Landbrugsraadet» föreslog, att av en särskild fond ett belopp av 250,000 kr. skulle ställas till förfogande för att på lämpligt sätt bli av med de gamla djuren. Samarbetet mellan det av »Landbrugsraadet» nedsatta utskottet och förutnämnda organisationer resulterade i en ordning, som trädde i kraft redan den 3 innevarande oktober och enligt vilken lantbrukarna kunna sända de utrangerade korna till andelssvinslakterierna och de privata slakterierna för nedslaktning. Slakterierna avräkna djuren till ett pris, som tills vidare fastställts till 18 öre per kg slaktad vikt, och detta pris återbetalas till slakterierna ur en särskild fond. Tarmar, tunga och lever tillfalla slakterierna för att av dem på fördelaktigaste sätt utnyttjas efter det att varorna godkänts av veterinär. Även övrigt avfall och köttet tillfalla slakterierna, men dessa varor få ej användas till människoföda, utan endast för beredning av köttfodermjöl och benmjöl. Hudarna säljas genom andelskreatursexportföreningarna till en firma, som avräknar dem, om de äro av prima beskaffenhet, till ett pris av 13 kr. 75 öre stycket. Hudarnas värde tillfaller den särskilda fonden. Slakteriernas betalning utgöres således av värdet av icke kasserade tarmar, tungor och lever samt av vad övrigt avfall och köttet kunna inbringa. Slakterierna hava förklarat sig villiga att, för den händelse den beslutade ordningen skulle lämna dem någon förtjänst, gå in på en ny ordning, enligt vilken eventuell förtjänst skulle komma den särskilda fonden till godo. Under tiden den 3—15 innevarande oktober nedslaktades efter ovan beskrivna ordning 5,893 kor. Djurens sammanlagda slaktade vikt utgjorde 1,093,184 kg,

Om bekämpande av nötkreaturstuberkulosen. (Forts.)
och då från fonden utbetalats 18 öre per kg, uppgick utbetalningen till 196,773 kr.

Jag har läst upp detta för att belysa, att man i Danmark slagit in på den väg, jag här pekat på, för att gallra ut tuberkulösa djur. Det vore väl önskvärt, om även vi gingo in för den anordningen snarast möjligt.

Jag skall inte mycket längre besvära kammaren med detta ärende, men jag vill ytterligare påpeka, att detta danskarnas tillvägagångssätt kan kanske komma att spela in på ett obehagligt sätt för oss här i landet. Jag har här i min hand en avskrift av en skrivelse från slakthusstyrelsen i Malmö, men jag skall inte trötta kammaren med att läsa upp den också. Emellertid påpekas i densamma de farliga risker, som uppstått för oss, genom att danskarna gå in för den av mig nu berörda stora nedslaktningen och destruktionen. De få nämligen därigenom animaliskt kreatursfoder i sådant överflöd, att de dumpa priserna på vår marknad. Jag hoppas emellertid, att jordbruksministern vidtager åtgärder även häremot. Detta var kanske något utom ärendet.

Herr talman! På grund av att jordbruksministern nu har deklarerat, att åtgärder komma att vidtagas, skall jag icke längre vidhålla mitt yrkande utan återtager alltså detsamma.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen angående köttbesiktning och slakthus;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av saluvärdet vid vissa försäljningar av kronoegendom;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av viss ändring av den mellan Sverige och Finland den 10 maj 1927 avslutade konventionen angående ordnandet av det samfälliga laxfisket i Torne och Muonio älvar; samt

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av vissa områden till Kiruna municipalsamhälle.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om inrättande av ett statslotteri.

Föredrogos ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion, I: 21, om inrättande av ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 21, hade herr *Henriksson* m. fl. hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om slutförande av den av riksdagen tidigare begärda utredningen rörande ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri samt att förslag i ämnet snarast möjligt måtte föreläggas riksdagen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herr *von Heland*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

Herr von Heland: Herr talman! Trots min reservation är jag till en del ense med utskottet. Sålunda instämmer jag i att man kan tänka sig kunna öka konkurrenskraften gentemot utländska lotterier hos de nuvarande svenska lotterierna, utan att ett formellt statslotteri inrättas. Dessutom motiverar kanske det ekonomiska läget inte, att ett nytt statslotteri inrättas, men utskottets åsikt, att »det ekonomiska läget motiverar därjämte icke för närvarande åtgärder i motionens syfte», kan jag icke dela. I motionen önskas nämligen ett slutförande av den av riksdagen tidigare begärda utredningen rörande ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri. Denna utredning, det erkänner ju utskottet, kan icke sägas vara slutförd, och jag vill därför framhålla en del synpunkter, som jag tycker borde motivera utredningens avslutande.

Som påpekats, kan konkurrenskraften hos de nuvarande svenska lotterierna ökas, och det vore väl skäl i att utreda vilka vägar, man härvidlag bör välja. Man kan ju tänka sig exempelvis att igångsätta lämplig reklam samt att bestämmelserna om lotternas försäljning ändras därhän, att de försäljas i serier eller såsom halv- eller kvartslotter, såsom förhållandet är i de utländska lotterier, vilkas lotter mest säljas i Sverige.

En utredning skulle också kunna fullt klarlägga, huruvida inte ett statslotteri, organiserat eventuellt enligt utländskt mönster, skulle kunna förhindra, att svenska pengar vandra ut till utländska lotterier eller liknande företag. Som exempel på hur pengar på detta sätt rulla ut ur landet, kunna en del siffror anföras, vilka delgävos utskottet vid föredragning av sakkunnig person. Exempelvis skulle cirka 30 procent av det danska klasslotteriets lotter försäljas i Sverige, vilket skulle taga i anspråk cirka 10 miljoner kronor om året, varav dock cirka 7 miljoner kronor skulle återgå i vinster. Ett svenskt konkurrenskraftigt statslotteri skulle måhända även kunna verksamt konkurrera med de många olagliga tippningsföretag av olika slag, som nu dykt upp i landet. Härom lämnades den uppgiften, att ett dylikt tippningslotteri enbart för tryckningskostnader skulle anslagit cirka 54,000 kronor och för böter för olaglig hantering cirka 12,000 kronor.

Herr talman! Även om sålunda den nuvarande tidpunkten inte skulle anses lämplig för att starta ett verkligt statslotteri, anser jag, att de av mig nu förebragta skälen starkt motivera behovet om ett slutförande av den påtalade utredningen, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till motionen.

Herr Henriksson: Herr talman! Då jag är motionär i denna fråga, och då jag en gång tidigare talat till förmån för inrättande av ett statslotteri, kan jag inte underlåta att med några ord nämna, hur jag ser på denna sak.

Motivet för motionen har varit och är fortfarande, att de stora summor som vårt folk alltjämt offrar på utländska lotterier i största möjliga utsträckning böra komma den svenska statskassan till godo. Det är en känd sak, att stora summor offras på spelets konto. Var och en som tänker över händelserna här i landet vet det och kan få det ytterligare bekräftat, om han talar med personer, som äro förmedlare av utländska lottsedlar. Man får då besked om de stora summor som herr von Heland nämnde, som gå särskilt till det danska lotteriet. Man kan då inte underlåta att ställa den frågan: Vad är anledningen till detta förhållande? Enligt min mening är den att söka däri, att vi under årens lopp inte lämnat medborgarna samma rättigheter i vårt land som de erhålla i andra länder. Det har ju vid flera olika tillfällen varit motioner i riksdagen om inrättandet av statslotteri men utan resultat. Våra grannländers vetskap om detta förhållande har gjort, att de varken sparat pengar eller möda för att intressera svenska folket för lotterispel. Det har

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

ärligen, ja, ibland flera gånger om året, utsänts braskande meddelanden om grannlandslotteriernas förträfflighet ävensom hänvisning till de stora vinstmöjligheterna. Detta har pågått i hela min tid, och det pågår fortfarande i oförminskad skala. Det är säkert inte många av medborgarna här i landet, som inte anträffats med dylika reklamskrivelser. På det sättet ha de utländska lotterierna vunnit en stor och givande kundkrets hos vårt folk, som de säkert få behålla så länge vi inte anordna lotterispel i vårt land. Riksdagen har ju redan gått in för principen om ett statslotteri fastän i maskerade former. Inrättandet av teaterlotteriet och totalisatorspelet samt utsändandet av premieobligationslånen utgöra tydliga bevis härför. Men dessa lotterier kunna enligt min mening inte konkurrera med särskilt det danska, då lotterna endast säljas som hela serier, vilket blir alldels för dyrt för allmänheten. Det blir bara de mest burgna, de mest välsituerade, som bli i tillfälle att använda det svenska lotteriet, de andra få fortfarande hänvända sig till det danska.

Motståndarna till lotterier ha alltid sagt, att de inte vilja göra något för att locka folk att kasta bort sina pengar, de vilja att folket skall vara sparsamt och inte spela bort sina medel; det har begagnats många kraftiga uttryck för den saken. Såsom motbevis för detta resonemang ber jag att få läsa upp ett uttalande, som direktören för det nuvarande lotteriet fällde för en tidningsman, då han för några dagar sedan blev intervjuad. Han säger: »Tror ni att det svenska folkets hasardinstinkter skulle hållas mera i schack om detta penninglotteri ej funnes? Ja, tror ni det så tror ni fel. Existerade inte penninglotteriet, så skulle det spelas ännu mycket mer på de utländska lotterierna, och ännu mycket mer pengar skulle alldeles onödigtvis flyta ur landet. Vår stora omsättning minskar nämligen spelandet på de utländska företagen högst betydligt, och våra pengar stanna inom landet. Det är alldeles tillräckligt med den marknad de utländska företagen redan ha lyckats förskaffa sig i detta land. Här borde kraftåtgärder vidtagas. Och inte inbillar ni väl er att den svenska staten på något sätt kan hindra hasardinstinkterna att ta sig uttryck? Lotterispelandet har ökat enormt det sista halvseklet. Det svenska folket *skall* spela på lotteri. Det är det faktum man har att räkna med.» Ja, precis sådan är också min åsikt, jag instämmer till alla delar med detta uttalande. Den som ändå tror, att man kan förbättra folk genom att förhindra ett statslotteri, har inte reda på hur det i verkligheten förhåller sig, hur det ter sig i det levande livet.

Enligt min mening är det långt ifrån skadligt med lotterier. Lottsedeln inger sin innehavare tro, hopp, kärlek och tålmod, det är fyra värdefulla ting, som varenda människa behöver i mer eller mindre grad för att kunna leva sitt liv någorlunda tillfredsställande. Jag glömmer aldrig, när jag för en del år sedan en morgon kom ut till mitt arbetsfolk under deras frukostrast och såg hur glatt och trevligt de hade. När jag frågade efter anledningen, så svarade en, att hon under den gångna natten drömt, att hon under den närmaste tiden skulle bli ägare till en stor summa pengar. Samma dag var det dragning i det danska klasslotteriet — det var ju ingen som inte spelade där — och hon förmenade, att hon möjligen redan då skulle få en vinst. Men blir det inte nu, så kommer det säkert inte att dröja länge, innan min dröm går i fullbordan, sade hon. Det är tron och hoppet, som sprider så mycket glädje och trevnad omkring sig, som gör arbetet lätt och livet glatt. Det är väl ingen som begär, att en person skall offra detta trevliga för att få behålla det lilla belopp, som en åttondels eller en kvarts lottsedel i danska klasslotteriet kostar, och kanske med vemod och misströstan få vandra genom livet. Jag har varit i hem, där man vunnit en liten vinst i det danska lotteriet, för vilken man köpt sig en nyttig sak, som samtidigt tjänstgjort som prydnad. Kärle-

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

ken till denna vackra sak och tron och hoppet att nästa gång få en större vinst sprider glädje inte bara hos dem själva utan hos hela omgivningen. Jag har träffat personer, som påstå sig ha spelat på danska klasslotteriet i över 40 år. De ha vunnit någon gång mindre vinster, som de säga ha varit till ovärderlig både nytta och nöje. I många fall har det lyckats dem att få en vinst, när behovet varit som störst, och de vänta fortfarande med tålmod på en större vinst, som skall mildra bekymren på ålderns dagar.

Lotterispel är enligt min mening till nytta och nöje, och i jämförelse med andra spel och nöjen som finnas i våra dagar har det mycket stora företräden. Det är därför jag anser, att vi inte ha råd att årligen kasta bort miljontals kronor. Det är tid på att vi inrätta oss så, att även folk i allmänhet får tillfälle att begagna denna, om jag så får säga, lovliga närings- och nöjesform i vårt eget land. Det är både bättre och riktigare att försöka på allt sätt samla frivilliga bidrag till statskassan än att göra utdebitering på förmögenheterna för att på det sättet klara finanserna och våra utbetalningar. Mellan utskottets åsikt och min är det ju ingen större skillnad. Utskottet är för lotterispel men vill öka den lottsedelsstock som redan finns, om så skulle anses nödvändigt, under det jag anser, att man bör ta upp den tidigare utredningen för att komma underfund med, vilket system som är det bästa för vårt land för att allmänheten skall få tillfälle att få sig en billig lottsedel. Min åsikt är, att det danska systemet skulle passa bäst. Där kan man lämna ut från åttondels till hela lottsedlar. Hade vi också det systemet, skulle ingen tvingas att gå från detta land med sina pengar för att få sin spellust tillfredsställd. Det är i den förhoppningen, att kammarens ledamöter skola ha samma åsikt som jag, nämligen att vi i största möjliga utsträckning skola bevara pengarna i vårt eget land, som jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Nordborg: Herr förste vice talman! Då de ärade motionärerna och även reservanten göra sig till talesmän för den åsikten, att den av riksdagen på sin tid begärda utredningen icke är slutförd, så är ju detta i viss mån riktigt, men på samma gång måste man väl erkänna, att det syfte, som legat bakom riksdagens önskemål, har undan för undan och år för år mer och mer realiserats och vid ingen tidpunkt, då denna fråga varit på tal inom denna kammare, har den varit så litet aktuell som just nu. Vi få inte glömma bort, att det penninglotteri, som för närvarande finnes i Sverige, har fungerat alldeles utmärkt. Man har icke hört annat än att det åtnjuter allmänhetens fulla förtroende. Det har utökats undan för undan i den mån, som det ansetts lämpligt, och jag vill härvidlag bara omnämna, att från år 1920 till år 1931 har omsättningen ökats från 14,850,000 till 36 miljoner kronor. Det har även visat sig vid de sista försäljningarna, att det ej var sådana köer som vid föregående tillfällen, vilket ju betyder, att behovet av lottsedlar för närvarande tycks vara uppnått. Nu är detta givetvis till stor del beroende på kris-tiden, men man har ju den möjligheten att så fort, som det anses vara lämpligt kunna öka lotternas antal. Skulle man däremot vilja minska lotternas antal, kan även detta göras, därför att detta lotteri är ordnat på ett så smidigt sätt.

Nu talade huvudmotionären även om, att vi måste ha ett lotteri, som är billigt — d. v. s. lämpligt för småfolk — och som skulle kunna konkurrera med utlandets lotterier. Jag kan icke förstå det resonemanget, att vi skulle ha ett lotteri, som är dyrare än utlandets. När herr Henriksson talar om, att man kunde ha kvartslotter och kanske ännu mindre dellotter, så vill jag däremot invända, att praktiskt taget ha vi det ordnat på det sättet här i Sverige, eftersom så många slå sig ihop och dela en lott. Det har nämligen visat sig,

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

att alla större vinster brukar utfalla på lotter, som ha delats av ett visst antal personer.

Utskottet har noga diskuterat frågan om serielotter och om dellotter och även i början varit av den uppfattningen, att något sådant borde göras, men när man började undersöka saken, fann man emellertid, att det skulle vara synnerligen oekonomiskt. Vi ha nämligen, när det gäller vårt penninglotteri, en mycket billigare administration än vad utlandet har. Samtliga omkostnader belöpa sig nämligen i Sverige till maximum 1.6 procent, medan utlandets procentsats däremot rör sig mellan 7 och 9 procent. För att belysa hur denna procentsats kan bli så hög i utlandet, skall jag be få nämna, att i Sverige betalas till kollektörerna 10 öre per lott under det att man i utlandet betalar 45 öre per lott. Det är ju alldeles tydligt, att det är lika mycket arbete för en kollektör att sälja en kvartslott eller en åttondelslott som att sälja en hellott. Därför finge man naturligtvis lämna samma arvode för t. ex. kvarts- lotter som för hellotter, och därigenom skulle administrationskostnaderna ökas i högst väsentlig grad.

Då man sedan talar om, att lotteriet måste vara så beskaffat, att det kan konkurrera med utlandets, så vet jag inte, vad som skulle kunna göras utöver vad som redan har gjorts. Vid flerfaldiga tillfällen ha, som förut sagts, lotternas antal ökats, och jag tror inte, att vi behöva be Kungl. Maj:t att fortsätta därmed ty det gör Kungl. Maj:t säkert ändå, så snart det finns möjlighet därtill. Vi få komma ihåg, att efter den 1 juli i år kommer statskassan att få 10 miljoner kronor i inkomst från det svenska penninglotteriet mot att det tidigare har varit 8 miljoner kronor.

Vi få också räkna med, att de svenskar, som ha börja spela på utländska lotterier, komma givetvis icke på en gång att sluta upp att spela utomlands.

Om man vill gå in för ett lotteri, arbetande efter samma principer som de utländska lotterierna, d. v. s. att vi i vår ordning också skulle försöka sälja våra lotter utomlands skulle troligen mera svenska lotter kunna säljas. Något sådant syfte tror jag emellertid inte finns bakom motionen och det har inte heller tidigare tagit sig uttryck i något bestämt yrkande. Vi veta ju, att vid tidigare tillfällen har man ställt sig mycket tveksam till att staten skall ha något med penninglotterier att göra och därför tror jag inte, att Sveriges riksdag skulle vilja gå in för ett penninglotteri i t. ex. dansk stil. Jag skulle dock vilja tillägga, att när man diskuterar det penninglotteri, som vi nu ha, skulle man väl först som sist kunna sluta upp med att tala om den moraliska sidan av saken, ty den har ju statsmakterna släppt i och med inrättandet av de nuvarande möjligheterna till penninglotteri och totalisatorspel. Enligt min mening är totalisatorspel den mest betänkliga sorten av lotterispel.

Utskottet har för sin del inte alls varit någon motståndare till ett statslotteri utan har tvärtom från början varit mycket vänligt stämt till motionen, men allt eftersom utredningen fortskred, fann man, att allt vad motionärerna begärt, är tillgodosett genom vårt nuvarande penninglotteri. Man kunde ej finna, att några nya fördelar skulle kunna uppnås genom inrättandet av det statliga lotteri, som motionären har tänkt sig, men däremot kunde man vänta sig ökade utgifter och att det hela skulle kunna bli fastlåst på sådant sätt, att man ej skulle kunna använda sig av samma smidiga förfaringsätt som hittills varit möjligt.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Henriksson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr förste vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Henriksson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 38.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 287, av herr *Lindhagen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m.;

nr 288, av herrar *Bengtsson* och *Frändén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m.; samt

nr 289, av herr *Gabrielsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för ernående av ökad avsättning av inhemska skogsprodukter m. m.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av medel, anvisade till anskaffning av stabiliseringsanordningar för flygplan;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan kronan och Landskrona stad om försäljning av vissa markområden till staden m. m.;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för ordnande av viss förläggning för samvetsömma värnpliktiga; samt

nr 99, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 21, rörande förslag till stadga om ersättnings utgående för riksdagsman-nauppdragets fullgörande;

nr 22, rörande ersättande av ett från kyrkofonden utanordnat tilläggsförskott för nybyggnad å kyrkoherdebostället i Vallentuna församling;

nr 23, rörande efterskänkande av ett för kyrkoherdeboställets i Harmångers församling deltagande i ett vattenavledningsföretag ur kyrkofonden lämnat förskott;

nr 24, rörande hyresersättning åt biskop;

nr 25, rörande lag om gäldande i visst fall ur kyrkofonden av pensionsavgift till prästerskapets änke- och pupillkassa;

nr 26, rörande lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1932 (nr 156) om anstånd i särskilt fall med gälds betalning;

nr 27, rörande förslag till lag om frikallelse, helt eller delvis, för vissa värnpliktiga från värnpliktens fullgörande under fredstid;

nr 28, rörande åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 125, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

nr 30, rörande förslag till ändrad lydelse av § 60 regeringsformen;

nr 31, rörande förordning om ändrad lydelse av 5 § förordningen den 11 oktober 1912 (nr 275) om skogsvårdsavgift, m. m.;

nr 32, rörande lag om ändring i 8 § skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212);

nr 33, rörande förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket;

nr 34, rörande lag angående fortsatt giltighet av lagen den 17 juni 1932 (nr 244) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet;

nr 35, rörande lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring;

nr 36, rörande godkännande av en mellan Sverige och Portugal undertecknad konvention angående förlikning, rättsligt avgörande och skiljedom;

nr 37, rörande förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 35) om emeritilöner för präster;

nr 38, rörande förslag till lag med ytterligare föreskrifter om lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av eklestiastika boställen;

nr 39, rörande ändrad lydelse av 22 kap. 11 § strafflagen; samt

nr 40, rörande väckt motion om utarbetande av nytt förslag till steriliseringslag.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckta motioner om sänkning av de för rösträtt vid allmänna val föreskrivna åldersgränser; samt

nr 14, i anledning av väckta motioner angående sådan ändring i grundlag, att förtroendeämbetsmän icke må vara valbara till riksdagen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder mot utbredning av könssjukdomar;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt avlöningstillägg till lappfogden H. A. Cederberg;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande av ett av landsfiskal förskingrat förskott;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från tullavgift för ett här i riket förolyckat tyskt luftfartyg; samt

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av lägenheten Kaunisvaara 3⁵ i Pajala socken m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 23, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 218 med förslag till vissa tillägg till gällande tulltaxa, dels ock två motioner, avseende ändringar i tulltaxan;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av vinstmedel hos Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet; samt

nr 25, i anledning av väckta motioner angående åtgärder till begränsning av införsel till riket av trävaror och ved;

bankoutskottets utlåtande och memorial:

nr 18, i anledning av dels fullmäktiges i riksbanken framställning med förslag till lagar om ändring i vissa delar av lagen för Sveriges riksbank och av ansvarighetslagen för ledamöter i styrelserna vid riksbankens avdelningskontor ävensom till vissa ändringar i bankoreglementet och i avlöningsstaten för riksbanken m. m., dels ock väckt motion om skrivelse i fråga om reducering bland annat av gällande arvodesbelopp för fullmäktige i riksbanken; samt

nr 19, angående beräknande av den period, varunder semester må tilldeles befattningshavare m. fl. i riksbanken och i riksgäldskontoret; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilt statsbidrag till kostnaderna för laga skifte i Karesuando kyrkby;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omläggning av taken å veterinärhögskolans byggnader;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågan om kontrollstationer för smör jämte en i ämnet väckt motion;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppskov i vissa fall med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond jämte i ämnet väckta motioner;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning av upphävande av stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911 (nr 63) ävensom i ämnet väckt motion;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om upphävande av § 5 i stadgan den 8 juni 1917 (nr 474) angående hotell- och pensionatrörelse ävensom i ämnet väckt motion;

nr 41, i anledning av väckta motioner om kostnadsfri överlåtelse av äganderätten till en staten tillhörig, för uppförande av läkarbostad i Eds provinsialläkardistrikt använd tomt; samt

nr 42, i anledning av väckta motioner angående beredande av möjlighet för byamännen i Norr Salbo by att återfå visst dem frändömt markområde.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.46 e. m.

In fidem
Lode Wistrand.

Söndagen den 19 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:
nr 287, av herr *Lindhagen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m.;

nr 288, av herrar *Bengtsson* och *Frändén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond; samt

nr 289, av herr *Gabrielsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för ernående av ökad avsättning av inhemska skogsprodukter m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 13 och 14, statsutskottets utlåtanden nr 30—34, bevillningsutskottets betänkanden nr 23—25, bankoutskottets utlåtande nr 18 och memorial nr 19 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 35—42.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att kammaren måtte besluta, att bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 218 med förslag till vissa tillägg till gällande tulltaxa, dels ock två motioner, avseende ändringar i tulltaxan, skall uppföras först bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.05 e. m.

In fidem
Lode Wistrand.

Måndagen den 20 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 101, i anledning av väckta motioner om utfärdande av föreskrifter rörande ursprungsbeteckning för importerade lantmanna- och trädgårdsprodukter;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av ett S. Holmgren, Vilhelmina, beviljat lån för anordnande av kalktillverkning; samt

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av viss ändring av den mellan Sverige och Finland den 10 maj 1927 avslutade konventionen angående ordnandet av det samfällda laxfisket i Torneå och Muonio älvar.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Sandler* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 221, angående vissa åtgärder till stöd åt hantverket;

nr 222, angående försäljning av mark från Borgholms kungsladugård i Kalmar län; och

nr 228, angående godkännande av överenskommelsen i Madrid den 14 april 1891 angående undertryckande av oriktiga ursprungsbeteckningar å handelsvaror, reviderad i Washington den 2 juni 1911 och i Haag den 6 november 1925.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 218 med förslag till vissa tillägg till gällande tulltaxa, dels ock två motioner, avseende ändringar i tulltaxan, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 100, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 218 med förslag till vissa tillägg till gällande tulltaxa.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 23 bifölles även av andra kammaren.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 221, 222 och 228 blevo desamma på begäran bordlagda.

Herr *Asplund* väckte en motion, nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för ernående av ökad avsättning av inhemska skogsprodukter m. m.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmälades och bordlades jordbruksutskottets memorial:

nr 43, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av vattenfallsstyrelsen under år 1932 försålda eller bortbytta tomter; och

nr 44, angående överlämnande till särskilda utskottet av vissa till jordbruksutskottet remitterade ärenden, som äga samband med frågan om arbetslöshetens bekämpande.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.05 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
